

§ 1 Justering av protokoll

Protokollen för den 9, 10 och 13 maj justerades.

§ 2 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade att Sverigedemokraternas riksdagsgrupp anmält Katarina Olofsson som suppleant i utrikesutskottet och i EU-nämnden under tiden för Ludvig Asplings ledighet.

Andre vice talmannen förklarade vald *under tiden den 3–27 juni* till

suppleant i utrikesutskottet

Katarina Olofsson (SD)

suppleant i EU-nämnden

Katarina Olofsson (SD)

§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2018/19:124 till finansutskottet

2018/19:137 till trafikutskottet

Skrivelse

2018/19:130 till finansutskottet

Redogörelse

2018/19:RR5 till finansutskottet

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Civilutskottets betänkande
2018/19:CU19 Större frihet att bygga altaner

Utrikesutskottets betänkande
2018/19:UU14 Norden

Näringsutskottets betänkanden
2018/19:NU13 Handelspolitik
2018/19:NU14 Energipolitik

Svar på
interpellationer

§ 5 Svar på interpellation 2018/19:165 om barn som förs utomlands för äktenskap

Anf. 1 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Sara Seppälä har frågat mig om jag har för avsikt att arbeta för en liknande lagstiftning i Sverige som den jag hänvisade till fredagen den 31 mars 2017, det vill säga forced marriage protection order.

Hedersrelaterat våld och förtryck är ett samhällsproblem som orsakar stort fysiskt och psykiskt lidande och som det är av yttersta vikt att samhället markerar med kraft mot. Vi kan aldrig acceptera att människor inte själva får välja vem de ska gifta sig med eller att det ingås äktenskap med barn. Lagstiftningen måste ge tydligt uttryck för detta, och myndigheterna måste ha rätt verktyg och väl utvecklade arbetsmetoder för att vi ska komma till rätta med de problem som finns.

Sedan 2014 finns det särskilda straffbestämmelser i brottsbalken om äktenskapstvång och vilseledande till tvångsäktenskapsresa. Barnnäkenskap är i hög utsträckning ett tvångsäktenskapsproblem. Straffbestämmelserna har utformats med detta i åtanke. Genom bland annat införandet av dessa straffbestämmelser har en kraftig förstärkning av skyddet mot tvångs- och barnnäkenskap skett.

Utredningen om starkare skydd mot barnnäkenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv redovisade sitt slutbetänkande i höstas. Utredningen lämnar förslag om införande av en särskild straffbestämmelse om ett barnnäkenskapsbrott. Utredningen bedömer att ett särskilt barnnäkenskapsbrott skulle ge ett tydligt besked från lagstiftarens sida om att barnnäkenskap inte kan tolereras.

När det gäller möjligheten att förhindra utresa för barn som riskerar att utsättas för äktenskapstvång har utredaren analyserat det engelska systemet. Utredningen anser att det finns ett behov av att, i skyddande syfte, kunna inskränka möjligheten att resa utomlands för barn som riskerar att föras ut ur landet för att ingå äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse eller utsättas för könsstympning.

Utredningen föreslår därför att ett utreseförbud införs i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga. För att vara effektivt bör ett sådant utreseförbud vara straffsanktionerat och medföra inskränkningar av möjligheten att erhålla och inneha pass.

Utredningen föreslår dels att den som för ut ett barn ur Sverige i strid med ett utreseförbud, eller främjar att ett barn reser utomlands i strid med ett sådant förbud, ska dömas till böter eller fängelse i högst ett år, dels att passhinder och skäl för passåterkallelse ska uppstå för ett barn som har meddelats ett utreseförbud. De föreslagna ändringarna i passlagen medför även att pass ska kunna omhändertas och spärras i dessa situationer.

Utredningens betänkande har varit på remiss. Remisstiden gick ut den 28 maj 2019. Regeringen kommer nu att gå igenom remissinstansernas synpunkter och därefter ta ställning till det samlade beredningsunderlaget.

Anf. 2 SARA SEPPÄLÄ (SD):

Fru talman! Tack för svaret, Morgan Johansson!

Fru talman! Det här är inget nytt problem. Dessutom är det tyvärr ett stort problem, som drabbar många flickor och kvinnor i dag. Jag har själv vuxit upp med detta i bakgrunden och har fått uppleva att människor i min närhet utsatts för mer eller mindre påtvingade äktenskap. Jag växte upp i en Stockholmsförort med en kurdisk pappa och fick se detta runt om mig i vårt svenska samhälle. Jag upplevde på nära håll hur flickor försvann eller tvingades ingå äktenskap som de själva inte hade valt – flickor som litade på sin familj och som behövde stöd och kärlek från sina anhöriga men som i stället tvingades in i äktenskap mot sin vilja och utsattes för övergrepp, flickor som utsattes för fruktansvärda handlingar som ett barn inte ska behöva genomlida.

Fru talman! Det är fruktansvärt att se hur man kan behandla barn som om de vore ens egna ägodelar. Det gör ont i mitt hjärta att detta sker i Sverige. Det är märkligt att vi 2019 fortfarande inte har en lag som gör det straffbart att vara gift med ett barn. Självklart ska föräldrar som för ut flickor ur Sverige för att gifta bort dem i andra länder straffas hårt för det.

När jag nu lyssnar på Morgan Johanssons svar blir jag bekymrad över att statsrådet snarast verkar vilja skjuta upp lagstiftningen så länge som möjligt. Dessutom är det ett urvattnat förslag som skickats på remiss. I mars 2017 talade Morgan Johansson om fem års fängelse för dem som inte berättar var deras dotter är. Nu är det plötsligt förvandlat till bötesstraff och möjligen upp till ett års fängelse, ett straffvärde som är lägre än hälften av straffvärdet för misshandel eller stöld och som ligger långt under de tre år som ska vara minimistraff för våldtäkt.

Trots att unga flickor gifts bort mot sin vilja, blir bestulna på hela sin framtid och ofta utsätts för både fysiskt och sexuellt tvång i ett annat land verkar regeringen helst vilja jämföra det med ringa misshandel. Att flickor gifts bort mot sin vilja har alltså ungefär samma straffvärde som att ge någon en örfil – en örfil, Morgan Johansson! Är det verkligen rimligt? Dessutom får örfilen inte ge bestående märken, för då är det misshandel av normalgraden och dubbelt så högt straff som för den förälder som skickar sitt barn utomlands för att giftas bort.

Unga invandrarflickors liv verkar helt enkelt inte ha något högt värde enligt regeringen, som gärna kallar sig själv feministisk men som nu när det verkligen gäller inte vill agera och än mindre stå upp för unga flickors rättigheter.

De bestämmelser om äktenskapstvång som Morgan Johansson hänvisar till ska skydda unga flickor, men det gör de inte. När 9 000 vuxna män som ljugit om sin ålder riskerade att tvingas lämna Sverige tog det bara

några månader att få fram en lagstiftning som skulle skydda dem. När det däremot är omyndiga invandrarflickor som tvingas lämna Sverige är regeringen inte alls lika intresserad av att ingripa.

Jag skulle vilja fråga Morgan Johansson vad detta ointresse beror på. Är det att det är omyndiga barn det handlar om, eller är det kanske att det är flickor och inte pojkar? Varför prioriterar regeringen inte invandrarflickors trygghet lika mycket som vuxna afghanska mäns?

Anf. 3 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi säger ofta att våra barn är en gåva, och det är de ju på många sätt. Men vi äger dem inte. Våra barn är egna individer som har egna rättigheter, inte något slags bihang till familjen.

Så var det tidigare. Även i Sverige fanns faktiskt en gammaldags, konservativ hållning som gick ut på att barnen på något sätt var just ett bihang till familjen och där familjen också hade inflytande över vem som gifte sig med vem. Man skulle ibland para ihop så kallade fina familjer med varandra. Det förekom faktiskt också i vårt land.

Detta har vi brutit med. Det har vi gjort till följd av ett långvarigt socialdemokratiskt maktinnehav där vi successivt har städat ut alla dessa typer av gammaldags, konservativa värderingar ur vårt samhälle. Dit ska vi inte tillbaka igen. När vi ser sådant dyka upp i andra sammanhang, som andra etniciteter eller andra religioner, måste vi vara väldigt tydliga och tala om vilka värderingar som gäller i Sverige. De mänskliga rättigheterna är odelbara. Det spelar ingen roll vilken etnicitet eller religion vi talar om; du har rätt att själv bestämma vem du ska gifta dig med eller om du inte ska gifta dig alls, vilken religion du ska ha eller om du inte ska ha någon religion alls. Dessa rättigheter är odelbara, och de måste gälla för alla på samma sätt.

Det gäller också den här problematiken. Vi har gjort väldigt mycket under senare år för att bekämpa denna typ av hedersrelaterad kriminalitet och skärpa lagstiftningen på området. Som jag sa i mitt svar införde vi 2014 en särskild kriminalisering när det gäller barn och tvångsäktenskap, och nu ser vi också hur lagföringarna i dessa ärenden kommer. Då togs också möjligheten bort att få dispens för att gifta sig när man är under 18 år. Lagstiftningen som innebar att man kunde få sådana dispenser hade vi haft under väldigt lång tid, men den möjligheten är nu borta. Vi har också täppt till ett hål i lagstiftningen vad gäller erkännandet av barnäktenskap. Det gjorde vi så sent som förra året.

Äktenskapstvång kan ge ett straff på upp till fyra års fängelse. Numera är också försök, förberedelse och stämpling till äktenskapstvång kriminaliserat. Dessutom införde vi ett nytt brott som heter vilseledande till äktenskapsresa, vilket innebär att det nu också är kriminaliserat att förmå någon att resa utomlands för att tvångsgiftas bort. Den kriminaliseringen gäller faktiskt även om det inte ens har ingåtts något äktenskap; detta innebär att själva utresan är förbjuden.

De lagändringarna genomförde vi. Men vi kom samtidigt fram till att det inte var tillräckligt och att vi behövde göra en ytterligare översyn. Det var det jag talade om i interpellationsdebatten 2017. Jag sa att vi behövde göra ytterligare saker och se på hur andra länder hanterar det här. Därför

beslutade vi om en sådan översyn, och den har nu resulterat i ett antal lagförslag, bland annat om möjligheten att spärra pass och att belägga barn, som i de här fallen riskerar att utsättas, med utreseförbud. Då kriminaliserar vi dem som bryter mot utreseförbudet. Där har vi bland annat tittat på det brittiska systemet.

Sara Seppälä talar om straffskalor här, och då ska man veta att allt sexuellt utnyttjande, all våldtäkt mot barn och allt som har med detta att göra är kriminaliserat sedan lång tid tillbaka med rejäla straffskalor. Jag var faktiskt själv med om att införa det särskilda lagrummet när det gäller våldtäkt mot barn, vilket har en rejäl straffskala. När det gäller att bekämpa den typen av sexuellt utnyttjande av barn lägger vi inte fingrarna emellan.

Anf. 4 SARA SEPPÄLÄ (SD):

Fru talman! Jag känner inte att Morgan Johansson riktigt svarade på varför regeringen anser att invandrarflickors liv är så mycket mindre viktiga än andras. Faktum kvarstår att regeringen faktiskt föreslår att straffvärdet för att gifta bort sin underåriga dotter i ett annat land och sedan vägra uppge för myndigheterna vad som hänt är att jämföra med att ge någon en örfil. Att ta ifrån en liten flicka hela hennes liv och hela hennes framtid är alltså knappt straffbart. Det ger bötesstraff och maximalt ett års fängelse medan en misshandel ger upp till två års fängelse och alltså enligt regeringen är dubbelt så hemskt som att gifta bort sitt barn i ett annat land.

Fru talman! Så här inför sommaren är det tyvärr många barn som kanske inte kommer tillbaka efter sommarlovet. Med tanke på att detta har varit ett problem under många år kan man inte låta bli att ifrågasätta regeringens passivitet. Redan 2017 sa Morgan Johansson att han ville införa en lag som ställer krav på föräldrar och släktingar att berätta var deras unga flickor är någonstans. Då hänvisade han till Storbritannien och den lag som ger upp till fem års fängelse om man inte berättar var ens barn befinner sig. Den lagen är till för att skydda flickorna från att bli bortgifta.

I dag har knappt halva 2019 gått, och nu är Morgan Johansson plötsligt inte alls intresserad av att döma någon förälder särskilt hårt om de väljer att gifta bort sin dotter i annat land. I stället är det som regeringen lägger fram en lättmjölksprodukt som knappast kommer att avskräcka någon. Det man i praktiken säger är att det inte är ett allvarligt brott, utan böter är normalt ett tillräckligt straff för att ta ifrån en ung flicka hela hennes liv och framtid.

Samtidigt skickar man också signaler via myndigheter att flickor från andra kulturer inte ska räkna med samhällets stöd, som när Jämställdhetsmyndigheten tar upp att begreppet hedersrelaterat våld och förtryck inte bör användas i läroplanstexterna då det kan upplevas som utpekande. Vi ska inte ens gå in på den numera tillbakadragna foldern om att vara gift med ett barn i Sverige. Utöver det finns dessutom mängder med små signaler i andra lagar och regeltexter, som när regeringen nyligen tyckte att det var viktigt att barn skulle kunna skriva äktenskapsförord eller att man har skapat särskilda regler för barnbidrag till gifta barn.

Det straff man nu lägger fram, på maximalt ett års fängelse och i normalfallet böter, är inte vad jag önskat. Jag anser att detta ska ge ett hårt och långt fängelsestraff. Med tanke på att vi är överens om att straffet för våldtäkt ska vara minst tre år undrar jag varför Morgan Johansson tror att de

svenska flickor med invandrarbakgrund som gifts bort i andra länder plötsligt skulle vara frivilliga under bröllopsnatten. Vad får regeringen att tro att flickor från andra kulturer har en läggning som gör att de vill ha sex med okända män som andra har valt åt dem i främmande länder?

Anf. 5 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! En våldtäkt är en våldtäkt oavsett var den begås – om den begås i Sverige eller i andra länder och om den begås av en person som man har tvingats att gifta sig med eller om den begås av annan person. Det är precis samma straffrättsliga regler som gäller. Straffrätten ser också lika allvarligt på alla de fallen alldeles oavsett vad det handlar om.

Vi skärpte sexualbrottslagstiftningen så sent som den 1 juli förra året. Bland annat införde vi ett oaktsamhetsbrott och en samtyckesreglering. Vi skärpte också straffen för de grova våldtäkterna, och vi kommer att skärpa straffen för våldtäkter av normalgraden också. Men den som har sex med en person mot dennes vilja begår ett brott. Då är det en våldtäkt alldeles oavsett vem som begår våldtäkten. Det är viktigt att klara ut det i den här debatten.

Fru talman! Jag anklagades för passivitet. Vid den interpellationsdebatt som vi hade om det här 2017 aviserade jag att vi skulle göra en översyn av den lagstiftning som kom på plats 2014. Jag sa att den lagstiftningen var bra men att den behövde förstärkas ytterligare. Då nämnde jag bland annat de verktyg som finns i Storbritannien där man har till exempel utreseförbud, som det nu finns ett förslag om i betänkandet, och möjlighet att dra in pass, vilket också är en del av det förslag som nu kom.

Vi beslutade om översynen, och betänkandet kom i höstas. Varför har vi då precis skickat detta på remiss nu under våren 2019? Svaret är naturligtvis att något av det första Sara Seppälä gjorde när hon kom hit till riksdagen var att vara med i en opposition som avsatte regeringen utan att ha en plan för hur en ny regering skulle kunna se ut. Det innebar att hela hösten gick utan att vi i praktiken kunde ta några politiska initiativ. När vi sedan kom tillbaka igen till regeringsmakten i januari kunde vi fortsätta med de här processerna som vi nu är mitt uppe i. Förra veckan gick remisstiden ut för det nya lagförslaget, och vi kommer att arbeta vidare med det.

Förslaget innebär, i de bärande delarna, utöver utreseförbud och möjligheten att dra in pass också en särskild straffskärpningsgrund, det vill säga att brott med hedersmotiv ska straffas hårdare än andra brott. Till exempel kommer en misshandel eller ett människorov med hedersmotiv i framtiden att betraktas som ett värre brott än ett misshandelsbrott utan ett sådant motiv. Varför? Jo, därför att de här situationerna ibland handlar om att man har hela släkten emot sig, eller i vart fall stora delar av den, och man är därför helt ensam. Därför måste lagstiftaren se strängare på den typen av brott än på andra brott. Det ligger också i förslaget.

Remisstiden gick som sagt ut förra veckan. Vi kommer att arbeta med ett lagförslag under sommaren och början av hösten. Jag räknar med att vi ska kunna ha ett skarpt lagförslag färdigt under hösten, som sedan ska kunna träda i kraft i svensk lagstiftning under nästa år.

På det här sättet skärper vi synen på den här typen av brott. Ingen ska behöva tvivla på med vilket allvar regeringen ser på de här brotten. Behöver vi göra ännu mer, och behöver vi göra mer också när det gäller straffskalorna, är jag naturligtvis öppen för det. Det är en process som vi kommer att ha framöver, och det här är en fråga som vi kommer att arbeta mycket aktivt med under den kommande mandatperioden.

Anf. 6 SARA SEPPÄLÄ (SD):

Fru talman! Morgan Johansson försöker verkligen få det att låta som att regeringen agerar mot att flickor gifts bort utomlands. Men verkligheten säger något helt annat. Under de fem år som den socialdemokratiska regeringen nu har suttit har ingenting gjorts för att förhindra att flickor förs ut ur landet. Trots att det gjorts utredningar som till och med påtalat behovet av snabba åtgärder händer väldigt lite.

Att skylla på att det normalt tar lång tid håller inte när man samtidigt kan lagstifta om vuxna afghanska män som borde kunna ta vara på sig själva och den lagen plötsligt är klar på några månader. En lag för att skydda unga invandrarflickor däremot klarar man inte av att få fram på fem år. Det som sedan verkar komma är inget annat än spel för galleriet. Bötesstraff för att gifta bort sin dotter i annat land kommer, ärligt talat, knappast att avskräcka någon.

Fru talman! Jag har en 14-årig dotter. När jag tittar på henne kan jag inte förstå hur regeringen kan stå så handlingsförlamad. Hon är verkligen inte giftasvuxen. Men hon ska få gifta sig med den hon själv väljer när tiden kommer och hon är vuxen och myndig.

Vi behöver en tydlig lag som gör det olagligt att vara gift med ett barn i Sverige och som innebär att man får ett långt fängelsestraff om man gifter bort sitt barn i ett annat land.

Fru talman! Jag kommer att kunna gå hem i kväll och känna att jag har gjort vad jag kan för alla barn som riskerar att giftas bort under sommaren. Det kommer inte Morgan Johansson att kunna göra.

Anf. 7 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Det är klart att man kan stå här och säga att ingenting har gjorts. Men vi har en ny lag sedan 2014, sedan fyra år tillbaka. Nu börjar vi se lagföringar utifrån den, dessutom med fängelsestraff i domarna. Alltså fungerar lagstiftningen som finns. Men jag tycker att man ska göra den ännu starkare. Det är precis därför jag har tillsatt en översyn och har sagt: Vad mer är det vi behöver göra för att kunna undvika och förebygga de här situationerna? Vad mer behöver vi göra för att sända en tydlig signal till dem som överväger den här typen av agerande om att man om man gör på det sättet kommer att drabbas av straffsanktioner?

Det har aldrig någonsin varit tillåtet att gifta sig med 14-åringar, som Sara Seppälä hänvisar till. Men om det skulle ske i Sverige kommer man att dömas inte bara utifrån den vanliga lagstiftningen när det gäller sexuella övergrepp och våldtäkt utan också enligt en särskild lagstiftning som gäller våldtäkt mot barn. Den har en rejäl straffskala.

Vi har alltså skärpt synen på alla sexuella övergrepp gentemot barn och vuxna. Det kommer vi att göra ytterligare under de kommande åren.

Utöver det som vi talar om här när det gäller straffrätten vill jag nämna det som vi har gjort i övrigt för att förebygga. Vi har sett till att kvinno- och tjejjourer har mer pengar att röra sig med än någonsin tidigare. Det innebär större möjligheter för den som utsätts för olika typer av förtryck eller för mäns våld mot kvinnor, alldeles oavsett vilken etnicitet det handlar om, att få konkret skydd.

Vi går också in med ytterligare pengar till Utrikesdepartementet för att man ska kunna bli bättre på att förebygga att barn förs ut ur Sverige. Men om barn har rest ut ur Sverige ska man kunna hjälpa till att helt enkelt få hem dem igen.

Fru talman! Vi kommer att fortsätta arbeta aktivt med det här under den kommande mandatperioden. Det är en av våra högprioriterade frågor.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2018/19:252 om behov av statlig samordnare för stadsomvandlingen i Kiruna

Anf. 8 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Mattias Karlsson har frågat mig om jag i egenskap av näringsminister avser att ta ett större ansvar för stadsomvandlingen i Kiruna, till exempel genom att utse en statlig samordnare som ska sköta den fortsatta processen.

LKAB har under lång tid varit av stor betydelse för Sverige. Arbetstillfällena har skapats, både direkt och indirekt, i såväl Norrbotten som andra delar av landet. Genom verksamheten har förutsättningar skapats för att bygga vårt välfärdssamhälle.

Bolag med statligt ägande kan agera på kommersiella grunder eller ha särskilt beslutade samhällsuppdrag, vilka beslutas av riksdagen. LKAB har ett affärsmässigt uppdrag, vilket tillsammans med gällande lagstiftning utgör ramarna för bolagets åtaganden för samhällsomvandlingen. Statens ägarpolicy och riktlinjer för företag med statligt ägande klargör förhållandena mellan ägare, styrelse och ledning.

Styrelserna för de bolag där staten har ett ägarintresse ansvarar för att sköta verksamheten inom de ramar som finns, med lagar, bolagsordning och statens ägarpolicy. LKAB och dess styrelse har ansvar för bolagets operativa verksamhet. Detta inkluderar beslut och andra åtgärder samt bolagets kostnader som är förenade med samhällsomvandlingen.

Sveriges kommuner hanterar både förvaltningsuppgifter och angelägenheter av allmänt intresse som anknyter till kommunens område eller dess medlemmar. En viktig uppgift är att genomföra översiktsplanering och detaljplanering enligt plan- och bygglagen. Det är nödvändigt för att möjliggöra för till exempel bostadsbyggande eller som i det här fallet en samhällsomvandling.

Jag utgår från att de berörda parterna har konstruktiva samtal och hittar gemensamma lösningar och att samhällsomvandlingen fortsätter, till gagn för såväl Kiruna som Norrbotten och Sverige som land.

Anf. 9 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret. Jag hade dock önskat få en vägledning om hur statsrådet och regeringen tänker sig en lösning på de problem som har uppstått i Kiruna med anledning av LKAB:s expansion och den stadsomvandling som blir konsekvensen av densamma.

Att städer, beroende på naturkatastrofer, ekonomisk utveckling eller krig, föröds är ingen ny eller unik företeelse. Men att en stad, vars existens är hotad, flyttas är något alldeles unikt. Det är precis det som händer i Kiruna just nu. Sveriges Kommuner och Landsting har rubricerat det som historiens största stadsomvandling.

Hos Kirunaborna finns en insikt om att flytten av staden är en nödvändighet. Men denna insikt är förenad med känslor som smärta, vemod och nostalgi. Invanda miljöer, platser som är förknippade med minnen och historia samt för några även det egna boendet kommer att försvinna. Av detta skäl måste stadsomvandlingen ske med stor respekt och lyhördhet för invånarnas önskemål.

Den senaste tiden har en konflikt mellan å ena sidan Kiruna kommun och å andra sidan LKAB eskalerat. Vi ser nu en oroande och farlig utveckling i Kiruna kommun. Hela den stadsomvandling som pågår riskeras. Även LKAB:s fortsatta verksamhet och fortlevnad riskeras. Under en rad år har det hos många Kirunabor vuxit fram en misstro när det gäller att man kommer att fullfölja planen på att alla samhällsfunktioner som avvecklas i det gamla stadscentrumet ska byggas upp i den nya staden.

I frustration över att bland annat järnvägsdragningen med tillhörande centrumnära järnvägsstation ännu inte har avtalats fram hotar Kiruna kommun med att inte bifalla LKAB:s ansökan om ny detaljplan. Det kommer på sikt att leda till att gruvan kommer att stanna. Det höga tonläget mellan parterna är djupt oroande. Jag tror att regeringen nu, som ägare av LKAB, måste träda in i konflikten och säkerställa Kirunabornas trygghet i hela stadsomvandlingen och stilla den oro som LKAB:s anställda känner när verksamheten hotas. Jag anser att regeringen skyndsamt borde utse en statlig samordnare som får i uppdrag att säkerställa en fortsatt positiv stadsomvandling med ett starkt och konkurrenskraftigt statligt bolag, LKAB.

Jag vill fråga statsrådet hur han tänker sig en lösning på de problem som har uppstått och om han är beredd att själv vara en del av lösningen på desamma.

Anf. 10 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Jag och Mattias Karlsson är helt överens om att det här är om inte unikt så i alla fall unikt i vårt land. Det kan säkert finnas andra exempel på jorden där man har gett sig in på den här typen av samhällsomvandlingar, men jag känner inte till något.

Man får ha full respekt för alla känslor som detta kan utlösa och som Mattias Karlsson ger uttryck för. Jag tror inte att det går att förstå förrän man är där. Därför är det oerhört viktigt att det här sker ordentligt och i enlighet med de regler och lagar som finns. Även om det är unikt och i en omfattning som vi inte har sett tidigare är det inte helt ovanligt att den här typen av förändringar sker i mindre skala, för enskilda fastighetsägare.

För att kunna sköta sådant har vi också lagar och förordningar så att det inte blir något godtyckligt från gång till gång. I LKAB:s instruktion

finns dessutom ett väldigt tydligt direktiv, och det har riksdagen, inte regeringen, fastslagit. Det ska tilläggas att både moderater och socialdemokrater tillsammans med andra partier i bred enighet står bakom detta direktiv som går ut på att bolaget ska skötas kommersiellt.

Mot bakgrund av den komplicerade samhällsomvandlingen, de känslor som är förknippade med detta och de lagar och regleringar som finns har Riksrevisionen, som 2017 tittade på det hela, gått igenom hur det här sköts, inte minst från LKAB:s sida. Då menar jag inte bara utifrån de åtaganden man har enligt lag och förordning, utan Riksrevisionen har även velat klargöra huruvida man har gått för långt utifrån det direktiv som finns från riksdagen om att bolaget ska drivas på affärsmässiga grunder.

Denna rapport finns att läsa. Den levererades till regering och riksdag 2017. I den konstateras att bedömningen då var att man hade skött detta utifrån de förutsättningar som fanns. Det fanns ett frågetecken om att man utifrån riksdagens direktiv hade gått för långt, men det var inte alltför tydligt. Detta har regeringen även sedermera svarat på.

Nu befinner vi oss i detta läge, och då efterfrågas en statlig samordnare. För egen del tror jag att det i ett komplicerat läge som detta är viktigt att de parter som har direkt ansvar för det här sätter sig ned och hittar lösningar. Jag har oerhört svårt att tro att det finns en enkel lösning som någon annan kan komma med. Vad gäller kravet på att regeringen borde agera på ett annat sätt finns inget lagligt utrymme för det utifrån bolagets direktiv som ägare. Det skulle i så fall förutsätta någon form av samhällsuppdrag, och några sådana förslag har varken Moderaterna, Mattias Karlsson eller något annat parti lagt fram här i kammaren.

I det komplicerade läge som råder betvivlar jag att ytterligare aktörer skulle vara till någon större hjälp. Jag tror att det viktigaste och bästa för såväl Kiruna som Norrbotten och vårt land är att hitta lösningar och att inte ägna sig åt att hota varandra. Det hjälper inte i längden. Bortom samhällsomvandlingen kommer Kiruna och LKAB att vara väldigt viktiga för att se till att det blir en bra utveckling för både LKAB och Kiruna som stad. Därför vore det allra bäst om man tillsammans kunde hitta konstruktiva lösningar. Jag tror inte att någon annan kan hitta en annan lösning än det som de som är närmast berörda och som bäst känner till situationen själva bäst kan göra.

Anf. 11 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M):

Fru talman! Låt mig än en gång betona att Kirunaborna till nästan 100 procent, eller åtminstone 98 procent, trots allt är väldigt positiva till hela stadsomvandlingen. De har varit beredda att låta sina hus lösas in, och trots vad de kanske har känt i hjärtat har de varit beredda att flytta till den nya staden. Detta är inte det stora problemet. När de väl hade fattat det känslomässiga beslutet och var beredda att flytta till en ny stad ville de också att den nya staden skulle ha samma funktioner som den gamla.

När kommunledningen och kommunfullmäktige i Kiruna fattade beslut om att flytta staden var det inte villkorslöst. De insåg att LKAB var oerhört viktigt för stadens fortlevnad. Samtidigt hade man dock ställt upp vissa villkor för att tillåta att stadens mark skulle bli industrimark och att LKAB skulle kunna fortsätta sin resa som ett starkt statligt bolag. Man hade satt upp tre tydliga villkor för att gå med på stadsomvandlingen och ge mark till LKAB.

För det första skulle stadsomvandlingen inte belasta Kiruna kommuns skattebetalare. Detta var det första villkor man ställde upp.

För det andra skulle utvecklingen av den nya staden föregå avvecklingen av den gamla. Först skulle man utveckla den nya, sedan avveckla den gamla.

För det tredje skulle de funktioner och miljöer som avvecklades ersättas med motsvarande funktion, volym och kvalitet.

Kommunen och Kirunaborna känner nu att LKAB inte lever upp till allt detta och att staten som ägare inte lever upp till att i den nya staden ersätta de gamla funktioner som man avvecklar. De känner att de kommer att bli dragna vid näsan. Kirunaborna känner sig lurade på hela stadsomvandlingen. Det handlar bland annat om, som vi tidigare har varit inne på, den nya järnvägsdragningen. I och med flytten av staden behövs en ny järnvägsdragning. Den behövs inte bara för att den ska gå genom den nya staden som ska ha en centrumnära järnvägsstation, utan också för att sprickor kommer att uppstå. Som det i dag ser ut har staten och Trafikverket inte förhandlat fram detta. Kommunen känner därför att det kanske aldrig blir verklighet och att man kanske aldrig får en centrumnära järnvägsstation i det nya Kiruna.

Efter att konflikten hade briserat i medierna i mitt hemlän Norrbotten tog man kontakt med dig, Ibrahim Baylan, som näringsminister och frågade: Kommer regeringen att agera på något sätt eftersom parterna har låst fast sig i diskussionen? Du svarade på följande sätt i ett mejl till Norrbottens Media den 17 maj angående om regeringen skulle agera i frågan: ”Ärendet ligger inte hos regeringen. Föremålet är en fråga mellan kommunen och bolaget.”

I samma artikel vänder man sig till LKAB och säger att regeringen inte kommer att agera utan att frågan har landat hos dem. LKAB hänvisar då till att bolaget inte äger frågan.

Jag vill därför fråga ministern: Vilket mandat har bolaget LKAB från regeringen att agera för att lösa detta? Vilket mandat har man att föra en konstruktiv dialog med kommunen för att lösa de sista frågeställningarna? Kan näringsministern lova att LKAB tar det ansvar som åligger ett statligt bolag?

Anf. 12 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Interpellationsverktyget är riksdagens sätt att kunna granska vad regeringen gör, och det har jag djup respekt för. Men när man som riksdagsledamot medvetet väljer att feltolka något blir det inte lika enkelt.

Mattias Karlsson vet mycket väl att regeringen kan bli instans för en överklagan från någon av parterna. Om jag på förhand uttalar mig om detta skulle jag gå utanför mina befogenheter som statsråd – för hur gör man om det sedan skulle komma en överklagan från någon part, oavsett om det handlar om en kommun eller ett bolag? Utifrån detta kom svaret om att det inte ligger något sådant på regeringens bord, och därmed är det heller inte lämpligt att svara på.

Jag fick ytterligare en fråga från Mattias Karlsson, som han mycket väl vet svaret på. Han frågade om direktivet, och det är ju ett direktiv som Mattias Karlsson tillsammans med riksdagen i bred enighet står bakom. Det innebär att LKAB ska drivas kommersiellt, affärsmässigt. Något sam-

hällsuppdrag i likhet med en del andra statliga bolag har LKAB inte. Därmed kan regeringen heller inte ålägga något som går emot riksdagens vilja. Det vet Mattias Karlsson också mycket väl.

Vilka regler är det då som gäller? Jag redogjorde för det i mitt interpellationssvar. Det handlar om de lagar som finns. De kostnader som man orsakar har man enligt lag skyldighet att också ersätta. Det gäller inte bara i detta fall, utan även i många andra fall.

Har då LKAB gjort det? Enligt den riksrevisionsrapport vi fick 2017 gjordes bedömningen att bolaget har gjort det i ett stort antal fall. Innebär det att man är överens i alla frågor? Nej, det är helt uppenbart att man inte är det. Det framgår inte minst av de medierapporter som Mattias Karlsson hänvisar till.

Frågan är om det blir bättre om ytterligare kockar kommer in i detta. Jag betvivlar det. I grund och botten handlar det inte bara om det som pågår just nu, utan det handlar också om fortsättningen och framtiden. Det här är ett bolag som vi alla tillsammans med Kiruna hoppas ska fortsätta utvecklas inte bara de kommande åren utan även de kommande årtiondena till gagn för Kirunaborna, Norrbotten och vårt land.

Jag tror att frågan tjänar väldigt lite på att partipolitiserar på detta sätt. Det absolut bästa vore nog att hitta vägar framåt inom ramen för de direktiv som riksdagen har beslutat om och de lagar och förordningar som finns. De styr väldigt strikt hur sådant som detta ska gå till. Det är ju inte ett laglöst land, så att man bara kan välja och vraka, utan man har den typen av åtaganden och skyldigheter.

Skulle det visa sig att det av olika anledningar inte går finns det möjligheter till överklaganden och annat, som Mattias Karlsson mycket väl vet. Det är i så fall i det läget som såväl regering som domstolar har att uttala sig. Skulle jag göra det på förhand tror jag att det skulle föranleda en KU-anmälan om ministerstyre, kanske till och med från Mattias Karlsson själv.

Anf. 13 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M):

Fru talman! Statsrådet återkommer hela tiden till att det här bolaget ska drivas kommersiellt – som att det är överordnat allt annat. Men ska man inte ta hänsyn till alla de Kirunabor som nu är mitt uppe i en stadsomvandling och känner att den håller på att gå dem förbi genom att de funktioner som avvecklas i gamla Kiruna inte kommer att bli ersatta? Här har väl ändå staten som ägare av LKAB ett större ansvar än om det bara hade varit ett kommersiellt bolag på den öppna marknaden? Här måste, tror jag, regeringen ta ett steg framåt. Den princip som LKAB och kommunen har kommit överens om tidigare är att det som avvecklas i det gamla ska utvecklas i det nya.

Stadsomvandlingen pågår just nu. En ett par år gammal riksrevisionsrapport om att allting har gått bra tycker jag inte att statsrådet ska hänga upp sig på. Detta är en fortgående process som det är viktigt att följa ända till slutet.

Nu har man kommit till ett moment 22-läge, där man inte klarar av att förhandla om avveckling av vissa saker därför att man inte vet om man får de nya till sig. Bland annat har man ett ställverk som måste flyttas. Det kostar ungefär 100 miljoner. Man vet inte om man vågar ta den kostnaden,

eftersom man inte vet om exempelvis en centrumnära järnvägsstation kommer att bli verklighet.

Regeringen hänvisar till LKAB. LKAB slår ifrån sig och säger: Det här är inte vårt ärende. Trafikverket säger: Vi bygger enligt nationell standard. Det innebär att det inte kommer att bli en centrumnära järnvägsstation.

Det här är ett moment 22 där alla slår ifrån sig. Jag hade hoppats och trott att statsrådet kunnat ta det ansvaret.

Jag vill bjuda upp statsrådet till Kiruna att på plats se hur det ser ut.

Anf. 14 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Tillåt mig att vara lite personlig och säga att jag nog har väldigt bra koll på hur norra Sverige ser ut. Innan jag fick den stora förmånen att vara politiker på heltid jobbade jag över stora delar av norra Sverige, såväl Västerbotten som Norrbotten. Jag tror att jag har varit på de allra flesta ställen och vet ungefär hur det ser ut. Därtill har jag naturligtvis som statsråd – och även privat – många gånger haft möjlighet att besöka Norrbotten. Inte minst det faktum att jag är gift med en norrbottniska gör att det finns goda anledningar att åka upp. Det kommer jag naturligtvis också att göra i fortsättningen, av ett mycket enkelt skäl: Som statsråd ska jag naturligtvis ta del av erfarenheterna från hela vårt land.

Fru talman! Jag tror att vi alla i grund och botten vill att den här samhällsomvandlingen ska gå bra. Jag tror också att vi alla i grund och botten har allt att tjäna på att dra ned på tonläget och inte partipolitiserar detta på något sätt utan se till att de parter som ska driva detta, i det här fallet Kiruna kommun och LKAB, hittar lösningar framåt. Hade det funnits någon enkel lösning där någon kunde komma in med ett magiskt slag och bara lösa det hade det naturligtvis skett.

Nu låter det som att det bara har varit konflikter. Men man ska vara medveten om att det har ingåtts ett stort antal samförståndsavtal. Man har avtalat om olika delar av den här samhällsomvandlingen. Jag tror att det i grund och botten är det som är vägen framåt, tillsammans med de lagar och förordningar som finns.

Mattias Karlsson säger att jag hänvisar till direktivet från riksdagen men minsann borde kunna göra mycket mer. Sanningen att säga styrs inte vårt land så. Antingen har man ett samhällsuppdrag som statligt bolag eller så har man det inte. I det här fallet är det fråga om helt kommersiell affärsmissighet, och det står Moderaterna till fullo bakom. Jag har då inte hört ett skvatt om något annat.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2018/19:216 om förebyggande åtgärder mot vattenbrist och torka

Anf. 15 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Alexandra Anstrell har frågat mig om regeringen har några konkreta planer på att stödja kommunerna i de förebyggande åtgärderna mot vattenbrist och torka och hur planerna i så fall ser ut. Vidare frågar interpellanten om regeringen kan tänka sig att utöka anslagsändamålen för

Prot. 2018/19:98

3 juni

Svar på
interpellationer

anslaget 2:2 *Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor* inom utgiftsområdet Försvar och samhällets krisberedskap till att också innefatta vattenbrist och torka.

I Sverige utgår samhällets krisberedskap bland annat från den så kallade ansvarsprincipen. Ansvarsprincipen innebär att den som har ansvar för en verksamhet under normala förhållanden har motsvarande ansvar även under krissituationer. I ansvaret ingår att vidta de åtgärder som krävs för att kunna förebygga, motstå, hantera, återställa och lära från olyckor och kriser. Ansvaret för att förebygga och återställa skador på grund av extrema väderhändelser bygger på samma principer som ansvaret för annan krisberedskap i samhället.

Det är kommunerna som har huvudansvaret för den allmänna dricksvattenförsörjningen, och kostnader för dricksvatten finansieras genom vattntaxan. Kommunernas ansvar omfattar dock inte fastigheter med egen brunn. Knapphet på vatten uppstår inte plötsligt utan kan förutses och därmed beaktas i planeringsarbetet som kommunerna ansvarar för. Flera myndigheter, såsom Livsmedelsverket, SMHI, Sveriges geologiska undersökning (SGU), länsstyrelserna med flera, arbetar också med frågan på olika sätt.

Anslaget 2:2 *Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor* finansierar permanenta förebyggande åtgärder som syftar till att skydda samhällsviktig verksamhet. Detta kan exempelvis handla om översvämningsskydd eller stabiliseringsåtgärder i marken. Det är inte uppenbart vad motsvarande åtgärder skulle vara när det gäller torka och vattenbrist. Torka och vattenbrist räknas heller inte som naturolyckor eftersom de inte sker plötsligt.

Regeringen har vidtagit andra åtgärder för att stödja ansvariga aktörer i arbetet med att säkra vattenförsörjningen, bland annat genom att tillföra medel.

I budgetpropositionen för 2018 satsade regeringen 50 miljoner kronor årligen till och med 2021 för länsstyrelsernas arbete med förebyggande åtgärder för skydd av vatten samt 200 miljoner kronor under 2018 för att i större utsträckning restaurera och anlägga våtmarker i syfte att stärka landskapets egen förmåga att hålla kvar och balansera vattenflöden. SGU fick också förstärkta resurser för att bistå kommuner och län med fördjupade kartläggningar av grundvattenresurser i särskilt utsatta regioner.

I vårändringsbudgeten för 2019 har regeringen föreslagit en satsning om 120 miljoner kronor på anslaget 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö*, varav 20 miljoner kronor föreslås för arbete med vattenskyddsområden. Vidare föreslås anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* tillföras medel om 200 miljoner kronor, vilket bland annat innefattar fortsatt arbete med våtmarker.

Utöver detta har regeringen bland annat nyligen beslutat om att ge samtliga länsstyrelser i uppdrag att kartlägga och analysera vattensituationen på regional och lokal nivå i respektive län i syfte att ge fördjupad information om situationen för att vara förberedd på eventuell vattenbrist.

Regeringen följer händelseutvecklingen när det gäller yt- och grundvattennivåerna samt vattenförsörjningen, och Regeringskansliet har löpande dialog med ansvariga myndigheter.

Anf. 16 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

I Stockholmsregionen är grundvattennivån långt under den normala, vilket kan leda till stora problem i sommar, inte minst ute på öarna i vår vackra skärgård. Det är också problematiskt för sommargäster och företagare. Enligt SGU var grundvattennivåerna i maj i stora magasin under de normala i stora delar av hela Sverige. Torka uppstår efter en längre period utan nederbörd, oftast under sommaren, då avdunstningen är som störst. Påverkan sker på markfuktighet och grundvattennivåer, liksom på vattennivån i sjöar och flöden i vattendrag. Nu har vi dessa låga nivåer redan i maj. Det bekymrar mig, fru talman.

Visst har kommunerna ett jätteansvar i detta, precis som statsrådet också påpekar. Man kan vid vattenbrist med fördel införa bevattningsförbud och spara på vattnet på olika sätt. Men ibland kan det orsaka väldigt stora skador. Naturkatastrofer kan medföra kännbara ekonomiska förluster för privatpersoner, näringsidkare samt kommuner och regioner. Även i de fall då dessa förluster täcks av försäkringar kan det ta lång tid innan de som drabbats får sin ersättning, och vissa skador ersätts över huvud taget inte.

Oavsett vilken kris som nu står på tur – om det är torka, översvämning eller annat – kommer det att innebära stora ekonomiska konsekvenser. Torka och brist på vatten ger effekter inom många områden såsom jordbruk, skogsbruk, dricksvattenproduktion, vattenkraft med mera. Risken för skogsbränder ökar också kraftigt vid långvarig torka, vilket vi minns från förra sommaren.

Fru talman! Jag tänker osökt på mat, livsmedelsförsörjning. Både grönsaker och djur behöver vatten för att växa. Oavsett om man är vegetarian eller inte är vi alla utsatta vid en vattenbrist. Har vi mat så att det räcker vid en kris? Vid en kris förväntas en frisk medborgare klara livsmedelsförsörjningen själv upp till en hel vecka. Trots detta finns det inga krisberedskapslager, och om transportsystemen kollapsar är det tomt i butikerna efter ett dygn.

Sverige kan ändå sägas ha en god livsmedelstrygghet en vanlig dag när det inte är någon kris eller någon vattenbrist. Men livsmedelstryggheten i Sverige vilar redan i dag på import. Den svenska produktionen av livsmedel har minskat. Sverige har de senaste 25 åren utvecklat ett starkt importberoende.

Livsmedelsförsörjning kommer heller inte att bli enklare om vi har brist på vatten. Se på förra årets torka, som inte bara innebar direkt vattenbrist. Den gav också långtgående effekter och fick ekonomiska konsekvenser då det uppstod en stor foderbrist hos många av våra bönder.

Statsrådet Damberg säger: ”Knapphet på vatten uppstår inte plötsligt utan kan förutses och därmed beaktas i planeringsarbetet som kommunen ansvarar för.” Skulle statsrådet Damberg kunna förtydliga hur han tycker att dessa bönder skulle ha agerat förra året så att de vet det inför denna sommar?

Anf. 17 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Tack, Alexandra Anstrell, för en viktig interpellation! Inte minst förra sommaren fick vi blyxtbelysning på vad det kan innebära när

vi får längre perioder av torka och därmed vattenbrist. Det var en delvis ny situation som Sverige stod inför förra året.

I år ser vi fortsatt i stora delar av Sverige låga vattennivåer i både de stora och de mindre vattenmagasinen på vissa håll. De som drabbas hårdast om det blir längre perioder av torka är de enskilda fastighetsägare som har egen brunn. Det är ganska många människor. Det är över 1 miljon människor. Många av dem finns inom jordbrukssektorn och turistsektorn. Det är egna företagare runt om i Sverige. Det är klart att det är en enormt viktig fråga.

Jag försökte sätta in frågan i ett sammanhang. Det är många aktörer som har ansvar. Huvudansvaret ligger på kommunen. Sedan har vi statliga myndigheter, där till exempel Livsmedelsverket har fått regeringens uppdrag att inrätta ett nationellt dricksvattenråd. Där samlar man alla aktörer för att jobba systematiskt med frågan.

I min tidigare roll som näringsminister hade jag ansvar för SGU. Då valde vi att tidigarelägga satsningar där SGU flög helikoptrar med speciell utrustning för att kunna hitta områden där det passar väl med vattendepåer och där vattnet rinner. Det underlättar om man vill inrätta en större vattenresurs för en kommun. Det gör det också enklare för till exempel lantbrukare och andra att veta vilka områden som är bäst att sätta en brunn på så att man har beredskap, för att brunnen inte ska sina när det blir längre perioder av torka. De insatserna är viktiga.

Jag målar upp den bredare bilden därför att interpellanten talar om anslaget 2:2, som i dag finns och som stöder kommunernas krisarbete i övrigt mot skred eller översvämningar. Man ska komma ihåg att anslaget i modern tid historiskt sett har legat på 25 miljoner kronor om året. De senaste åren har regeringen höjt anslaget till ungefär 70 miljoner kronor.

Det är fortfarande väldigt många ansökningar till anslaget. För 2018 tror jag att det kom in tio nya ansökningar till anslaget om 360 miljoner kronor till MSB. Årligen betalas det ut ungefär 70 miljoner kronor. Det säger någonting. Det är inte så att det finns ett konto hos MSB som är undersökt och som skulle kunna användas för att kunna göra andra insatser. Det är vad jag försöker argumentera för.

Ska man se på frågan måste man se på en helhetsnivå. Kommunen har det primära uppdraget för detta. Men länsstyrelsen har ett väldigt stort ansvar, och vi försöker från statens sida att hjälpa till. Det nämns också i interpellationssvaret.

Om man ska jobba långsiktigt med detta handlar det som gjorts från regeringens sida om 200 miljoner kronor som ska satsas på våtmarker. Det gäller att se till naturens egen förmåga att hålla vatten och därmed fylla på vattenmagasin över tid. Det tror jag är otroligt viktigt.

Här var jag lite orolig för den budget för i år som riksdagen röstade för förra året. Där tog man bort dessa 200 miljoner kronor. Det är mångdubbelt mer än de 25 miljoner kronor som vi nu talar om som kan vara krisstöd till kommunerna. Det är viktigt att orka ha en långsiktig hållning.

Regeringen har nu lagt tillbaka 200 miljoner kronor. Men det är inte bara 200 miljoner till detta. Nu omfattar de 200 miljoner kronorna fler saker. Det är inte ett lika omfattande stöd för att bibehålla våtmarker som vi försökte genomföra.

Regeringen jobbar aktivt med detta. Vi kommer att ta det på största allvar. Det är viktigt att kommunerna har sin planering och också jobbar

förebyggande med detta, men också länsstyrelserna har sitt ansvar. Är man orolig som lantbrukare bör man ta kontakt med kommun och länsstyrelse för att se vilken planering det finns om det skulle vara så att brunnen sinar.

Prot. 2018/19:98

3 juni

Svar på
interpellationer

Anf. 18 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Tack, statsrådet!

I Riksdagen konstaterades att regeringen i flera sammanhang har uttryckt en vilja att stärka krisberedskapen men i sin styrning inte gjort särskilt mycket för att skapa tydliga förutsättningar i händelse av kris. Jag tänker just på livsmedelsförsörjning.

Fru talman! Lantbrukare har onekligen en hel del utmaningar. Det är allt från problem med att vara utsatta för djurrättsterrorister till att det är ett problem när människor hellre köper en ekologisk vara som rest runt halva jorden än en närproducerad sallad från gården bredvid, eller när det inte finns mat eller vatten till jord eller djur.

I vad ligger incitamentet? Det handlar om dessa fantastiska människor som kliver upp i ottan för att se till att vi har öppna landskap, att vi har svensk färskpotatis till midsommar och att det finns svensk mjölk till kaffet och till våra barns skollunch.

Livsmedelsförsörjningsgraden i Sverige har sjunkit till att ligga runt 50 procent. Men vi måste producera mer livsmedel för att klara kriser. Vid en långvarig krissituation med avklippta importvägar är vår livsmedelstrygghet en katastrof.

Fru talman! I dag kan kommuner som utfört eller avser att utföra åtgärder för att förebygga naturolyckor i bebyggda områden söka bidrag via MSB för åtgärderna. När sådana naturolyckor sker i befintlig bebyggelse medför det stora kostnader för samhället. Det är dock generellt mer lönsamt att förebygga en naturolycka i bebyggda områden än att ta konsekvensen när den inträffar. Naturolycka avser i detta sammanhang skred, ras eller översvämning. Men dessvärre innefattas inte åtgärder för att hantera vattenbrist eller torka.

Vi Moderater vill ändra anslagsändamålen för anslaget 2:2 *Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor* inom utgiftsområdet Försvar och samhällets krisberedskap till att också innefatta vattenbrist och torka. Det finns flera möjligheter att förebygga vattenbrist. Exempelvis skulle avsaltningssystem vara väldigt fiffigt ute i skärgården. På sikt måste också möjligheterna att återvinna vatten, för exempelvis jordbruk, bli bättre.

Vi behöver naturligtvis alla agera klimatsmart i våra liv för att begränsa klimatförändringarnas effekter. Det påverkar i förlängningen mängden nederbörd och tillgången på vatten. Men att stödja kommunerna i att långsiktigt arbeta förebyggande tror vi är bra. Tror inte regeringen det?

Anf. 19 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Det känns nästan som att det inlägget var skrivet på förhand, eftersom jag i förra inlägget förklarade att anslaget är översökt. Centralsjukhuset i Karlstad har fått översvämningsskydd, och man gör stabilitetsåtgärder för att skydda elförsörjningen i Partille. De kommunerna blir inte gladare för att man tar pengar från det anslaget och minskar samhällets krisberedskap.

Moderaterna säger att vi nu ska använda de pengar som är begränsade och ta bort de långsiktiga åtgärderna för insatser för våtmarker på 200 miljoner kronor. Det var så i den budget som ni röstade igenom. Det är mångdubbelt större. Det normala anslaget på detta konto brukar vara på 25 miljoner kronor. Det är åtta gånger mer pengar som ni tog bort från att bevara våtmarker. Ni ska använda det anslaget till andra saker trots att anslaget är översökt. Det här hänger inte riktigt ihop; så kan man inte göra. Jag välkomnar gärna att Moderaterna vill diskutera hur vi jobbar mer förebyggande med detta och ger stöd till kommunerna. Men då måste det finansieras med riktiga pengar, som inte tas från andra angelägna områden som handlar om krisberedskap.

Regeringen gör historiska satsningar på området. Vi låter Livsmedelsverket jobba med ett nationellt dricksvattenråd. Vi har flera myndigheter som har fått nya uppdrag för området, och vi kommer att fortsätta att ge uppdrag. När det gäller lantbrukarna har vi tagit fram – i vad jag uppfattar som bred politisk enighet – den första livsmedelsstrategi som Sverige har haft på otroligt länge. Det är viktigt.

Vi jobbar nu med det unika stöd som beslutades efter förra årets torka både till lantbrukare och till en del andra grupper som drabbades hårt förra året. Detta stöd ska nu betalas ut.

Långsiktigt delar jag helt bilden att det civila försvarets beredskap på området måste bli starkare. Det är också en av utgångspunkterna i Försvarsberedningens inriktningsarbete. Där jobbar vi nu med det civila försvarets krisberedskap, och livsmedelsförsörjningen är en helt central del av detta.

Det finns många områden som vi har anledning att samverka med och vara långsiktiga i, för det här är inte ett kortsiktigt problem. Jag är helt övertygad om att klimatförändringarna tyvärr kommer att påverka både risken för torka och andra väderfenomen, och då måste samhällets beredskap höjas. Och det gör den, men då måste man också satsa de pengar som krävs – inte minst för att till exempel bevara våtmarker och se till att vi långsiktigt har en bra vattenförsörjning i Sverige.

Anf. 20 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Översökta bidrag eller inte – intentionen är viktig. I svaret från statsrådet får vi veta massor om att det satsas pengar på än det ena, än det andra. Men vi får egentligen aldrig veta hur regeringen säkerställer vad pengarna går till eller hur de följs upp. Hur får vi de önskade resultaten? Leder åtgärderna till resultat? Det är en fråga som jag gärna hör statsrådets svar på. Hur avser regeringen att följa upp de nämnda åtgärderna?

Fru talman! Som jag tidigare har varit inne på finns det naturligtvis massor som kan göras och som vi själva kan göra. Vid torka eller vattenbrist är det extra viktigt att följa eldningsförbud, att handskas försiktigt med öppen eld och så vidare. Det ska man naturligtvis göra även när det inte råder eldningsförbud. Alla måste respektera bevattningsregler.

Markägare som vill agera mer långsiktigt kan restaurera eller anlägga våtmarker på sina fastigheter för att förebygga bränder i naturen. Det här med våtmarker har statsrådet varit inne på flera gånger, och där är vi verkligen överens. Vi tycker också att det är viktigt med våtmarker. Men vi moderater tror att det behövs både gemensamma åtgärder och en ändring

i anslagsändamålet för att skapa en mycket bättre möjlighet att arbeta förebyggande. Då tror jag att vi skulle kunna komma längre än vi gör i dag.

Fru talman! Jag återgår till den fråga som jag ställde tidigare till statsrådet Damberg. Hur blir det nu med svaret till bönderna? Om knappheten när det gäller vatten så tydligt kan förutses – vad skulle de ha gjort?

Prot. 2018/19:98

3 juni

Svar på
interpellationer

Anf. 21 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Detta är en viktig interpellation om ett viktigt ämne. Det här är ingen fråga som bara kommer att vara aktuell den här sommaren, utan jag tror att det är en långsiktig fråga som handlar om klimatförändringar och förändrade väderfenomen. Det finns enligt SMHI:s, SGU:s och andras prognoser stor risk för att flera delar av Sverige mer återkommande kommer att drabbas av torka och längre värmeperioder. Då blir frågan om vattenförsörjningen helt central både för näringslivet och för kommunerna och kommuninvånarna.

Det här är ett viktigt ansvar. Kommunerna har det huvudsakliga, övergripande ansvaret för dricksvattenförsörjningen och måste planera och jobba för detta. Men också länsstyrelserna har ett viktigt ansvar för det här. Länsstyrelserna har fått ett uppdrag av regeringen att följa upp hur planeringen ser ut, vilka åtgärder som har vidtagits och hur man jobbar strategiskt med frågorna.

På nationell nivå har vi nu inrättat ett nationellt dricksvattenråd som samlar alla aktörer för att jobba systematiskt med dessa frågor. Detta systematiska arbete kommer att fortsätta, för vi får inte slarva med det här.

Däremot måste jag säga att jag inte tror att just den lösning som Moderaterna framhåller i interpellationsdebatten är så klok. Jag tror att vi behöver särskilda insatser för de naturfenomen som man inte kan planera riktigt lika mycket för. Många kommuner har i dag eftersatta områden där man behöver göra stora investeringar. Centralsjukhuset i Karlstad och elförsörjningen i Partille är bara två exempel på det. Att ta resurser från dem är inte lösningen.

Att dessutom para detta med Moderaternas budget, som gick igenom i riksdagen förra året, och ta 200 miljoner kronor och stryka hela det anslag som gick just till att bevara och utveckla våtmarker är kortsiktig politik. Regeringen tillför nu dessa pengar och breddar uppdraget en del. Det betyder att Sverige kommer att ha bättre förmåga att jobba långsiktigt med att bevara våtmarker och se till att klara vattenförsörjningen i Sverige.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2018/19:231 om framtiden för svenskt sportskytte

Anf. 22 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Alexandra Anstrell har frågat kultur- och demokratiministern med ansvar för idrottsfrågorna hur hon ser på sportskyttets möjligheter att bedriva sin sport i framtiden om den tidigare föreslagna överimplementeringen av EU:s vapendirektiv beslutas.

Alexandra Anstrell har även frågat hur statsrådet tänker sig att Sverige ska kunna behålla sin ledande position inom sportskyttet om man inte kommer att kunna resa med sina vapen och om statsrådet har för avsikt att agera för att säkerställa att hoten mot en väldigt stor sport i Sverige inte kommer att få genomslag i implementeringen av EU:s vapendirektiv.

Slutligen har Alexandra Anstrell frågat om statsrådet avser att agera för att förenkla för dessa laglydiga sportskyttar.

Interpellationen har överlämnats till mig.

Sverige har sedan lång tid tillbaka haft en vapenlagstiftning som håller en hög internationell skyddsnivå. Den uppfyller därmed redan i dag i många avseenden de krav som ställs i ändringsdirektivet.

På grund av flera stora terroristattacker som inträffade under 2015 påskyndades uppdateringen av EU:s vapendirektiv. Syftet med ändringsdirektivet är att på ett proportionellt sätt motverka att skjutvapen missbrukas för brottslig verksamhet eller vid terroristattacker. Genom ändringsdirektivet får vi en gemensam miniminivå inom EU för bland annat märkning, registrering och förvaring av skjutvapen.

Redan under förhandlingarna av direktivet arbetade regeringen aktivt för att de nya reglerna inte skulle bli onödigt betungande för jägare och målskyttar. Även vid genomförandet av direktivet i svensk lagstiftning har fokus varit att de nya reglerna i så liten utsträckning som möjligt ska medföra olägenheter för jägare och målskyttar.

Sverige är dock givetvis – i likhet med alla andra EU-länder – skyldigt att genomföra de ändringar som krävs för att möta kraven i ändringsdirektivet. Regeringens utgångspunkt i lagrådsremissen har varit att ändringarna genomförs på miniminivå, det vill säga att förslagen inte ska gå längre än vad direktivet kräver.

Enligt bilagan till ändringsdirektivet flyttas vissa vapen som tidigare kategoriserats som kategori B-vapen upp till kategori A, förbjudna vapen. Detta följer av ändringsdirektivet och inte av regeringens förslag. Det är alltså en missuppfattning att regeringens förslag leder till en omklassificering eller att kategoriseringen görs i regeringens förslag till lag.

Klassificeringen av vapen gäller lika inom hela EU. Regeringens lagförslag innebär att tillstånd till vissa vapen ska omprövas vart femte år, vilket redan sker i dag för helautomatiska vapen och enhandsvapen för flerskott. Omprövningen påverkar dock inte kategoriseringen av vapen.

Inom EU gäller minimiregler för flygsäkerhet. Det är tillåtet för enskilda medlemsländer att ha strängare regler. Det är också upp till varje flygbolag att bestämma om vapen ska få transporteras. Om flygbolagen väljer att neka någon att flyga är det på grund av egna riktlinjer, inte på grund av svensk rätt. De lagändringar som regeringen har föreslagit kommer inte att påverka möjligheten för målskyttar – vare sig svenska målskyttar eller andra EU-medborgare – att flyga med vapen.

Anf. 23 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Jag är dock lite besviken på svaret; ursäkta mig för min rättframhet. Jag upplever inte att jag riktigt har fått svar på mina frågor.

Jag hade också förväntat mig att ansvarigt statsråd för just idrottsfrågor kunde vara här och ta ansvar för sina frågor och svara på ställda frågor.

Jag vet att många runt om i Idrottssverige är med oss och lyssnar nu – hej!

En av mina frågor var hur idrottsministern ser på sportskyttets möjligheter att bedriva sin sport i framtiden om den tidigare föreslagna överimplementeringen av EU:s vapendirektiv beslutas.

Jag undrade vidare hur Sverige ska kunna behålla sin ledande position inom sportskyttet om man inte kan resa med sina vapen.

Jag undrade avslutningsvis hur statsrådet avser att agera för att förenkla för dessa laglydiga sportskyttar.

Jag kan endast tolka idrottsministerns, alltså det miljöpartistiska statsrådet Amanda Linds, totala avsaknad av svar här i dag som att hon inte alls har något intresse av en av Sveriges största sporter. Jag får vara tacksam för att regeringen ändå tar sig tid att skicka hit en representant en måndag så här i början av juni, även om jag inte riktigt har fått svar på mina frågor.

Fru talman! I denna fråga, som gäller problematiken för Sveriges sportskyttar om regeringens tidigare förslag om en överimplementering av EU:s vapendirektiv skulle gå igenom, tycker jag att det är viktigt att hålla isär saker och ting och att inte blanda ihop saker i onödan, för då blir det otydligt, och då är det lätt att saker och ting missuppfattas och kan misstolkas.

Det första gäller detta med EU:s vapendirektiv. Det ska ju handla om implementeringen av just EU:s vapendirektiv. Vill regeringen eller riksdagen göra ändringar i vapenlagen av andra skäl borde det tas i särskild ordning. Annars kan det lätt misstolkas som att det skulle vara EU:s vapendirektiv som kräver vissa förändringar som inte kräver det.

Fru talman! Ni hör ju hur snurrigt detta kan bli.

Det andra gäller ägare av lagliga vapen och ägare av illegala vapen. Det är de illegala vi vill komma åt. Det gör vi inte med regeringens tidigare förslag till implementering. Det är en överimplementering som egentligen bara straffar de laglydiga och som inte ger någon större effekt för ägarna av illegala vapen.

Det är klart att vi vill ha åtgärder för att komma åt de illegala vapen som florerar i Sverige. Det är de som gör störst skada.

Förra året rapporterade Brå 6 700 vapenbrott. Tullen beslagtogs endast 41 vapen under samma år. Vi hade 306 skjutningar på gatan förra året, och i år har vi redan haft över 100 skjutningar. Detta, fru talman, kommer nog dessvärre inte att ändras för att regeringen gör det svårare för laglydiga att utöva sin sport.

Om man granskar EU:s vapendirektiv ser man att det är tydligt att detta går att införa med minimalistiska åtgärder, för tanken med direktivet var att harmonisera så att hela EU hänger med. Och Sverige hänger med. Statsrådet Damberg har också svarat i sitt anförande att det är en gemensam miniminivå inom EU.

Jag har kollat lite på andra interpellationsdebatter. Förra året sa er kollega i regeringen, statsrådet Johansson:

”Jag vill ha detta sagt, för jag har sett att det florerar många myter på sociala medier. Man vill gärna beskriva det som att vi vill ta ytterligare steg för att försvåra. Nej, det kommer vi inte att göra.”

Ändå står vi här i dag med ett förslag som skulle vara en överimplementering. Tycker inte statsrådet att det är lite udda att påstå att det förslag som ni tidigare har lagt fram inte går längre än EU:s krav när ni på en rad punkter går längre än direktivet och när ni till och med medger i lagrådsremissen att ni inte utnyttjar alla möjligheter till undantag?

Anf. 24 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Man kan backa tillbaka. Det är implementeringen av EU:s vapendirektiv som vi är inne på – alla som följer debatten har kanske inte full koll på det. Det är inte någonting som regeringen har hittat på, utan det var ett gemensamt EU-beslut. Jag tror att till exempel våra partier i Europaparlamentet röstade för att man skulle tillämpa mer enhetliga regler i EU.

Detta är viktigt, för Sverige har haft en vapenlagstiftning som har haft en hög internationell standard, så vi möter redan i dag de flesta krav i det nya vapendirektivet. Men i vissa frågor måste vi ändra vår lagstiftning för att möta minimikraven.

Jag har inga ambitioner att överimplementera detta, precis som Morgan Johansson svarade tidigare. Däremot har jag ett intresse av att miniminivån upprätthålls i EU. Om flera länder i EU hade haft en fungerande registrering av vapen, omprövning av vapen och märkning av vapen hade vi nämligen inte haft lika många illegala vapen som hade kommit in till Sverige. Det är egentligen mitt primära intresse som inrikesminister – att vi får upp nivån på vapenlagstiftningen i andra länder som inte har haft en sådan lagstiftning tidigare.

Tillbaka till Sverige. Vi har haft en särskild utredare som har tittat på EU-direktivet. Det mer konkreta förslaget från regeringen var att han skulle föreslå inte en överimplementering utan en implementering på miniminivå utifrån det. Hans förslag kom. Vi skickade ut det på remiss. Det fick stor kritik. Vi ändrade i förslaget. Vi försökte liksom täppa till där det fanns synpunkter. Han hade kanske inte kommit fram till rätt slutsats. Det kanske gick att tolka det på något sätt.

Trots det finns det stor kritik mot regeringens förslag. Problemet för mig, som ansvarig minister, är att tiden tickar och går. Implementeringen av direktivet skulle ha skett förra året. Nu finns det snart risk att EU återkommer och ger Sverige böter, som tickar varje månad för att vi inte implementerar ett gemensamt direktiv. Det är inte bra. Det tror jag inte att någon gillar.

Då blir jag lite förvånad. Jag vill ändå säga att detta är ganska snårigt. Man måste nästan vara jurist för att kunna tolka alla regler i EU:s vapendirektiv så att man hamnar rätt. Vi har haft en jurist som har tolkat det. Sedan finns det andra som hävdar: Nej, det är inte rätt tolkning. Det finns utrymme att göra andra tolkningar.

Då har jag bjudit in till en öppen diskussion om detta. Jag bjöd in de borgerliga partierna till överläggningar. Nej, då ville man inte komma. Jag sa: Jag kan då presentera någon form av förändrat förslag när jag har försökt lyssna till er. Vad är det ni tycker är viktigt? Nej, vi kommer inte. Ni måste presentera ert förslag innan vi kommer till något möte.

Det är möjligt att man gör så nu för tiden i riksdagen, men jag har aldrig under min tid i riksdagen varit med om att partier inte vill komma när regeringen vill diskutera hur en lagstiftning ska utformas på ett klokt sätt.

Jag kommer att försöka ta denna fråga framåt. Jag kommer att försöka vara så konstruktiv som jag kan vara. Men, ärligt talat, det finns delar i vapendirektivet som går längre än svensk vapenlagstiftning och som innebär att vi måste ändra våra system något för att möta de nya gemensamma minimikraven. Det tror jag inte att något av våra partier kommer ifrån.

Sedan tror jag att vi är ganska överens i denna kammare om att implementeringen av vapendirektivet handlar om att implementera ett vapendirektiv. Det handlar inte om att på något sätt sänka den lagstiftning vi har haft i Sverige. Det har jag hört väldigt få företrädare säga.

Jag tror och hoppas fortfarande att vi ska hitta en väg framåt, men det är ganska snårigt och juridiskt. Min ärliga utgångspunkt i detta är att vi inte ska sänka våra krav i Sverige, men vi ska heller inte överimplementera EU:s vapendirektiv.

Anf. 25 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Regeringen talade väldigt mycket före valet 2018 om att man inte skulle införa några förändringar som försvårade för jägare eller skyttar. I stället skulle ni förenkla. När det gäller det förslag som är utskickat undrar jag: Kan statsrådet beskriva hur den regel ni vill införa, som i praktiken skulle innebära ett stopp för internationella tävlingar i många skyttegrenar, är att förenkla eller underlätta?

Statsrådet sa att tiden tickar och går. Ja, att regeringen inte har presenterat en proposition kan man ju inte skylla på oppositionen. Vi undrar naturligtvis varför regeringen har forcerat ärendet så att det inte kom till justitiuskottet i planerad tid före EU-valet i maj.

Fru talman! Jag har pratat med skyttar i landslaget. De säger att de är enormt lättade över att regeringens förslag som lämnades till Lagrådet inte har blivit verklighet. Hade förslaget trätt i kraft hade man inte kunnat ha VM i dynamiskt skytte i augusti i år eftersom de utländska skyttarna då inte hade kunnat ta in sina tävlingsvapen i Sverige utan att begå vapenbrott.

Detta är svårt, precis som statsrådet var inne på. Man behöver vara jurist, och man behöver förstå en massa saker som man dagligdags kanske inte håller på med. Men jag tänker att jag ändå ska vara pedagogisk, eftersom det är många som lyssnar.

Fru talman! I min ena hand har jag en penna som får symbolisera ett vapen i klass B. I min andra hand har jag en likadan penna som alltså får symbolisera ett likadant vapen – ett vapen i klass B. Till pennan i min ena hand tillför jag nu en annan typ av penna. Den får symbolisera ett magasin om mer än tio patroner. Då är det kombinationen i den handen som skulle kategoriseras som vapen i klass A. I min andra hand har jag fortfarande ett vapen i klass B. Om jag nu tar bort magasinet är det fortfarande ett halvautomatiskt vapen i klass B. Det är egentligen aldrig så att vapnet ändras, utan det är kombinationen.

I regeringens förslag, som var ute på remiss, föreslås det att ett halvautomatiskt vapen som *kan* ta ett magasin med mer än tio patroner ska kategoriseras som klass A. Då skulle alla laglydiga skyttar runt om i Sverige som äger vapen i klass B och som bara vill utöva sin sport bli drabbade.

Hur menar statsrådet att regeringens förslag skulle underlätta för våra sportskyttar? Och hur menar statsrådet att detta förslag om överimplementering skulle minska den illegala vapenhandeln och minska terrorn?

Anf. 26 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Vi håller på och jobbar med att försöka hitta en väg framåt. Vi försöker tolka vad olika partier har tyckt. Eftersom partierna inte vill komma till en diskussion om detta är det inte en helt enkel process för regeringen att hantera. Jag är väldigt förvånad över att partierna väljer att inte komma på möten för att diskutera hur man ska komma framåt i en gemensam fråga. Givet detta kommer vi att försöka ta oss framåt, och vi får kanske återkomma till de frågorna när vi har presenterat det.

Bara för att göra den sista frågan lite mer komplicerad ska man vara medveten om att det skulle innebära två tillstånd i stället för ett: ett tillstånd när man inte har magasinet i och ett tillstånd när man har magasinet i. Det är alltså inte så att man inte behöver något tillstånd alls, utan i en sådan väg framåt kommer man att behöva två tillstånd. Det är inte helt logiskt varför det skulle minska administrationen och underlätta för stora grupper i Sverige.

Frågan om klassificering sköts inte av regeringen, utan de olika vapentyperna klassificeras i bilagan. Detta kommer fortfarande att gälla.

Vi kommer att fortsätta att titta konstruktivt på det här, men vi kan inte heller undgå att implementera vapendirektivet. Det betyder också att de förenklingar som jag har talat om tidigare i den här talarstolen som handlar om vapengarderoben och tiden för tillståndsprövning får hanteras i en separat produkt, eftersom det här är ett svar på EU:s vapendirektiv.

Vi ser framför oss hur vi kan gå framåt med flera förändringar som också kan underlätta vardagen och verkligheten för både sportskyttar och jägare, men just nu är mitt fokus på att vi på något sätt måste hitta en väg framåt kring EU:s vapendirektiv. Jag har inga andra ambitioner än att vi för det första inte ska sänka den lagstiftning vi har i Sverige och för det andra inte överimplementera vapendirektivet.

Anf. 27 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Jag är ny i riksdagen, men jag har uppfattat det som att regeringen lämnar ett förslag, alltså en proposition, som vi senare kan framföra våra åsikter om. Det är vi också beredda att göra.

I går kväll rapporterades en skjutning i min kommun Västerhaninge, där min dotter nästan dagligen passerar på väg till och från sin skola. Vet ni, jag tror att statsrådet Damberg och jag är lika måna om att dessa skjutningar ska upphöra i Sverige. Däremot delar jag inte synen att det förslag som regeringen tidigare har skickat ut skulle få det att upphöra.

Jag undrar hur statsrådet avser att förenkla för våra laglydiga sportskyttar. Hur ska de kunna resa om deras vapen klassas som krigsmateriel? Vid transport av vapen på flyget finns det internationella regler som säger att varje flygbolag självt får välja om de vill transportera sportskyttevapen men att tillstånd krävs från alla inblandade länder, inklusive för överflygning, när det gäller just krigsmateriel.

Fru talman! Då dessa tillstånd åligger flygbolaget att på egen bekostnad införskaffa är det högst troliga utfallet att det inte kommer att gå att transportera ett vapen i kategori A på flyget om regeringens förslag om implementering går igenom.

Så här i sista svängen i dagens debatt och som jag var inne på tidigare undrar jag om statsrådet Damberg kan beskriva hur den regel ni vill införa och som i praktiken skulle innebära stopp för internationella tävlingar i många skyttegrenar är att underlätta för sportskyttarna.

Anf. 28 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Jag har redan svarat på frågan om hur inte minst Regeringskansliets jurister ser på frågan om flygbolagens ansvar, att det inte blir några olika regler i de olika EU-länderna och att det inte är svensk lagstiftning som ligger till grund för kategoriseringen utan bilagan till vapendirektivet.

Å andra sidan ska jag säga att det inte blir rätt om det beskrivs som att jag står här och säger att vi ska implementera EU:s vapendirektiv för att jag tror att det skulle lösa problemet med alla illegala vapen. Det tror jag absolut inte. Däremot *måste* vi implementera EU:s vapendirektiv. Vi borde ha gjort det redan förra året, och gör vi det inte så kommer vi att snart att börja betala böter till EU för detta – pengar som kommer att tas från polisen eller andra viktiga myndigheter.

Det vill inte jag, och därför vill jag implementera EU:s vapendirektiv. Jag vill också få upp en miniminivå för vapenregistrering och hantering i EU, för det har stor betydelse för oss.

Det vi har gjort när det gäller illegala vapen, förutom att vi stärker Polismyndigheten som växer som myndighet med fler polisanställda och en kraftsamling i de utsatta områden där polisen i dag säger att det försiktigt går åt rätt håll, är att genomföra en vapenamnesti där jag tror att 12 000 vapen samlades in och därmed är borta från marknaden i Sverige, vilket är väldigt bra. Vi har myndighetssamverkan mellan olika myndigheter för att komma åt det här, och vi ger tullen ökade resurser för att jobba mot införsel av illegala vapen. Detta kommer att fortsätta.

Dessutom har vi infört en ny, striktare vapenlagstiftning i Sverige som innebär att om du har ett vapen illegalt blir du som regel häktad. Detta betyder att polisen i dag häktar fem gånger fler för grovt vapenbrott än bara för några år sedan.

Vi ger oss alltså på de illegala vapnen. Däremot måste vi tyvärr implementera ett vapendirektiv som inte bara underlättar utan också ger en del bök eftersom våra svenska regler inte ser ut exakt som vapendirektivet medger.

Jag ser dock fortfarande fram emot någon form av konstruktiv dialog med de borgerliga partierna om att hitta en väg framåt, där vi implementerar vapendirektivet på ett så smart sätt som möjligt som inte försvårar i onödan.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2018/19:236 om bristande cybersäkerhet

Anf. 29 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Pål Jonson har frågat mig om regeringen delar den uppfattning som framförs av dess expertmyndigheter om att det fortsatt finns allvarliga brister på informations- och cybersäkerhetsområdet, om det nya centret för informations- och cybersäkerhet kommer att samverka med näringslivet i syfte att dela information om hot och risker i cybermiljön och om centret kommer att ha en specifik myndighet som huvudman samt om regeringen avser att införa en cybersäkerhetskoordinator på Regeringskansliet med mandat och resurser för att hålla samman cybersäkerhetsfrågorna och om koordinatören i så fall även kan föra en direkt dialog med berörda myndigheter. Jag kommer att besvara de tre frågorna i tur och ordning.

Det korta svaret på den första frågan är ja. Regeringen delar expertmyndigheternas uppfattning. Cyberhoten är en av våra mest komplexa säkerhetsutmaningar. Med utgångspunkt i skrivelsen *Nationell strategi för samhällets informations- och cybersäkerhet* har regeringen vidtagit en rad åtgärder. Regeringen har arbetat fram lagstiftning som på flera sätt skärper kraven på myndigheter och företag. Det handlar till exempel om en ny säkerhetsskyddslag och lagen om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster, NIS-lagen.

Regeringen har ökat resurserna till våra expertmyndigheter så att de ska kunna höja ambitionerna i sina verksamheter. Regeringen har också intensifierat styrningen av myndigheterna genom olika uppdrag och återrapporteringskrav. Därutöver har regeringen gett flera expertmyndigheter uppdrag som handlar om att utveckla stödet till myndigheter, kommuner, regioner, företag och allmänheten.

Mellan 2017 och 2018 har regeringen genomfört ett femtiotal aktiviteter som bidrar till att nå målen i den nationella strategin. Men vi behöver göra mer, vilket leder till den andra frågan.

När det gäller den andra frågan om det nationella center som statsministern aviserade i regeringsförklaringen för att öka informations- och cybersäkerheten pågår just nu ett intensivt arbete med att inrätta ett sådant center. Regeringens utgångspunkt är att vi ska upprätta ett center som motsvarar de behov vi har i Sverige. Vi ska naturligtvis hämta inspiration och lärdomar från andra länder, men det måste vara utformat på ett sådant sätt att det stöder och stärker det system som vi redan har. Hur detaljerna kring centret kommer att se ut är dock för tidigt att säga. Det får vi återkomma om.

För att svara på den tredje frågan är regeringens utgångspunkt att alla politikområden behöver arbeta med informations- och cybersäkerhet. Alla statsråd har ett tydligt ansvar för informations- och cybersäkerhetsfrågorna inom sitt ansvarsområde. För att öka informations- och cybersäkerheten i samhället behöver detta perspektiv integreras i all politik och i styrningen av myndigheterna. För att få ett bättre helhetsperspektiv och ökade synergieffekter mellan departementen finns det en samordnande funktion på Statsrådsberedningen för cyberfrågor, som bland annat ska stödja arbetet i Regeringskansliet i inrättandet av ett nationellt cybersäkerhetscenter. Funktionen tar inte över något sakansvar och har inte heller någon direkt koppling till myndigheterna.

Anf. 30 PÅL JONSON (M):

Fru talman! Tack, inrikesministern, för svaret på min interpellation! Jag uppskattar att inrikesministern i sitt svar är ödmjuk inför de utmaningar som Sverige står inför på cybersäkerhetsområdet. Jag tror att det är både klokt och rimligt.

Sverige står nämligen sämre rustat än många andra jämförbara länder på detta område. Motsägelsen i Sverige är ju att vi är starka på digitalisering men svaga på cybersäkerhet. I Global Security Index, som presenterades bara för någon månad sedan, kom Sverige på femte plats när det kom till att vara världens mest digitaliserade land. När man utvärderade vår cybersäkerhet kom vi dock först på plats 32.

Detta skapar en väldigt olycklig kombination av ett väldigt stort beroende av digitala lösningar samtidigt som vi har rätt svag säkerhet i dessa digitala lösningar. Det kan ju låta paradoxalt, fru talman, att vara bra på digitalisering och dåliga på cybersäkerhet, men de svenska problemen på cybersäkerhetsområdet handlar inte om att vi inte skulle ha en innovativ it-industri. Vi har ju världsledande företag när det kommer till området kryptering. Problemen i Sverige handlar i stället om bristerna i organisation och struktur både inom Regeringskansliet och i regeringens myndigheter. Det råder en svag tillsyns- och säkerhetskultur hos många myndigheter. Det sker en fragmentisering av resurserna, och författningsstödet är otydligt på området, fru talman. Vi har den ordningen i Sverige att det är fyra ministrar och minst åtta myndigheter som lutar sig mot fyra olika lagar. Det är inte optimalt formulerat om vi vill ha en effektiv cybersäkerhet.

Framför allt, fru talman, krävs ett tydligt politiskt ledarskap – det som på engelska heter management attention – om vi vill få ordning på de allvarliga brister som finns på området cybersäkerhet i Sverige. Det har brutit under alldeles för lång tid, både under den regering som Mikael Damberg representerar och under de åtta år som Alliansen satt vid makten – det vill jag vara tydlig med. Det leder in på frågorna i min interpellation om tydligt politiskt ledarskap.

Inrikesministern sa i sitt svar att det pågår ett intensivt arbete på myndighetsnivå för att inrätta ett nytt center, men hur detaljerna runt centret ska utformas är det för tidigt att säga något om.

Fru talman! Det svaret inger oro i min värld. De två frågor jag ställde i min interpellation rörde inga detaljer utan fundamentala byggstenar för hur centret ska utformas. Vem ska vara huvudman för centret? Det ska inte vara en egen myndighet. Det spelar roll om det blir FRA eller MSB. Blir det FRA blir det sannolikt större fokus på informationssäkerhet och delning av information från signalspaning. Blir det MSB kanske det blir större fokus på säkerhetsskydd. Det spelar roll vem som är huvudman.

Ännu viktigare är framför allt vilken funktion centret ska fylla och hur det ska vara organiserat. Här är den centrala frågan om centret kommer att samverka med det privata näringslivet. Det är en bärande idé i det brittiska centret, som jag vet att Mikael Damberg nyligen har besökt, att det ska vara en effektiv samverkan. Jag noterade också att Mikael Damberg under EU-valrörelsen var ute och sa att EU ska etablera ett center på europeisk nivå som ska jobba med skydd mot industrispionage och stärka företagens skydd mot olika typer av cyberangrepp. Om man vill detta på europeisk nivå borde det vara en självklarhet att centret ska ägna sig åt dessa frågor på nationell nivå.

Prot. 2018/19:98

3 juni

Svar på
interpellationer

Fru talman! Jag vill få ett förtydligande. Uppfattar jag inrikesministern rätt när han säger att arbetet med att upprätta centret pågår med hög intensitet men att regeringen inte har någon uppfattning om hur centret ska vara organiserat eller om det ska kunna samverka med näringslivet för att kunna hindra olika former av cyberangrepp?

Anf. 31 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Tack, Pål Jonson, för en viktig interpellation! Jag tackar också för tonläget i fråga om att vi i Sverige över tid inte har tagit frågorna på allvar. Jag tror att båda våra partier har ett ansvar för det ur ett politiskt perspektiv.

Vi ska vara ödmjuka nog att säga att den paradox som beskrivs delvis är en förklaring, det vill säga att vi har varit pigga på ny teknik. Att vi under lång tid har velat driva digitalisering också i offentlig förvaltning har gjort att vi har byggt system. De systemen, som i dag är gammalmodiga, togs fram utan tillräckligt mycket tänkande i cybersäkerhetsfrågor. Nu tar det en del tid att göra om gamla system till modernare och säkrare system. Att vi låg långt framme och att vi inte tog de frågorna på allvar gör att det finns större utmaningar att ställa om system, även om helt nya system byggs upp.

Dessa system hänger ihop. Det är ingen ursäkt, men det kan vara en förklaring till varför det finns en del extra utmaningar. Det är fråga om myndigheter och offentlighet, och som gammal näringsminister kan jag säga att en del av det privata näringslivet inte heller har tagit frågorna på riktigt allvar. Det har vi sett i en del inträngs- och patentfrågor, som är viktiga för svensk teknik.

Det är otroligt viktigt att dessa frågor lyfts upp i riksdagen och i regeringen. Vi har nu vår första nationella strategi på området, och det kommer nu en handlingsplan från ansvariga myndigheter. Det ska inrättas ett center. Allt detta är ett sätt för oss att tillsammans med tuffare lagstiftning skärpa kraven på återrapportering och förberedelsearbete. Vi tar frågorna på stort allvar.

Det kan vara så att jag var lite kort i svaret i fråga om cybercentret. Jag har varit i London och tittat på det. Anledningen är att vi inte vill lockas in i en diskussion där vi beskriver centret i detalj. Min utgångspunkt är att de fyra myndigheter, och någon annan myndighet, som har stora intressen i dessa frågor och som i dag jobbar mest med frågorna ska vara de som styr inriktningen och sätter sitt märke. Det finns en risk att om vi skapar ett center vid sidan av ansvariga myndigheter, som ska länka till dessa myndigheter, gör vi saker som inte ökar förmågan – att det inte blir mer ”pang” för pengarna med det nya centret.

Därför vill jag gärna att myndigheterna så långt det är möjligt är eniga i sin beskrivning av behoven när de kommer till regeringen. En strategi är att få de ansvariga myndigheterna att snacka ihop sig för att få bäst utfall av en centrumbildning.

Däremot är det helt självklart att vi har politiska ambitioner. Jag skulle bli mycket förvånad om vi inrättade ett center som inte säger att man ska ha samverkan med näringslivet som en dimension. Det skulle vara mycket förvånande. Vi kommer att ha synpunkter, men vi vill gärna att myndigheterna kommer så samlat som möjligt till oss. Om vi ska bygga ett center

utifrån ett svenskt koncept måste vi förstå vilka som har ansvar i det svenska systemet, så att det inte görs överlappande eller onödiga saker utan att vi i stället får mest ”pang” för pengarna. Det är i alla fall utgångspunkten för regeringens arbete med dessa frågor.

Jag, flera av mina ministerkollegor och den nya koordinatören på Statsrådsberedningen följer upp och jobbar mycket noga med denna fråga.

Anf. 32 PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag skulle bli förvånad om Mikael Damberg blir förvånad. Regeringen styr riket och ansvarar för dess myndigheter. Det ankommer på regeringen att ha en tydlig politisk vilja. I direktiven måste det framgå att frågan är prioriterad och att det ska vara en samverkan med näringslivet. Det är där den politiska viljan och styrningen tidigare har brustit på området.

Jag ser två starka skäl till att cybercentret måste kunna förmedla information om hot och risker i cybermiljön. Det gäller framför allt de företag som driver samhällsviktig verksamhet och kritisk infrastruktur.

För det första handlar det om Sveriges säkerhet. Det mesta av den verksamhet som sker i dag inom områden som telekom, transporter och finanssektor utförs av privata aktörer. Vi är helt enkelt beroende av att företagen inte drabbas av storskaliga cyberangrepp, om vi vill säkra Sveriges funktionalitet. Vi måste, Mikael Damberg, få igång, en mycket effektivare samverkan mellan det privata och det offentliga på området cybersäkerhet.

För det andra, fru talman, handlar frågan om Sveriges välförhållanden. Vi vet att de stats sanktionerade cyberangreppen och cyberspionaget har ökat dramatiskt i omfattning under de senaste tre åren. Det framgår i bland annat Säpos årsrapport, där man tydligt attribuerar Kinas verksamhet på området. Jag välkomnar att Säpo är tydlig med detta.

Om Sverige ska fortsätta att vara ett världsledande land inom forskning, utveckling och innovation måste vi kunna erbjuda företagen en säker handelsplats, det som britterna kallar Safe Marketplace UK. Ett led i arbetet är att säkra att företagen kan få information om de utsätts för storskaliga cyberangrepp. Det finns, fru talman, redan i dag exempel på företag som har valt att lyfta ut sin forsknings- och utvecklingsverksamhet i Sverige till andra länder eftersom andra länder kan erbjuda ett bättre skydd med hjälp av bättre samverkan mellan myndigheter och företag när och om de utsätts för storskaliga cyberangrepp. Detta är en fråga som är kopplad till Sveriges långsiktiga välförhållanden.

Jag noterade senast i morse, fru talman, att revisionsfirman PWC presenterade en rapport. De hade intervjuat hundra representanter för svenska storföretag. 83 procent av dem uppfattade att den cybersäkerhet som erbjuds i Sverige är för låg för deras behov. Det manar till eftertanke.

Fru talman! Just för att komma till rätta med den bristande politiska styrningen av cybersäkerhetsfrågorna på Regeringskansliet borde Sverige, liksom en lång rad andra länder har gjort, införa en cybersäkerhetskoordinator. Nu sa inrikesministern i sitt svar att regeringen har infört en samordnare – jag vet inte om det är koordinator eller samordnare, men det spelar egentligen ingen roll – som bättre ska bidra till att skapa ett helhetsperspektiv i frågorna och uppnå ökade synergieffekter. Samordnaren ska också stödja arbetet med att upprätta ett cybercenter.

Det är faktiskt första gången jag hör regeringen presentera detta. Rätt utformat tror jag att funktionen kan spela en mycket viktig roll för att faktiskt få ordning på samordningen i Regeringskansliet i cybersäkerhetsfrågorna. Men i så fall behövs tre åtgärder.

För det första måste funktionen formaliseras och permanentas. Annars kommer inte Mikael Damberg att få genomslag på Regeringskansliet.

För det andra måste det finnas ett tydligt mandat för funktionen att den också ska föra en dialog med myndigheter. Sedan vet jag, precis som Mikael Damberg, att det är de enskilda fackdepartementen som utfärdar regleringsbrev, men jag tror att funktionen måste kunna prata med myndigheterna. Det är där musklerna i arbetet med cybersäkerhet finns.

För det tredje måste funktionen ges resurser, rimligen i form av ett sekretariat. Det går inte att en person ensam ska vara ansvarig för samordningen av frågorna om cybersäkerhet på Regeringskansliet.

Jag vill därför fråga inrikesministern om han delar uppfattningen att samordnaren eller koordinatoren ska ha ett tydligt mandat, resurser och möjlighet att föra dialog med myndigheterna. Jag tror att det är viktigt att vi får ordning på den frågan.

Anf. 33 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Jag konstaterar att vi verkar vara överens om den första delen av det senaste inlägget om samverkan mellan privat och offentligt. Jag vill bara återigen koppla det till att privata företag också har ansvar för att öka och jobba med sin cybersäkerhet. De kan inte överlåta det ansvaret på någon annan. Men samverkan kan göra oss ännu starkare tillsammans och avskräcka från angrepp eller intrång i Sverige.

Dessutom har samhället en del unika förmågor som privata företag inte har. Det är klart att det är en viktig fråga att diskutera om kretsen av organisationer som får ta del av detta – i dag myndigheter och statliga bolag – ska utvidgas eftersom vi också har privata företag som står för samhällskritisk verksamhet. Jag tycker att det är en viktig diskussion att föra, och den ligger helt i linje med de diskussioner som vi för.

När det gäller cyberkoordinatoren är det en ny tjänst, så det är klart att vi måste utveckla den över tid.

En dimension som inte nämndes här är det internationella arbetet. Mycket av arbetet för att motverka detta har internationella dimensioner. Vi har framför allt europeiska men också andra internationella samverkanspartner i detta som är helt centrala för ett regeringskansli och en regering att ha.

Här får vi en samlad struktur där också Statsrådsberedningen får ett tydligare mandat att jobba med dessa frågor och koordinera arbetet i Regeringskansliet men, återigen, inte överta allt ansvar. Ansvaret ligger ju på respektive fackminister, så det får inte vara så att någon slappnar av därför att vi nu har en koordinatorsberedning på Statsrådsberedningen. Så får det inte gå till.

Frågan är kopplad till det säkerhetspolitiska råd som har koppling till statsministern. Det är därför vi har valt att göra kopplingen till statsministern genom det säkerhetspolitiska rådet. Jag hoppas att det är en funktion som kommer att visa sig vara framgångsrik och att vi får utveckla den över tid. Men det är också ett exempel på hur viktig vi anser att denna fråga är och att vi avser att stärka arbetet framöver.

Anf. 34 PÅL JONSON (M):

Fru talman! Att fackdepartementen skulle slappna av i denna fråga tror jag inte att det finns någon risk för. Jag tror tvärtom att de bevakar sina intressen rätt noggrant. Min oro är därför att koordinatören eller samordnaren inte kan få det tydliga mandat som behövs för att hålla ihop arbetet. Det ligger i sakens natur.

Jag vill återkomma till den rätt allvarliga situation som Sverige befinner sig i på cybersäkerhetsområdet. Det har kommit för många sådana rapporter som Global Security Index som visar att vi hamnar efter på cybersäkerhetsområdet. Jag vet att regeringen har vidtagit ett antal åtgärder den senaste tiden, men vi har inte råd att vara sämre än andra jämförbara länder på detta område. Hoten och riskerna i cybermiljön ökar exponentiellt, och gapet mellan digitalisering och säkerhet fortsätter växa. Detta enligt regeringens alla expertmyndigheter. Den trenden måste vi vända, ytterst eftersom detta hotar både Sveriges säkerhet och Sveriges välstånd.

Grunden för bättre cybersäkerhet i Sverige läggs som jag sa förut genom ett tydligt politiskt ledarskap i kombination med management attention. Regeringen måste helt enkelt veta vad den vill åstadkomma på cybersäkerhetsområdet snarare än att bara räkna upp antalet aktiviteter.

Jag vill avsluta med att ta upp tre områden där jag inte tycker att det har blivit tillräckligt bra.

För det första presenterade regeringen en information- och cybersäkerhetsstrategi. Det var Sverige det sista landet inom EU att göra. Strategin innehöll 68 mål och delmål, fördelat på 29 sidor. Men en strategi ska innehålla tre M: mål, medel och metod. Denna strategi var svag i fråga om både vilka medel som regeringen avser att tillföra och med vilka metoder man ska uppnå målen.

För det andra: Om man nu sjösätter ett cybersäkerhetscenter tror jag att det är viktigt att man från början har bestämt vad man vill åstadkomma och vilka uppgifter detta center ska ha. Därför är det jätteangeläget att regeringen är tydlig med att det måste kunna främja bättre dialog mellan näringslivet och det offentliga för att stärka Sveriges cybersäkerhet.

För det tredje: Ge samordnaren ett tydligt mandat, resurser och en tydlig uppgift! Då blir det bättre.

Anf. 35 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Det är viktigt att den här frågan diskuteras i riksdagen. Detta är ett område där Sverige har bestämt sig för att stärka sin beredskap och sin förmåga.

Vi formulerade för första gången i Sverige en nationell informations- och cybersäkerhetsstrategi. Expertmyndigheterna i Samfi presenterade i mars en handlingsplan med 77 åtgärder som myndigheterna nu genomför enskilt eller tillsammans med andra. Det pågår alltså ett stort implementeringsarbete utifrån strategin. Vi nöjer oss inte med det. Vi kommer att fortsätta och återkomma med nya initiativ på området.

Vad jag ser som den stora utmaningen för att hålla farten uppe i detta framöver handlar mycket om medvetande. Där vill jag säga att Sverige på toppnivån, spetsnivån, har höga kompetenser på detta område. Inte bara på krypto- utan också på signalspaningsområdet finns det experter som är otroligt duktiga på detta. Det vi har problem med är den allmänna säker-

hetsnivån i våra system, som måste höjas. Det handlar mycket om människor. Det handlar om kompetens och utbildning för att Sverige ska hänga med i utvecklingen, både i privata företag och i det offentliga systemet.

Regeringen kommer att fortsätta bevaka detta. Vi har tagit väldigt många initiativ de senaste åren. Vi kommer att fortsätta hålla högt tempo i detta, för Sverige ska klara av att både ligga långt fram i digitaliseringen och se till att säkerhetsgapet inte växer över tid när vi ligger långt framme vad gäller digitala lösningar. Det är i alla fall utgångspunkten för oss, och jag tror att Sverige även på det här området kommer att kunna visa framfötterna.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2018/19:239 om ungas möjligheter till bostad

Anf. 36 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Lars Beckman har frågat mig om jag delar uppfattningen att det är viktigt att många har möjlighet att äga sin egen bostad. Vidare har han frågat mig vilka åtgärder jag och regeringen har vidtagit under de senaste åren för att underlätta för fler unga att äga sin bostad och vilka åtgärder jag och regeringen avser att vidta för att fler unga ska kunna flytta hemifrån och in i sin första bostad. Lars Beckman har också frågat mig vilka åtgärder jag och regeringen avser att vidta för att möjliggöra för fler unga att äga sin bostad och vilka åtgärder jag avser att vidta för att underlätta för att det ska byggas fler bostäder till unga. Slutligen har han frågat mig vad de viktigaste förklaringarna är till att bostadsbyggandet – enligt Lars Beckman – beräknas rasa under 2019, när det skulle behöva byggas 800 000 fler bostäder för att lösa bostadsbehovet till 2030.

Det är viktigt att tillsammans med kommunerna hjälpas åt att skapa en bostadsförsörjning som möter såväl behov som efterfrågan runt om i landet. Utöver fortsatt nyproduktion av bostäder med olika upplåtelseformer behöver rörligheten öka på bostadsmarknaden. Detta för att det ska finnas en variation av bostäder som passar alla. Jag ser givetvis frågor som rör ungas inträde på bostadsmarknaden som centrala, något som jag har framhållit i ett tidigare interpellationssvar.

Bostadsbyggandet har ökat kraftigt sedan 2012. Enligt SCB och Boverket påbörjades under 2017 ca 67 500 bostäder, vilket är den högsta siffran sedan 1990. Enligt preliminära siffror påbörjades 56 000 bostäder 2018. Det är regeringens bedömning att ungefär 50 000 bostäder kommer att påbörjas under 2019. Antalet bygglov har ökat de senaste två kvartalen, och bostadsbyggandet fortsätter att ligga på höga nivåer historiskt sett. Efter flera år av kraftigt stigande priser bör den stabilisering av prisutvecklingen vi nu ser vara positiv för de hushåll som träder in på bostadsmarknaden.

För att skapa långsiktiga förutsättningar för ett bostadsbyggande i balans behövs ett helhetsgrepp. Januariavtalet har ett tydligt fokus på bostadsfrågorna, och jag vill betona att punkterna i avtalet hänger ihop när det gäller att förbättra bostadsmarknadens funktionssätt. Omfattande regelförenklingar för att förenkla och förkorta planprocessen och därmed

göra det snabbare och billigare att bygga ska genomföras. Därutöver ska räntebeläggningen på uppskovsbelopp tas bort och en omfattande skatte-reform göras.

I enlighet med januariavtalet behövs fler bostäder för att underlätta för ungdomar att få sin första bostad. Jag vill i detta sammanhang nämna investeringsstödet för hyresbostäder och bostäder för studerande, som infördes under förra mandatperioden. Det investeringsstöd för hyreslägenheter som infördes under förra mandatperioden har beviljats för drygt 20 000 lägenheter. Stödet är ett viktigt verktyg för att skapa förutsättningar för byggande av hyreslägenheter i hela landet med rimliga hyror som fler kan efterfråga, däribland unga. Regeringen avser att återkomma med förslag på hur investeringsstödet kan utformas fortsättningsvis.

Anf. 37 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Jag har alltså ställt en interpellation till statsrådet med anledning av Boinstitutets undersökning, där man frågade ungefär 3 000 unga mellan 15 och 24 år i Sverige hur de skulle vilja bo i framtiden. 40 procent av Sveriges unga svarade att de ville bo i ägd villa, 31 procent svarade att de ville bo i bostadsrätt och ungefär 17 procent svarade att de ville bo i hyresrätt. Det var 1 procent som sa att de ville bo med en kompis i en lägenhet, och det är väl bra.

Det är detta som är bakgrunden till interpellationen. Det framgår av statsrådets svar att regeringen verkar sakna en politik för att fler unga ska få äga sin bostad.

Jag kan tycka att det är orättvist mot dagens unga att de inte får möjlighet att äga sin bostad. I den här interpellationen har jag frågat vad regeringen gör för att underlätta för fler att äga sin bostad, men de senaste åren har man tvärtom vidtagit ett antal olika åtgärder som har försvårat för unga att äga sin bostad. Stockholms Handelskammare kom med en viktig rapport förra veckan – jag är säker på att bostadsministern redan har läst rapporten – där en erfaren professor talar om att det senaste amorteringskravet är en missriktad politik som har försvårat för unga att köpa ens en etta i Stockholm.

Fru talman! I väldigt många bostadsområden i Sverige var det 40-talister som i 25- eller 30-årsåldern byggde villor. Jag är uppvuxen i Boden, där det finns sådana bostadsområden som heter Heden och Sävast. Där var det unga 25- eller 30-åringar som bildade familj och köpte sin bostad. I Gävle finns bostadsområden som Sätra, Bomhus, Valbo och andra, där många 40-talister i 25-årsåldern hade möjlighet att bygga bostad och flytta till villa. Deras barn växte upp i villaområden. Jag kan tycka att det är orättvist att 40-talisternas barnbarn nu inte har samma möjlighet utan stängs ute från bostadsmarknaden och möjligheten att äga sitt boende.

Jag noterar att statsrådet i svaret hänvisar till det investeringsstöd för hyresrätter som regeringen avser att återkomma med. Men det var inte den frågan jag ställde, utan min fråga handlade om hur fler ska ha möjlighet att äga sitt boende.

Vi moderater har sagt så här: Varje regelförenklingsförslag från regeringen som gör det lättare, bättre och billigare att bygga kommer vi att ställa oss bakom. Jag noterar att det förslag som regeringen har lagt fram inför våren handlar om att underlätta bygge av altaner. Man ska bygglovsbefria altaner. Det kommer vi moderater självklart att ställa oss bakom. Man jag

tror inte att den åtgärden för ett ögonblick hjälper för fler unga att få sin första bostad eller att kunna äga sin bostad.

Här krävs en aktiv politik från regeringen. Det krävs aktiva åtgärder. Jag tror inte att man kan göra det så enkelt för sig som statsrådet gör, då han i interpellationssvaret säger att det är kommunernas ansvar. Det är i alla fall inte till exempel Gävle kommun som inför amorteringskrav, utan det handlar om beslut som är tagna av statliga myndigheter och i viss mån av regeringen.

Visst ska det vara ett samspel mellan kommuner och stat, men huvudansvaret för att se till att 40-talisternas barnbarn kan få flytta till sin villa har faktiskt regeringen.

Anf. 38 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Tack, Lars Beckman, för enträget interpellation i bostadsfrågor! Det uppskattar jag. Det är frågor som behöver debatteras, och jag hoppas att vi kan fortsätta att debattera dem.

Det är ju så, Lars Beckman, att bostadsmarknaden hänger ihop. Förändringar inom ett segment påverkar även andra segment på bostadsmarknaden. Blir det fler hyreslägenheter tillgängliga genom en aktiv bostadspolitik, vilket ju regeringen nu har, till skillnad från hur det under lång tid har varit i Sverige, då man har haft en väldigt passiv bostadspolitik och hållit händerna borta, påverkar det också utbudet och prisutvecklingen på det ägda beståndet.

När Boverket gör enkäter hos kommunerna om hur bostadsbristen ser ut är det framför allt bristen på hyreslägenheter som kommunerna pekar på. Att stå här i riksdagens talarstol och påstå att det inte finns något problem på hyresmarknaden tycker jag är felriktat. Det finns, välomvittnat, en stor brist på hyreslägenheter. När det kommer tiotusentals nya hyresrätter med rimliga hyror genom att vi har ett investeringsstöd påverkar det hela bostadsmarknaden.

De åtgärder som Lars Beckman kritiserar och kallar för missriktad politik är sådant som många andra ekonomiska bedömare ger starkt understöd för. Det finns en omfattande kritik mot den höga skuldsättningen i Sverige. Man pekar på det som den största risken för hela det finansiella systemet och ekonomin i Sverige. Finansinspektionen, Riksbanken, Riksgäldskontoret, EU-kommissionen och Internationella valutafonden – jag kan fortsätta att räkna upp instanser både i Sverige och internationellt – pekar på detta som en stor riskfaktor. Att bara blunda för det och låtsas som om ingenting händer som att man kan vara alla goda gåvors givare och ge krediter hur som helst till vem som helst tycker jag inte är ett seriöst sätt att tackla vare sig ekonomin eller bostadsfrågan.

Lars Beckman är gammal nog att kunna påminna sig 90-talskrisen, då det finansiella systemet inte bar, och vilken effekt det fick på bostadsmarknaden. Då sjönk bostadsbyggandet dramatiskt. Jag hoppas att vi ändå är överens om att vi ska försöka undvika en sådan situation, och då är det inte bra att låtsas som om det inte finns anledning att faktiskt ha någon form av kreditrestriktioner. Det är sådant som kan skapa stabilitet över tid i det finansiella systemet.

Däremot vill jag vända mig emot en del uttryck som Lars Beckman använder. Han säger att unga stängs ute från bostadsmarknaden. Det är

inte vad som kommer fram när man tittar på statistiken. I Finansinspektionens bolåneundersökning, där man gör enkäter med dem som tar bolån och är ute på marknaden, framgår det att det i dag är lika stor andel bolånetagare som är unga som det var 2012. Där har det alltså inte skett någon förändring. Däremot lånar de lite mindre och köper helt enkelt en bostad som har lite lägre pris. Den kanske ligger lite längre utanför stadskärnan eller är lite mindre i kvadratmeter räknat. Det gör att man minskar sin skuldsättning och därmed de finansiella riskerna för en själv och ens familj men också för det ekonomiska systemet.

Det finns också ett väldigt aktuellt exempel där man kan se vad Lars Beckmans politik får för effekter. I Danmark, där man införde amorteringsfria lån i början av 2000-talet med argumentet att det skulle underlätta för unga att ta sig in på bostadsmarknaden, blev effekten inte alls den som Lars Beckman hävdar. Tvärtom gjorde det ingen skillnad för unga. Det var inte fler unga som kom ut på bostadsmarknaden. Däremot kunde alla grupper låna mer, och det gjorde att priserna på bostadsmarknaden steg, allt annat lika, vilket såklart inte underlättade för dem som är unga och vill in på bostadsmarknaden.

Jag tycker att vi behöver ha en diskussion. Vi är beredda att diskutera olika förslag för att ge unga bättre möjligheter att komma in på bostadsmarknaden. Jag har redovisat några i mitt interpellationssvar. Jag hoppas att vi kan fortsätta att föra diskussionen, men seriöst.

Anf. 39 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Uppenbarligen har bostadsministern inte läst rapporten från Stockholms Handelskammare. Jag rekommenderar den. Den är bra läsning. Där konstaterar man att 80 procent av dem som bor i Stockholm stängs ute från bostadsmarknaden på grund av att de inte har den lön som behövs för att kunna köpa en etta i Stockholm.

Varför engagerar sig Svenskt Näringsliv, handelskammaren och andra företagorganisationer i den här frågan? Jo, naturligtvis för att det inte går att rekrytera folk. Det finns behov, och man har tjänster som ska tillsättas, men det är inte möjligt att tillsätta dem med någon som ska flytta till Stockholm, för det går inte att få tag i bostad. Detta är ett reellt samhällsproblem.

Jag tycker att min fråga var rak och enkel: Vilka åtgärder har statsrådet och regeringen vidtagit under de senaste åren för att underlätta för fler unga att äga sin bostad? Menar bostadsministern att de kraftiga förändringarna av kreditrestriktionerna har underlättat för unga att få bostad? Jag är inte säker på att det är detta som är svaret, men statsrådet får gärna utveckla vilken politik man har drivit för att underlätta för unga att äga sin bostad.

Jag tycker att det är rimligt att även 40-talisternas barnbarn ska ha möjlighet att flytta till villa. Om fyra av tio unga faktiskt vill bo i villa tycker jag att politiken ska arbeta för det. Om 30 procent vill bo i bostadsrätt tycker jag att politiken ska ägna kraft åt det, inte åt att bekämpa möjligheten att bo i ägt boende. Det tycker jag är en felaktig utgångspunkt i politiken.

Man kan se att detta är en stad- och landfråga. Den som bor i storstad föredrar enligt Boinstitutets undersökning bostadsrätt, medan den som bor i landsort, som Gävle, vill bo i villa. Och jag tycker faktiskt att politiken har ett ansvar för detta. Jag tycker att politiken har ett ansvar att underlätta

för fler att äga sitt boende, precis som man gjorde när 40-talisternas bostadsområden byggdes. I Gävle, i Boden och i Åkersberga – runt om i Sverige byggdes det bostadsområden i början av 70-talet. Jag förstår inte varför man inte skulle kunna driva en politik som gör det möjligt för människor att äga sitt boende även i dag, framför allt med tanke på att det är så unga vill bo.

Jag har all respekt för att altaner ska bygglovsbefrias. Det är säkert en viktig fråga, och vi moderater kommer att stödja varje regelförenkling som bostadsministern lägger fram. Problemet är bara att man har lagt fram *ett* förslag under hela våren. Man har lagt fram ett enda förslag, nämligen det om bygglovsfria altaner. Jag har inte sett några andra förslag från regeringen om att underlätta för fler unga att äga sin bostad. Det vore väl lämpligt om statsrådet tog tillfället i akt och presenterade vad man har gjort för att underlätta för fler unga att äga sitt boende, vilket enligt alla undersökningar som finns är den boendeform som de unga själva väljer.

Sedan har vi moderater ingenting emot hyresrätter. Tvärtom, vi behöver självklart en mångfald – en palett – av olika boendeformer. Men det kanske är så att regeringen har haft så starkt fokus på hyresrätter att den möjligtvis har glömt bort den boendeform som unga och andra själva vill prioritera. När det gäller sparandet är det dessutom så att ett ägt boende ofta är ett hushålls enda långsiktiga sparande. Ur alla synpunkter är det alltså bra om människor har möjlighet att äga sitt boende, inte minst av de statsfinansiella orsaker som statsrådet i andra sammanhang brukar vara orolig över.

Presentera nu gärna: Vad har bostadsministern gjort för att underlätta för fler unga att äga sin bostad?

Anf. 40 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Herr talman! Jag berättar gärna vad vi har gjort. Vi är stolta över att vi för en mycket mer aktiv bostadspolitik än Sverige har haft på lång tid, inte minst om man jämför med alliansregeringens åtta år i Regeringskansliet.

Detta visar sig nu även i att vi har en rejält mycket högre byggtakt än Sverige har haft på lång tid. Nu är det över 50 000 bostäder som kommer ut årligen, jämfört med i genomsnitt ungefär hälften under Alliansens tid vid makten. Det har varit så intensivt att SCB nyligen kom med ett pressmeddelande om att det år 2018 färdigställdes 42 844 bostadslägenheter i nybyggda flerbostadshus. Det är 20 procent fler än året före och det högsta antalet sedan 1973. Man får alltså gå tillbaka 45 år för att hitta samma nivå av bostadsbyggande, i alla fall i det segmentet. Detta är självklart väldigt glädjande, för en del av lösningen är att bygga mer än man gjort historiskt.

Lars Beckman raljerar en hel del om bygglovsbefriade altaner. Det handlar om ett tillkännagivande från riksdagen som vi nu levererar på, så riksdagen kunde ju ha låtit bli att göra det tillkännagivandet om man tyckte att detta var oviktigt. Detta är dock bara ett litet steg – vi har en stor utredning om modernare byggregler som håller på att se över hela regelverket och kommer att leverera förslag under året. Då har vi möjlighet att gå vidare och komma med just de omfattande regelförenklingar vi har kommit överens om i januariavtalet. Det kommer alltså att levereras framöver.

Lars Beckman frågar efter åtgärder, och vi har vidtagit åtgärder. Vi har sett till att handläggningen av ärenden tar kortare tid – bland annat har

tidsfristerna för bygglov skärpts – vilket gör att processerna blir effektivare. Vi har sänkt kraven när det gäller buller utanför nya bostäder, och det gör att fler områden i tätorter är möjliga att bebygga. Vi har inventerat statlig mark och sett till att till exempel Akademiska Hus använder den mark man sitter på för att bygga. Man har planer på 28 000 nya bostäder fram till 2026, som ett exempel.

Vi har även försökt förbättra konkurrensen på byggmarknaden genom att ge bättre information till utländska byggherrar, så att de också kan lansera sig på den svenska marknaden och därmed öka konkurrensen och sänka prisbildningen. Dessutom har vi ett investeringsstöd för hyreslägenheter, vilket självklart är en viktig komponent för alla de unga som inte vill skuldsätta sig kraftigt i en osäker tid i livet då de kanske vill ha flexibilitet. Fler hyreslägenheter på marknaden ger ett större utbud, vilket gör prisutvecklingen lägre jämfört med det ägda beståndet.

Vi ser också att vi nu har en stabil prisutveckling, vilket även det skiljer sig från hur det såg ut under alliansregeringens tid vid makten. I stället för att bostadspriserna stiger med 10–15 procent per år, vilket gjorde att tröskeln in på bostadsmarknaden bara blev högre och högre under alliansregeringen, är utvecklingen nu stabil. Med ökade ekonomiska intäkter, till exempel ökade löner, gör detta att det blir lättare att komma in på bostadsmarknaden – snarare än svårare, som det var under Alliansens tid i Regeringskansliet.

Den här regeringen har alltså arbetat intensivt och kommer att fortsätta att arbeta intensivt för att skapa bättre förutsättningar. Det är dock viktigt att komma ihåg att vi har ett delat ansvar. Regeringen har ett ansvar för delar av bostadspolitiken, men kommunerna har också väldigt stort ansvar. De innehar markkontrollen och planmonopolet.

Om Lars Beckman tycker att det byggs för lite villor i Gävle föreslår jag att han tar upp det med Gävles kommunledning; det är ju de som har ansvar för att planera och se över hur marken används. Har vi stor bostadsbrist är det dock bättre att använda marken så effektivt som möjligt, så att man får ut störst antal bostäder per kvadratmeter, men hur man använder den lokala marken är som sagt inte en fråga för regeringen att avgöra. Det är i stället en kommunal fråga, och alla som har åsikter har möjlighet att arbeta kommunalt för att göra sin röst hörd.

Anf. 41 LARS BECKMAN (M):

Herr talman! Jag tror att många hörde att statsrådet talade länge och mycket men att det var få saker i svaret som visade att regeringen vidtagit åtgärder för att fler unga ska få äga sin bostad.

När man besöker till exempel dem som säljer villor och frågar vad det är som gör att de inte kan matcha en kund mot en villa får man naturligtvis svaret att det delvis beror på brist på tomter. Det måste vi vara ärliga och säga. Kommunerna har varit alldeles för sävliga, inte minst Gävle. Men med det sagt beror det även mycket på amorteringskravet. Trots att du har två relativt välbetalda personer i ett hushåll får du helt enkelt inte låna pengar, om du inte har ägt någonting innan och därmed har en stor kontantinsats.

Det är i dag väldigt svårt för ett par i 25-årsåldern som håller på att bilda familj att köpa ett hus. Det är i princip omöjligt om de inte har föräldrar som går in och borgar eller hjälper till med kontantinsatsen. Vill vi

ha ett sådant samhälle? Är det inte rimligt att 40-talisternas barnbarn ska ha samma möjlighet som 40-talisterna hade? De fick i början av 70-talet bygga sina villor, flytta in och bilda familj. Med all respekt för att det är viktigt med kortare handläggningstider: Det är inte handläggningstiderna som husfabrikanterna tar upp när man är runt och besöker dem. De pratar i stället strikt om amorteringskravet som det som har orsakat en tvärnit för möjligheten att köpa en villa, och det är faktiskt ett nationellt beslut som ingen kommunpolitiker någonstans i hela Sverige kan påverka.

Jag hoppas att regeringen lägger fram förslag, och jag är helt säker på att vi moderater kommer att bejaka en palett av åtgärder om man bara lägger fram den. Fokus måste ligga på hur fler unga ska ha möjlighet att äga sin bostad. Vi tycker nämligen att det är rimligt att människor har möjlighet att göra det, och det är också den boendeform som människor själva vill bo i.

Anf. 42 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Herr talman! Jag tycker att vi ska ha ett stort bostadsbyggande och bra valfrihet för människor som kommer in på bostadsmarknaden i dag, i morgon och om fem år – och gärna om tio år och längre in i framtiden än så.

Då kan man inte som Lars Beckman bara lättvindigt låtsas som att det inte finns några utmaningar när det gäller finansiell stabilitet och låtsas att vi bara kan fortsätta att elda på hur som helst. Det har vi sett effekterna av. Vi har sett effekterna i Sverige under 90-talet och effekterna i många länder runt om i Europa under finanskrisen. Jag tycker att en ansvarsfull politiker ska vilja vidta åtgärder för att undvika det ras i bostadsbyggandet som blir följderna, för det skulle skapa stora svårigheter för de unga som kommer ut på bostadsmarknaden i den situationen – när marknaden inte längre fungerar och levererar.

Jag tycker också att det är viktigt att gå tillbaka till fakta när vi diskuterar. Slänga ur sig åsikter kan vem som helst göra, men den som har fakta bakom sig är lite mer trovärdig. Finansinspektionen gör varje år en bolåneundersökning där man tittar på hur marknaden ser ut för bostadslån. Den visar att andelen unga i undersökningen har varit stabil sedan 2016, men jämfört med 2012 har den faktiskt dubblats – från 10 till 20 procentenheter. Det visar att de förstärkta amorteringskraven inte har fått den effekt som Lars Beckman utmålar. Det har inte blivit svårare i genomsnitt att köpa en bostad. Däremot lånar människor mindre än de gjorde tidigare, och därmed köper de en lite billigare bostad. Det är dock inte så att de unga har blivit utestängda, som Lars Beckman försöker påstå.

Lars Beckmans recept har prövats i till exempel Danmark. Där införde man amorteringsfria lån just med argumentationen att unga skulle komma in på bostadsmarknaden. Det fick inte den effekten, och då är det väl dumt att föreslå att vi ska göra samma sak som i Danmark. Däremot tycker jag att vi behöver göra mer, och vi kommer att komma med förslag kring modernare byggregler när den utredningen har levererats. Vi kommer att föra en aktiv bostadspolitik. Det har vi kommit överens om i januariavtalet, och det kommer vi att leverera.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 43 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Henrik Vinge har frågat mig om jag och regeringen kan tänka oss att föreslå förändringar i reglerna för försörjningsstöd så att kommuner ges lagstöd för att neka bidrag till IS-terrorister. Vidare har Henrik Vinge frågat mig om jag i det fall regeringen inte är beredd att föreslå ändringar kan motivera varför återvändande IS-terrorister ska uppbära försörjningsstöd.

Först och främst vill jag vara tydlig med att personer som begått terroristbrott eller andra allvarliga brott som krigsbrott ska lagföras. Att upptäcka och utreda dessa allvarliga brott, som begåtts av personer som återvänt till Sverige, är i första hand Säkerhetspolisens och Polismyndighetens ansvar. Jag har fullt förtroende för hur våra rättsvårdande myndigheter hanterar detta ansvar.

Socialtjänsten har ett annat uppdrag. Den har att tillämpa socialtjänstlagen, det vill säga att pröva enskildas ansökningar om bistånd. Ekonomiskt bistånd utgör samhällets yttersta skyddsnät för att tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå. Rätten till försörjningsstöd är dock inte villkorlös. Den förutsätter till exempel att den enskilde efter egen förmåga bidrar till sin försörjning och tar ansvar för sin ekonomiska situation. Socialtjänsten har att ta ställning till om förutsättningarna för bistånd är uppfyllda i varje enskilt fall.

Regeringen fortsätter att följa frågan nogsamt.

Anf. 44 HENRIK VINGE (SD):

Herr talman! Statsrådet! Under människans rätt brokiga historia har det från tid till annan funnits grupper, sekter och andra som har begått fruktansvärda handlingar, hänsynslösa brott som vanliga människor knappt kan förstå att andra människor är kapabla till. Men det är de. Det kanske mest kända exemplet i vår tid var de tyska nazisterna. Men det har funnits flera sådana grupper, och Islamiska staten är en av dem. De har gjort sig ökända för att anfälla försvarslösa byar, skilja männen och kvinnorna åt, avrätta männen, tillfångata kvinnorna som sexslavar, mörda bebisar och bränna oskyldiga människor levande.

Herr talman! Ungefär 300 människor har åkt från Sverige ned till Syrien för att strida för Islamiska staten, och Mikael Skråmo var en av dem. Han är numera avliden, men tidigare har han skrivit på Twitter: "Svenska staten betalade min glock och kallash". Glock, herr talman, är en pistol som ofta används av militärer, och med "kallash" menade han AK4 kalasjnikov, som är ett automatgevär som också ofta används av militärer.

Vad menade denna terrorist med detta? Vad menade han med att svenska staten hade betalat hans pistol och gevär? Jo, han menade nog precis vad han sa, och det var förmodligen sant. Det finns nämligen en rapport som beställts av Finansinspektionen och som utarbetats av Försvarshögskolan. Där konstateras att det är ganska vanligt, eller i alla fall var ganska vanligt, att de som stred för Islamiska staten samtidigt uppbar bidrag från Sverige. Det handlar om en massa olika bidrag: bostadsbidrag, barnbidrag, underhållsstöd och föräldrapenning.

När jag hör detta kan jag inte undgå att ställa frågan, trots att den är ryslig: Hur många oskyldiga människor har skjutits med gevär som har betalats med svenska bidragspengar? Hur många barn har sprängts till döds eller lemlästas av bomber som har betalats med svenska bidragspengar?

Herr talman! För ungefär två år sedan förlorade Islamiska staten kriget i Syrien. Ungefär som tyskarna gjorde efter att de hade förlorat andra världskriget, nämligen flydde till Argentina, tog många av Islamiska statens mördare sin tillflykt till Sverige. Trots att socialministern säger att de som har begått terrorbrott ska straffas för det vet vi alla att det inte fungerar så i Sverige. Sverige har inte den lagstiftning som krävs för att hantera situationen. Av de ungefär 300 som åkte till Syrien för att strida för Islamiska staten är det bara ett par stycken som har dömts. Det finns inget som tyder på att det kommer att vara några stora antal ytterligare som döms, utan de allra flesta kommer att gå fria.

Inte nog med att de kommer att gå fria – socialministern tvingar dessutom alla svenska kommuner att ge terroristerna var sin lägenhet, om de behöver, och en liten slant i försörjningsstöd varje månad, resten av deras liv, om de inte kan försörja sig själva. På detta sätt, herr talman, har Sverige blivit en tillflyktsort för några av de värsta mördare som någonsin har vandrat på jordens yta. Här har de slagit sig ned, här lever de på svenska skattepengar och här slipper de ställas inför rätta.

Jag skulle vilja fråga socialminister Lena Hallengren: Hur länge tänker den socialdemokratiska regeringen låta detta fortgå?

Anf. 45 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! När Henrik Vinge gör sitt första inlägg undrar jag om han har glömt hur han formulerade sin fråga. Den handlade nämligen om försörjningsstöd, vilket är mitt ansvar som socialminister att hantera och också svara om.

Om Henrik Vinge vill diskutera hela det svenska rättssystemet hade det varit mycket mer lämpligt om han hade ställt frågan till justitieministern, alternativt till Mikael Damberg, som alldeles nyss stod i talarstolen och som inom kort har en pressträff för att beskriva det möte som just nu äger rum med experter från många länder, som ska hantera de fruktansvärda dåd som Henrik Vinge beskrev, något som jag inte på något sätt behöver försöka överträffa.

Dåden är helt fruktansvärda, och just därför ska de skyldiga ställas inför rätta. Att göra det i Sverige är mer komplicerat än att göra det internationellt, vilket är skälet till att Sveriges regering och Sverige som land – jag har i alla fall inte hört någon opponera hittills – har drivit på för en internationell tribunal för att dessa terrorister och mördare ska ställas inför rätta.

Jag tänker inte ytterligare beskriva eller bemöta de argument som finns kring rättsväsendet, med respekt för det ansvarsområde som jag har. Jag hoppas att Henrik Vinge kan ha en förståelse för det.

Jag vill säga att den regering som sitter i dag – Socialdemokraterna och Miljöpartiet som tillsammans har ett samarbete med Centerpartiet och Liberalerna – bygger på en överenskommelse om att inte låta extrema partier styra eller komma till makten. Jag understryker detta, för Henrik Vinge får det i princip att låta som att det finns de i denna kammare eller i regeringen

som försvarar beteendet av personer som har lämnat Sverige, som har trotsat UD:s allra starkaste rekommendationer och åkt till stridande delar av Syrien och som har varit beredda att ställa sig sida vid sida med andra och strida för IS. Det finns ingen som försvarar något av detta.

Det skulle inte göra något om vi återkom lite grann till frågan, så jag ska försöka föra oss in på den, för att beskriva det komplexa i vem som gör vad i det svenska systemet. Det är polisen som lagför brottslingar, inte socialtjänsten. Däremot ska socialtjänsten naturligtvis informera polisen och Säkerhetspolisen om de upplever att det finns information som kan vara till nytta.

Jag tror att det vore ganska farligt om man slog in på den väg som Henrik Vinge och Sverigedemokraterna och för den delen många moderater runt om i landet lockas av, nämligen att säga att om man nekar någon försörjningsstöd kan man vara säker på att de inte kommer till kommunen, även om de aldrig har bott där, även om de aldrig tänker återvända dit. Då är frågan: Vart ska de ta vägen? Vill vi att de som stridit för IS i Syrien kommer till Sverige och gör vad de kan för att finnas under radarn, utan att vi känner till dem eller deras barn?

Detta är inte vad den svenska regeringen vill. Vi vill att Säkerhetspolisen ska ha god kännedom om dessa individer. Om det skulle visa sig att de har begått brott ska de naturligtvis lagföras för dessa, men det är inte socialtjänsten som dömer människor. Jag undrar var Henrik Vinge drar gränsen. Vem är det som inte ska ha socialbidrag? Det låter som att nazister inte heller ska ha socialbidrag, när jag hör Henrik Vinges beskrivning, eller mördare och pedofiler. Alla de jag nämnde ska lagföras, straffas och få hårda påföljder, men det är inte socialtjänsten som ska döma.

Anf. 46 HENRIK VINGE (SD):

Herr talman! Till att börja med kan jag konstatera att denna interpellation inte i första hand var ställd till socialministern, utan det är Regeringskansliet som har flyttat över den till socialministern. Från början var den ställd till en representant för Justitiedepartementet. Det är möjligt att det hade varit bättre om den hamnat där.

Men jag kan konstatera att socialministerns svar på min interpellation var just att dessa människor ska dömas och att det i första hand är polisens sak att hantera det, inte socialtjänstens. Därför tyckte jag att det var relevant att just nämna att polisen inte har de verktyg som behövs för att dessa människor faktiskt ska dömas. Därmed faller socialministerns argument på något sätt, och dessa människor hamnar hos socialtjänsten.

Socialministern talar också om en tribunal. Det är någonting som vi har hört från Socialdemokraterna som något slags ursäkt för att man inte har lyckats döma dem i Sverige, alltså att man ska kunna skicka dem till någon internationell tribunal. Det är bara det att ingen vet när denna tribunal kommer att finnas på plats. Dessutom är problemet naturligtvis bevisfrågan. Vi kan inte med lätthet utreda alla de brott som har skett i Syrien och binda dessa människor till dessa brott. Det är precis det som är problemet. Det är därför som det hade behövts en lagstiftning som faktiskt hade kunnat adressera just det faktum att dessa människor har åkt till Syrien. Det har delvis kommit på plats, men alldeles för sent.

Socialministern tar också upp frågan om nazister ska få socialbidrag. Jag kan säga att om människor som deltog i nazisternas fruktansvärda dåd på 30-talet av någon anledning började söka sig till Sverige hade jag ställt precis samma fråga. Jag tycker inte att Sverige ska vara en fristad för mördare, oavsett av vilka skäl som de ägnar sig åt sådana brott. Jag tycker att vi ska straffa dem, och jag tycker inte att vi ska betala ut försörjningsstöd till dem eller på andra sätt underlätta för dem att leva här.

Någonting som jag har tänkt på är alla de människor som har flytt från Islamiska staten, oskyldiga människor som många gånger har fått sina liv fullständigt sönderslagna. De har kanske tagit sig till exempel till Sverige, bor här och tvingas nu springa på sina egna familjemedlemmars mördare på gatorna. När de går ned för att handla mat i centrum kanske de springer på representanter för Islamiska staten, människor som de vet har försökt mörda dem och deras familjer. Dessa människor har kanske i vissa fall skaffat sig ett arbete här – de har kanske startat en firma här – och ska nu betala skatt som ska gå till att försörja dem som har försökt mörda dem och deras familjer.

Vad har socialministern att säga till alla de kristna människor – syrier, assyrier, syrianer – som befinner sig i Sverige och som naturligtvis upplever detta som en oerhörd kränkning?

Anf. 47 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Henrik Vinge har ställt frågan om ministern och regeringen kan tänka sig att föreslå förändringar i reglerna för försörjningsstöd, så att kommuner ges lagstöd för att neka bidrag till IS-terrorister. Jag har försökt svara på den frågan i mitt interpellationssvar, och jag ska fortsätta att försöka förklara hur regeringen och Sveriges riksdag så här långt har sett på socialtjänstlagen. Men det känns som om Henrik Vinge för in väldigt många andra perspektiv. Det är klart att vi måste se till att vi har de verktyg som krävs för att människor som begår brott och utför handlingar som inte är acceptabla, som inte är tillåtna och som är kriminella kan straffas för det. Det är också därför som justitieministern har arbetat med en lagstiftning som ska förbjuda inte bara terrorbrott utan också samröre med terrorister.

Nu tror jag att Henrik Vinge säkert känner till mer än jag om han följer frågan så nära när det gäller hur läget är i den processen, eftersom det första förslaget inte var möjligt att genomföra. Men vi ger oss inte på den punkten, eftersom det är mycket viktigt att den som begår kriminella handlingar straffas för det. Det gäller även personer som begår förfärliga brott i Sverige. Också dessa människor kommer förr eller senare ut på gatorna. Vad händer när de behöver möta offer eller andra? Vi måste förstås se till att vi ger ett skydd till alla de människor som i så fall behöver det.

Därför blir jag så bekymrad över det förhållningssätt som Henrik Vinge, Sverigedemokraterna och ganska många moderater runt om i landet har när de säger att man ska neka någon som man själv bedömer vara så kallad IS-terrorist – det vill säga någon som har åkt till Syrien och stridit på IS sida – försörjningsstöd. Jag tycker att det är mycket problematiskt att tala om vad dessa personer då skulle göra. Jag tycker att det är bättre att socialtjänsten känner till dem om de nu har tagit sig tillbaka till Sverige. Svenska UD hjälper inte någon som har trotsat UD:s starkaste rekommendationer, åkt till Syrien och stridit med IS. Svenska UD hjälper inte någon

av dem tillbaka. Men om de kommer tillbaka till någon kommun och om de har ett svenskt medborgarskap då är det att föredra att socialtjänsten känner till dem. När människor undrar vart de egentligen har tagit vägen ska vi ha koll på det. Säkerhetspolisen ska veta var dessa personer befinner sig. Så är fallet i dag, och så vill jag att det ska fortsätta att vara. Vi ska inte tvinga dessa personer att gå under jorden och kanske planera nya terroråd. Hur ser Henrik Vinge på den saken?

Det var intressant när vi återvände till frågan om försörjningsstöd. Min uppfattning som socialminister kvarstår, och såvitt jag vet finns det ingen i Sveriges riksdag som i dag står upp för att bara de som tycker rätt saker ska ha försörjningsstöd och att socialtjänsten ska agera som någon typ av domare. Då är frågan: Ska svenska nazister, som jag skulle säga ägnar sig åt våldsbejakande extremism, ha försörjningsstöd? Var det bara de som stred på 30-talet som ska nekas försörjningsstöd? Eller inbegriper Henrik Vinge även dessa svenska nazister, mördare och pedofiler? Det finns tyvärr många som begår förfärliga handlingar som lagförs, som straffas, som får en påföljd och som får sona sina brott. Förhoppningsvis återupprepas inte dessa brott. Men socialtjänsten är inte en domstol. Socialtjänsten har ett annat uppdrag. Och i detta fall är jag oerhört angelägen om att de gör allt de kan för att också hjälpa polis och säkerhetspolis att se till att hålla koll på de individer som kan ha kommit till Sverige och som kan utgöra en fara.

Anf. 48 HENRIK VINGE (SD):

Herr talman! Jag kan svara på frågan om de personer som Lena Hallengren beskriver som våldsbejakande nazister. De borde inte få försörjningsstöd. De borde sitta i fängelse. Mördare borde inte heller få försörjningsstöd. De borde också sitta i fängelse. Pedofiler borde inte heller få försörjningsstöd. De borde också sitta i fängelse. På samma sätt borde inte IS-terrorister få försörjningsstöd, utan de borde sitta i fängelse. Det är precis detta som är problemet, alltså att av de 300 som reste från Sverige ned till Syrien för att strida för IS är det bara två som har blivit dömda i Sverige. Det är alldeles för få. Jag beklagar att socialministern inte vill att jag går in på just frågan om straff och så vidare. Men nu lyfte socialministern faktiskt själv fram den frågan.

De människor som har begått brott ska straffas och sitta i fängelse, och de ska inte få socialbidrag. Men nu har vi en situation där hundratals människor som har begått några av de värsta och mest hänsynslösa brotten i vår tid söker sig till Sverige därför att de får en fristad här. Att de slipper straff är naturligtvis någonting som de upplever som positivt. Men att de också får livstids försörjning och en gratis lägenhet bidrar naturligtvis till att de tar sig hit.

Socialministern anför här att om vi betalar ut pengar till dessa människor kan vi samtidigt ha koll på dem. Men jag menar att det vore bättre om dessa människor inte sökte sig hit över huvud taget. Vi ska inte göra det angenämt för dessa människor att ta sig till Sverige. Vi måste skydda svenska medborgare från dessa människor. Även om vi betalar ut försörjningsstöd till dessa människor är det klart att de fortfarande är en stor säkerhetsrisk. Det säger Säkerhetspolisen också. Det är inte så att vi på något sätt skyddar oss från deras våld bara för att vi betalar ut pengar till dem. Det vore i så fall mycket bättre om vi såg till att de inte kunde komma

tillbaka till Sverige över huvud taget. Det har vi också föreslagit, alltså att man helt enkelt drar in deras medborgarskap.

Ytterst måste vi skydda det svenska folket från fler terrorattacker. Vi har redan haft flera, varav en med dödlig utgång. Vi måste skydda folket från ytterligare sådana terrorattacker.

Anf. 49 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Jag tror inte att någon har talat om att man som återvändare från krigsområden i Syrien skulle tycka att det var angenämt att komma till Sverige. Men jag tycker faktiskt att Henrik Vinge som riksdagsledamot skulle ta lite ansvar i diskussionen och inte stå och påstå att man får livstids försörjning och gratis bostad. Jag känner sedan tidigare igen denna argumentation hos Sverigedemokraterna om alla som kommer till Sverige och bara får. Det är inte faktum. Var och en har ett ansvar för sin egen försörjning och för att söka arbete. Har man dessutom vistats utomlands kan jag informera Henrik Vinge om att man dessutom ska visa att man klarar av att ta detta ansvar med till exempel egen bostad. Det går inte att bara resa utomlands, strunta i att söka arbete och tro att någon annan ska försörja en. Det är inte så enkelt.

Däremot står jag fast vid att det är oerhört viktigt att vi har en socialtjänst som är välfungerande i dag. Socialtjänsten är nämligen den verksamhet som har möjlighet att upptäcka och se vad som riskerar att hända, vad som rör sig i vissa miljöer, att tidigt få in orosanmälningar om barn eller unga och att faktiskt informera polis och säkerhetspolis på ett sätt som gör att vi vet var dessa individer befinner sig snarare än tvärtom, alltså att de är svenska medborgare och har möjlighet att återvända till Sverige men att ingen vet var de befinner sig. Det känns som en mycket obehagligare situation, skulle jag vilja säga.

Jag menar att samhället ska följa lagarna. Det innebär att IS-terrorister ska straffas i Sverige för det de har gjort, och vi vill gärna förändra och skärpa denna lagstiftning.

Det handlar dock också om att göra vårt allra yttersta för att tillsammans med andra länder åstadkomma en internationell tribunal, precis som Henrik Vinge säger. Att ha bästa möjliga utgångsläge när det gäller bevisföringen är förmodligen att ha en internationell tribunal.

Det är viktigt att vi inte försöker plocka för många billiga och enkla poäng, för det finns inga enkla lösningar på denna mycket allvarliga och svåra problematik.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2018/19:215 om trygga familje- och jourhem

Anf. 50 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Alexandra Anstrell har frågat mig om jag och regeringen har för avsikt att komma med förslag för att även trygga familje- och jourhem och hur de i så fall ser ut, hur jag och regeringen tänker oss att Sverige

ska komma till rätta med olämpliga placeringar av barn och i vilken utsträckning jag och regeringen arbetar för att säkerställa att samtal förs mellan kommuner för att undvika att barn placeras i familjer som andra kommuner bedömt som olämpliga.

Jag vill inledningsvis tacka Alexandra Anstrell för denna angelägna fråga. Som jag tidigare har nämnt är frågan om barn och unga som befinner sig i samhällets vård högt prioriterad för regeringen. Ett barn som frivilligt eller med tvång placeras i samhällets vård ska alltid få det bättre, aldrig sämre.

Just därför beslutade regeringen nyligen om ett åtgärdspaket för trygga HVB, hem för vård och boende, och särskilda ungdomshem. I IVO:s uppdrag om att genomföra en analys av kommunernas utredningar av barn- och ungdomsärenden ingår alla typer av utredningar, vilket omfattar även jour- och familjehem.

Därutöver förtydligade regeringen under förra mandatperioden Socialstyrelsens ansvar för att stödja och utveckla familjehemsvården. Socialstyrelsen arbetar på nationell nivå för att stödja kommunerna och stärka skyddet för och omsorgen om barn och unga som är placerade i familjehem och HVB.

Jag vill påpeka att regeringen har gjort flera stora satsningar för att på olika sätt stärka den sociala barn- och ungdomsvården, bland annat via ett brett uppdrag till Socialstyrelsen om stärkt kompetens, stabilitet och kvalitetsutveckling under 2018–2019.

Inom ramen för detta uppdrag kommer bland annat familjehemsvården att vara föremål för flera insatser. Socialstyrelsen kommer exempelvis att vidareutveckla och genomföra en nationell brukarundersökning med barn i familjehem, vilket kan bidra med underlag till verksamhetsutveckling och uppföljning för andra myndigheter som arbetar med vård och omsorg.

Jag menar att det är viktigt att följa Socialstyrelsens breda uppdrag inom den sociala barn- och ungdomsvården samt IVO:s analys, och jag avvaktar denna slutrapport innan jag eventuellt kommer att vidta ytterligare åtgärder på området.

Anf. 51 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Till er åhörare vill jag säga att detta alltså handlar om hur vi ska kunna trygga barn placerade i familje- och jourhem.

Återkommande framkommer fall där barn som socialtjänsten placerat i familje- och jourhem farit illa. Programmet *Kaliber* uppmärksammade för inte så länge sedan P4 Sörmlands och P4 Östergötlands granskning av ett familjehem som bedömts vara olämpligt. Bland annat handlade det om dömda familjemedlemmar. Trots det placerade flera kommuners socialtjänster barn där, och mellan kommunerna fanns ingen dialog.

I ett annat fall placerades ett barn i ett jourhem eftersom barnet farit riktigt illa både fysiskt och psykiskt i sin biologiska familj. Jag ska inte gå in på detaljer, men jag tror att både ni och jag hade sökt akut hjälp långt tidigare för mindre. Inte långt senare kom en ny orosanmälan från skolan till socialtjänsten. Det kunde väl inte vara möjligt? Jo, det var det visst. Barnet blev slaget i jourhemmet.

Skyndsamt flyttades barnet, men familjen finns kvar. Vad säger att inte en annan kommun ganska snart inpå placerar ett barn i den familjen, där redan ett barn varit illa?

Det finns alltså ingen dialog mellan Sveriges kommuner. Det finns inget nationellt register där sådant här kan föras in.

Herr talman! I en annan del av Sverige finns ett annat barn som också far så illa i sin biologiska familj att socialtjänsten är tvungen att flytta barnet till ett jourhem. Detta barn hamnar i ett jourhem där det finns värme, kärlek, ansvar och regler. Barnet blomstrar och lär sig hur världen kan se ut utan våld, hot, missbruk och rädsla. Här finns vuxna som visar vägen, stöder, uppmuntrar och lär ut.

Hur får vi fler sådana familjer? Hur vet vi varför de är så bra? Hur vet vi vilka de är? Inte heller här finns någon dialog mellan Sveriges kommuner, och det finns inget nationellt register där sådant kan föras in.

Vi mäter och väger våra barn på BVC när de är små. I skolan följer vi upp deras kunskaper genom betyg och kunskapskontroller, och elevhälsan håller koll på deras välmående. Men när det gäller placerade barn som av olika anledningar inte kan bo med sin biologiska familj släpper vi taget.

Fru statsråd! De åtgärder som statsrådet talar om verkar mest bli ytterligare pålagor på Sveriges kommuner men inte leda till några förbättringar för de enskilda barnen. Hur menar regeringen att de föreslagna åtgärderna ska trygga familjehems- och jourhemsplacerade barn? Har ni några konkreta förslag där?

Givetvis måste kommunerna ta ansvar när barn far illa. En lösning är en tillfällig placering i ett jourhem eller på längre sikt i ett familjehem. Men samhällets ansvar slutar inte där.

Herr talman! Om familjehemmet som barnet placerats i inte är bra kan kommunen avsluta uppdraget, men problemet är att andra barn kan placeras där.

Statsrådet avslutar sitt anförande genom att säga att hon inte har för avsikt att agera förrän en massa utredningar är på plats. Under tiden finns det troligen fortfarande barn som är placerade i olämpliga familjer. Vad vill fru statsrådet säga till dem?

Anf. 52 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Jag tackar fru riksdagsledamoten.

Alexandra Anstrell tar upp några enskilda fall som jag saknar kunskap om. Jag kan dock givetvis inte tycka annat än att det är förfärligt. Barn blir omhändertagna för att familjen och miljön inte är gynnsam eller kanske är direkt skadlig för barnets utveckling. Alla placeringar syftar till att göra det bättre för barnen, inte sämre.

Detta är också skälet till att jag för bara någon månad sedan presenterade ett stort åtgärdspaket som tar sikte på att göra en genomlysning av samtliga SIS-hem och HVB-hem. Det är Statskontoret som gör granskningen av Statens institutionsstyrelse. IVO granskar alla de utredningar som kommunerna har gjort, och inte minst uppföljningarna i de fall där det har funnits en risksituation. Har man tidigare haft anledning att anmärka ska det alltså göras särskilda uppföljningar.

Antingen missförstod eller feltolkade Alexandra Anstrell mig. Jag sa inte att jag inte har för avsikt att göra något. Det jag sa var att det vore anmärkningsvärt att inte avvakta Statskontorets granskning av samtliga

HVB-hem och IVO:s genomlysning av flera tusen utredningar som kommunerna har gjort innan jag vidtar åtgärder.

De barn som befinner sig på HVB-hem eller i familje- eller jourhem är inte i första hand avhängiga av att jag vidtar andra åtgärder utan av att den kommun som är ansvarig för deras placering tar detta på allra största allvar.

En kommun kan under sin utredning av ett barn och ett barns framtida placering behöva begära referenser av ett familje- eller jourhem. Om kommuner under de senaste fem åren har haft barn eller unga placerade i det aktuella hemmet kan referenser begäras av andra kommuner efter samtycke från de tilltänkta familjehems- eller jourhemsföräldrarna. Om de inte kan tänka sig att lämna ut en enda referens skulle jag personligen tycka att man kanske ska dra öronen åt sig.

Det är ju dessutom så att det finns krav i både lag och förordning – föreskrifter som socialtjänsten måste förhålla sig till. Man har ett ansvar för att följa upp. Ett jourhem är för en kortare tid, men också det ska följas upp.

Barn har rätt inte bara till inflytande utan också till att bli lyssnade på i frågor som berör dem. Detta gäller inte minst barn som är placerade i samhällets vård.

Jag vill verkligen understryka att det inte är så att en kommun självständigt placerar ett barn utan att på något sätt kontrollera kvaliteten eller göra någon uppföljning, utan det är precis detta som lagregleras. Man har en skyldighet att göra en utredning. Man har också en skyldighet att följa upp barnets placering var sjätte månad. Är det så att man känner sig tveksam i en placering måste man naturligtvis som kommun ta referenser, och det utgår jag från att kommunerna gör.

Anf. 53 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Herr talman! Tack, statsrådet!

Problemet är att det inte fungerar. Det finns barn som far illa och som trillar mellan stolarna. Det åtgärds paket som statsrådet presenterade för trygga HVB tycker jag är bra. Problemet här är att det inte handlar om det som vi talar om.

Placerade barn är väldigt utsatta i sin situation – ännu mer utsatta än barn som far illa hemma hos de biologiska föräldrarna. De har redan varit illa en gång.

Vi behöver följa upp det socialpolitiska arbetet i större utsträckning så att det inte blir som det är nu, det vill säga att facit alltid kommer i efterhand. Då kan det nämligen vara för sent.

Det händer att barn i familjehem trillar mellan stolarna och har sämre hälsa och får sämre utbildning än andra barn. Familjehemsföräldrarna kan vara de enda vuxna som barnet har i sin närhet, och skulle han eller hon bli utsatt av dem kan det vara svårt att våga berätta. Barnet är medvetet om sin aktuella situation men vet inte vad som kan vänta vid en ny placering; det kan ju vara något ännu värre och ännu jobbigare.

Herr talman! En av statsrådets föreslagna åtgärder är en brukarundersökning med barn i familjehem. Jag blir lite fundersam. Hur menar statsrådet att man kan säkerställa att dessa brukarundersökningar ger uttryck för just barnets åsikt och inte en åsikt som barnet uttrycker i rädsla för att

hamna i något ännu värre? Och hur gör vi med tvååringen som själv varken kan läsa eller skriva?

SNS föreslog i en forskningsrapport redan 2006 skärpt lagstiftning för att förbättra för barn i familjehem. Socialtjänstens ansvar är, enligt författarna, alltför svagt reglerat i en ramlagstiftning med få minimistandarder, vilket har lett till stora variationer mellan kommunerna. Det är just här problemet ligger.

Även SKL har arbetat med frågan och tagit fram framgångsfaktorer för god familjehemsvård. Tyvärr går utvecklingen för långsamt.

Frågan kvarstår egentligen. Det görs många utredningar, men hur tänker sig statsrådet att Sverige ska få bukt med olämpliga placeringar av barn? Statsrådet avslutade ju svaret på interpellationen med att man eventuellt ska göra någonting.

Anf. 54 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! För att det inte ska bli några missförstånd vill jag gärna understryka en sak. De utredningar som Statskontoret respektive IVO gör – och det är IVO som är aktuell ur ett familjehems- och jourhems perspektiv – handlar om att se över samtliga utredningar och placeringar som kommunerna har gjort. Detta inbegriper familjehem och jourhem, så jag tycker inte att det stämmer att det handlar om någonting annat. Det handlar om precis detta. Hur har kommunen arbetat? Vilket underlag har man tagit in? Hur har man försäkrat sig om att detta är den bästa placeringen för detta specifika och enskilda barn?

Varje barn ska bli lyssnat på, och varje barns behov ska tas hänsyn till. Det är precis denna genomlysning som IVO nu ska göra. Jag ser väldigt mycket fram emot att få den redovisningen. Jag hoppas att Alexandra Anstrell också gör det och att vi tar en vidare diskussion därefter.

Det blir ju väldigt avgörande, åtminstone för mig som socialminister, om det visar sig att kommunerna inte tar referenser, att de alldeles för lättvindigt placerar barn och att de inte sätter barnets bästa i främsta rummet. Jag har väldigt svårt att tro att de inte gör det.

Däremot är det helt riktigt att alla placeringar inte blir framgångsrika. Ibland passar inte ett barn i det boende som finns. Ibland är det så att det finns familjehem som inte alls är det de utgav sig för att vara. Då är det viktigt att vi har IVO som tillsynsmyndighet och att man följer de krav, regler och förordningar som omfattar själva verksamheten. Detta – att se till att verkligen kringgärda dessa placeringar så att de, om de måste till, görs på allra bästa sätt – är vad riksdagen och regeringen har möjlighet att göra.

Alexandra Anstrell ställde också lite fundersamt frågan hur man ska lyssna in barnen. Det är precis så det ska vara – det ska skilja sig beroende på om det är en 2-åring eller en 15-åring. Jag ser framför mig att det handlar om den dialog som varje placerat barn med regelbundenhet har med en socialsekreterare. Det är ju väldigt viktigt att bygga förtroende och tillit. Den kan bara den enskilda socialsekreteraren göra med det enskilda barnet genom att ta barnet på största allvar.

Det handlar förstås även om barnets ålder och mognad, som alltid när barns perspektiv ska vägas in.

Jag vill återigen understryka att jag inte på något sätt står här och säger att svensk barn- och ungdomsvård alltid fungerar perfekt. Jag vill dock säga att Sverige är ett bra land för barn att växa upp i.

Däremot är det så att det finns barn som mår dåligt och som inte utvecklas optimalt i sin ursprungliga miljö. Detta kan bero på umgänge, föräldrar, familjesituation, missbruk och så vidare. Att få möjligheten att få en bättre start i livet i något annat hem är naturligtvis alldeles avgörande. Då ska det vara bättre än den situation som man tvingas lämna.

Jag vill avsluta med att säga att den utredning som IVO nu ska göra är väldigt omfattande men kommer att ge oss mycket kunskap. Hur jobbar kommunerna för att försäkra sig om att de placeringar som görs blir bra? Hur jobbar man med sina utredningar? Jag gissar att det kan skilja sig över landet. Det är möjligt att det kan skilja sig på andra sätt. Jag ser fram emot att få mer kunskap om detta och tvekar inte att vidta åtgärder om så krävs.

Anf. 55 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Herr talman! Tack, statsrådet!

Jag tycker att IVO:s utredning, som statsrådet berättade om, är bra på lång sikt. Vi vet dock redan att exemplen där placeringarna i jour- och familjehem gått fel är många. Detta händer här och nu.

Men det finns också fantastiska familjer som stöttar och lever tillsammans med den nya eller tillfälliga familjemedlemmen. Problemet är just att vi inte följer upp vilka familjer som fungerar bra och vilka som inte gör det. Vi följer inte upp vilka framgångsfaktorer det finns. Vi vet heller inte vilka familjer, över kommungränserna, som har dessa uppdrag, och deras kvalitet följs inte upp mer än av enskilda handläggare.

Statsrådet var inne på hur viktigt det är att bygga förtroende och tillit. Jag håller verkligen med; det är jätteviktigt. Det är dock problematiskt i Sverige i dag, där väldigt många kommuner har en ganska hög omsättning av socialsekreterare. Det är svårt att bygga tillit när man inte är på plats.

Borde man inte kunna systematiskt utvärdera jour- och familjehem enligt nationella kvalitetsriktlinjer samt ha ett nationellt register för uppföljning för att minska risken för olämpliga placeringar av barn? Hur ställer sig ministern till det?

Jag tycker, precis som statsrådet, att detta är en prioriterad fråga. Skillnaden är att jag tycker att regeringen bör agera nu.

Anf. 56 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! En viktig del är ju att socialtjänsten har resurser nog att arbeta både med att förebygga och med att göra placeringar. Man ska inte vänta för länge men heller inte fatta beslut för tidigt. Det bygger på en otroligt viktig och djup kompetens hos socialtjänstens personal – hos socialsekreteraren som ska göra placeringen.

Det är, återigen, viktigt att under utredningens tid begära in referenser. Det är naturligtvis inte så att man bara kan ringa till ett jour- eller familjehem, fråga om det finns plats och placera barnet där. Det krävs en grundlig utredning; det är därför sådana görs.

Jag utgår från att kommunerna sinsemellan har dialoger när det gäller att placera i andra kommuner. Man placerar ju inte bara ett barn i en kommun, utan man ska också ta kontakt med den kommunen.

Utredningen från IVO gör en översyn av samtliga utredningar och placeringar som socialtjänsten har gjort under det senaste året. När den kommer tror jag att vi får mycket mer kunskap om hur det ser ut. I väntan på det ska socialtjänsten naturligtvis fortsätta att arbeta utifrån de krav, riktlinjer och förordningar som finns. Det är inte fritt valt arbete. Man ska se till att de utredningar och placeringar man gör är välgrundade, så att de barn som placeras aldrig får det sämre utan bättre.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2018/19:263 om bemötande av patienter med diagnosen ME

Anf. 57 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Karin Rågsjö har frågat mig hur jag avser att verka för att vi ska få ett nationellt kompetenscentrum inom området vars uppgift ska vara att säkra att kunskapsnivåerna är höga inom regionerna för att kunna möta patientgruppen med ME. Karin Rågsjö har även frågat mig hur jag avser att verka för att samtliga regioner ska få ökad kompetens så att patientgruppen kan få adekvat hjälp och stöd i sin hemregion. Därutöver har jag fått frågan om hur jag avser att verka för att forskningen ska utvecklas och stärkas inom området och hur jag avser att verka för att de anhöriga ska få stöd och hjälp.

Jag vill inleda med att säga att hälso- och sjukvården ska ha rätt förutsättningar och rätt kunskap för att möta patienter med misstänkt eller bekräftad ME/CFS. Detta gäller även möjligheten att ge rätt stöd till närstående. Under 2018 gav därför regeringen Socialstyrelsen och Statens beredning för medicinsk och social utvärdering i uppdrag att se över kunskapsläget och bedöma förutsättningarna för att stödja vården med kunskapsstöd och stöd för sjukskrivning för ME/CFS, ett så kallat försäkringsmedicinskt beslutsstöd.

Översynen från Socialstyrelsen, som publicerades under våren, visar att det behövs mer forskning och en större samsyn om sjukdomen ME/CFS innan det finns förutsättningar för att ta fram kunskapsstöd på området. Detsamma gäller utvecklandet av kompetenscentrum inom området.

Regeringen analyserar nu Socialstyrelsens underlag. Parallellt har Socialstyrelsen fört en dialog med landstingen för att på sikt öka samsynen på området.

Jag vill avsluta med att nämna att regeringen gör flera insatser för att förbättra vården för personer med långvarig sjukdom. Vi stöder bland annat arbetet med omställningen till en god och nära vård och införandet av patientkontrakt som ska fungera som en sammanhållen vårdplan för patienter med omfattande och komplexa vårdbehov.

Anf. 58 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Jag tackar för svaret från statsrådet. Det är glädjande att höra att det pågår ett visst arbete, insatser, på Socialstyrelsen för att ta fram ett kunskapsunderlag, kunskapsstöd. Men när man läser svaret är det oer-

hört svårt att se när ME-patienter får det försäkringsmedicinska beslutsunderlaget, när vården får kunskapsstöd i regionerna och när det blir ett kompetenscentrum.

Jag deltog i manifestationen på Sergels torg i maj för ME-drabbade under namnet Millions Missing, vilket är betecknande för hela den här sjukdomen, för det är miljoner ME-patienter i hela världen som försvinner från livet, kan man säga. På Sergels torg låg hundratals skor med små etiketter på, som var skrivna av patienterna eller deras anhöriga, där det stod vad de missar i livet: umgänge med barn, med makar, att få dansa, att orka duscha, att orka dricka kaffe, att kunna gå 30 meter, att orka jobba.

ME är en sjukdom som slår hårt, som kullkastar människors liv. Såväl män som kvinnor och barn kan få ME. Sjukdomen drabbar människor i alla åldrar, men särskilt kvinnor. 25 procent av patienterna är bundna till sina hem eller helt sängliggande.

ME är internationellt klassad som en neurologisk sjukdom där kroppens immunologiska, endokrina och neurologiska system har påverkats. Man kan tänka sig att det är som en ständig influensa med besvär av ledvärk, yrsel, koncentrationssvårigheter, ljud, ljus, hjärtklappning, hoppande kroppstemperatur och så vidare.

Ibland ordinerar patienter, på grund av okunskap, träning av sina vårdgivare. Det resulterar i att symtomen förvärras, ofta i form av att man får just en influensakänsla, ett slags skov. Då kan det ta väldigt lång tid att komma upp igen och dricka kaffe. Det kan ta bort all energi för dagen. Ska man träffa vänner måste man planera det väldigt noga, herr talman. Man får pumpa upp energi och sedan ligga ned i ungefär 24 timmar för att klara av dagen.

Livet har förändrats så kapitalt för så många människor. ME-patienter får lära sig att leva på en enorm sparlåga; de är inte på språng längre. Det är plågsamt psykiskt att förändra sitt liv och sin personlighet och plågsamt fysiskt att få så många allvarliga sjukdomar.

Det behövs mer kunskap om sjukdomen ute i regionerna – det är oerhört snålt med det – och på Försäkringskassan, som vid ett otal tillfällen inte sjukskriver ME-drabbade. Det är ju inte statsrådets fråga, men detta är dock oförsvarbart.

Det är uppenbart av svaret att döma att det nationella kunskapscentrumet ligger långt bort och där även kunskapen om ME i regionerna.

Min fråga till ministern är besvarad, men det känns ändå lite ovisst. När kan ett nationellt kompetenscentrum vara på plats, och när kan regionerna ha lite mer koll på den här sjukdomen, diagnosen, som drabbar så många och slår ut dem från livet?

Anf. 59 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Jag uppskattar verkligen Karin Rågsjös engagemang. Det är väldigt viktigt att den här stora gruppen blir sedd och lyssnad på och att de känner att deras situation verkligen inte går oss förbi, för det gör den inte. Jag uppmärksammade också manifestationen den 12 maj men hade inte möjlighet att vara på plats, så stort tack, verkligen, för att du lyfter fram ME-sjukas situation!

Det är allvarliga konsekvenser som sjukdomen leder till. Karin Rågsjö beskrev dem mycket tydligt. Men som jag nämnde i interpellationssvaret har Socialstyrelsen fört en dialog med regionerna för att skapa en bredare

kunskap och ett mer likvärdigt förhållningssätt. Det är klart att det är en nackdel att det internationellt saknas en samsyn kring vilka diagnoskriterierna egentligen ska vara. Jag skulle säga att det är samsynen kring diagnoskriterier som är avgörande för eventuella kompetenscentrum. Det gäller att inte gå före forskningen, som ju inte är helt ense om hur man ska se på sjukdomen och i det här fallet diagnoskriterierna. Men det här är en viktig del.

På Karin Rågsjös förnyade fråga om när kunskapscentrum skulle kunna vara aktuellt har jag inget annat svar nu än det som jag läste upp i mitt interpellationssvar. Men jag förstår verkligen att den grupp som är drabbad väntar på att situationen ska förändras och att kunskapsläget ska förändras. Politiskt sett är vi beroende av ett förändrat kunskapsläge. Vad vi däremot kan göra är förstås att se till att vården utarbetas på ett sätt som gör att människor som har komplexa vårdbehov blir sedda och inte ställs åt sidan och att vården har de resurser och den kompetens som krävs. Detta är något som vi arbetar med brett och som jag verkligen hoppas kommer inte minst ME-gruppen till del.

Anf. 60 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Statsrådet närmar sig frågan på ett lite vagt sätt, kan jag tycka. Det pågår i dag forskning på området i Uppsala med länkar ut till Stanford och till Harvard, så det har ju kommit en bit på vägen och händer mycket internationellt i frågan.

Jag är ganska orolig för att de 19 regionerna inte går i takt. I dag finns det någon form av centrum för ME-sjuka i två regioner, och det måste man säga är ganska skralt. I andra regioner är det en stor risk för att ME-sjuka får springa runt och söka vård på vårdcentraler och andra ställen gång på gång utan att någon lyssnar och förstår vad som har hänt.

Det är också viktigt för ME-sjuka att få koll på hur långt de kan gå med sina egna kroppar, för det här är ju en sjukdom som man ibland inte kan styra. Man kan ibland anstränga sig så mycket att man sänker nivån för hur mycket kroppen kan tolerera, och då drabbas man ännu mer av sjukdomssymtomen. Då kan det ta flera veckor innan man blir rehabiliterad, och ibland stannar man på den låga nivån, helt enkelt.

Det här är en sjukdom som ses som extremt funktionsnedsättande i hela världen. Det är en av de sjukdomar som är väldigt funktionsnedsättande, och det kan man också spåra i det som patienter ger uttryck för i sina berättelser.

Det vore ändå bra om man hittade en väg framåt så att de 19 regionerna som inte har den här kunskapen kan gå lite mer i takt med de två regioner som har den. Annars blir det en väldigt ojämlig vård, och det ska vi ju försöka begränsa.

Forskning är som sagt superviktigt. När man diagnostiserar ME använder man sig av uteslutningsdiagnos, det vill säga man prövar olika diagnoser och avskriver dem tills man kommer fram till sjukdomsdiagnosen ME. Det är ändå väldigt tydliga diagnoskriterier, och därför är det tragiskt att kunskapen ser så olika ut i landet. Det är viktigt att regionerna kommer upp på banan men också att Försäkringskassan hittar en väg att gå. Det är inte statsrådets fråga, men det är vansinnigt många med ME som inte har fått sjukpenning på grund av att man inte kan klassa in den här sjukdomen.

Att bli sjukskriven är vansinnigt svårt. Då kanske man också blir fattig, och det är absolut ingen framgångssaga för en person som är sjuk.

Jag skulle vilja höra lite med ministern, herr talman, hur vi kan verka för att forskningen ska utvecklas och stärkas på det här området. Det skulle vi verkligen behöva.

Prot. 2018/19:98

3 juni

Svar på
interpellationer

Anf. 61 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Låt mig bara säga, innan jag glömmer bort det, att det verkligen är beklagligt att vi även fortsättningsvis har 21 regioner och inte 6. Det hade underlättat, och det är verkligen beklagligt att inte tillräckligt många partier stod upp för det. Nu tillhör ju Karin Rågsjö och jag partier som hade velat se ett antal större regioner, så vi kan förenas i den önskan. Det hade verkligen underlättat, och detta är ett klockrent exempel på det. Jag säger inte att de övriga 19 regionerna inte kommer att bygga upp motsvarande kliniker, men det är klart att det ligger lite längre fram i tiden. I dag är det i huvudsak Linköping och en mottagning i Stora Sköndal som man kan vända sig till oavsett var man bor, med respekt för att det kräver resor och annat.

Enligt Socialstyrelsen är till exempel ett bra bemötande centralt för patienter med ME/CFS, liksom att vården är lyhörd och tar hänsyn till personens hela sjukdomsbild och behov. Med det vill jag understryka hur viktigt det är att vården alltid ser hela individen, att den tittar på de symtom som finns och klarar att möta också personer med svåra och komplicerade sjukdomsbilder.

SBU redovisar att det finns många kunskapsluckor där det saknas forskning. Många av dessa beror på att det inte är klarlagt vad som orsakar ME/CFS. SBU pekar också på att det är viktigt med noggrann diagnostik, som kan kräva multidisciplinär specialistkompetens för att utesluta andra tillstånd som går att behandla. Men, och det vill jag verkligen understryka, SBU konstaterar också att avsaknad av vetenskapligt stöd för en behandling inte betyder att behandlingen saknar effekt. Det kan vara så att det vetenskapliga stödet inte finns på plats men att behandlingen ändå kan ge effekt. Det är viktigt att minnas båda de sakerna.

Sedan var Karin Rågsjö inne på frågan om forskning. Det är klart – inte minst framkom det i vår diskussion här – att vi behöver veta mer för att få det stöd som krävs. Samtidigt som forskningen ska vara fri är ju ALF-avtalet det som i dag reglerar vilka resurser som avsätts till forskning inom hälso- och sjukvård, och det är varje år ungefär 1,8 miljarder till klinisk forskning. Landsting och stat finansierar också klinisk behandlingsforskning om 200 miljoner kronor per år. Också Forte och Vetenskapsrådet utlyser medel för vårdforskning om 180 miljoner kronor per år, åtminstone fram till 2023. Därför är det förstås viktigt att de som har kommit en bit i denna forskning verkligen söker medel och fortsätter att se till inte bara att vi får ett politiskt underlag utan naturligtvis också att alla som är drabbade känner att det flyttar sig, att vi tar steg framåt.

Landstingen är ändå de som är ansvariga för hur man utformar sjukvården. Det är landstingen, eller nu heter det regioner, som är ansvariga för hur många kliniker och så vidare som finns, oavsett vilka diagnoser vi talar om.

Jag avslutar där jag började: Det hade inte varit så dumt med 6 stora regioner. Nu har vi 21 mindre regioner. Det är väl också talande att det är just i Linköping och i Stora Sköndal som man har åstadkommit de här klinikerna. I väntan på en tydligare samsyn kring diagnoskriterierna kommer de att fortsätta att vara viktiga kliniker för de drabbade.

Anf. 62 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Precis som statsrådet sa hade jag varit mycket gladare i dag om det hade funnits 6 regioner och inte 21. Det försvårar den jämlika hälsan i hela Sverige när det gäller inte bara ME utan även alla övriga sjukdomar man kan drabbas av. Det hade varit betydligt bättre med 6.

En fråga som är väldigt urgent, viktig, för den här gruppen är att de anhöriga oftast får ta ett väldigt ansvar. Jag brukar kalla dem anhörigtorpeder, alltså personer som får gå in och jobba extra med sina föräldrar, sin partner, sina syskon och så vidare när dessa drabbas av den här sjukdomen. Jag skulle önska att dessa anhöriga runt om i de 21 regionerna fick lite mer stöd av vården på olika sätt. Det skulle de behöva. De riskerar att slitas ut ganska rejält om de inte får hjälp, specifikt om de har blivit av med sina pengar när Försäkringskassan har stängt dörren. Då blir det extra jobbigt ekonomiskt i sådana familjer.

Generellt är det svårt att stödja anhöriga på ett bra och vettigt sätt. Det har vården inte riktigt greppat. Jag skulle önska att de 19 regioner där det i stor utsträckning saknas kompetens kunde få lite mer stöd av de 2 regioner som har lite mer power i den här frågan. Det skulle inte vara så illa.

En av mina frågor var just hur vi ska verka för att de anhöriga ska få mer stöd och hjälp. Det är kanske en generell fråga inom vården, inte bara när det gäller ME utan också när det gäller övriga diagnoser.

Anf. 63 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Det är precis som Karin Rågsjö säger: Det behövs mer samordning i vården. Det handlar om samordning mellan professionerna och att samverka med patienterna själva, som vet väldigt mycket om sitt sjukdomstillstånd. Det handlar också om att samverka med de anhöriga och ge ett stöd till anhöriga som stöder. Det är tufft att vara anhörig, och mycket av den diskussion vi har haft här kan nog tillämpas ganska generellt på sjukvård eller personer med stora vård- och omsorgsbehov. Man behöver många insatser – dels att man själv orkar, dels att man har anhöriga som fortsätter att finnas vid ens sida och dels att professionerna kan samarbeta och samverka.

Jag vill avsluta med att upprepa det jag sa i mitt interpellationssvar: Den översyn av kunskapsläget som gjordes av Socialstyrelsen och SBU, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, visade att det behövs mer forskning och en större samsyn om sjukdomen ME/CFS innan det finns förutsättningar att ta fram kunskapsstöd på området. Detsamma gäller utvecklandet av ett kompetenscentrum inom området.

Däremot finns det resurser avsatta både inom ramen för ALF-avtalet och inom olika forskningsråd för att fortsätta ett viktigt forskningsarbete för att stora grupper, inte minst kvinnor, ska få en bättre livssituation.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 64 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Herr talman! Noria Manouchi har frågat mig vilka åtgärder jag och regeringen avser att vidta så att de pengar som finns avsatta för att förstelärare i utanförskapsområden ska kunna tjäna 10 000 kronor mer i månaden kan betalas ut.

Regeringen delar Noria Manouchis åsikt att de mest erfarna lärarna bör finnas på de skolor där behoven är som störst. I januariavtalet har därför regeringen kommit överens med Centerpartiet och Liberalerna om att det ska inrättas fler karriärtjänster i utanförskapsområden. Därom råder ingen konflikt med Moderaterna.

Som Noria Manouchi påpekar kan de medel som riksdagen på förslag av Moderaterna och Kristdemokraterna beslutade att avsätta för ändamålet för närvarande inte betalas ut. Det beror på att riksdagens beslut saknade ett bemyndigande för regeringen att besluta om bidrag som medför utgifter under senare budgetår än det som budgeten avser, ett så kallat beställningsbemyndigande. Eftersom Skolverket beslutar om bidragsramar för huvudmännen på läsårsbasis innebär avsaknaden av ett beställningsbemyndigande att Skolverket inte kan besluta om ramar som sträcker sig över årsskiftet 2019/2020.

Detta var en av konsekvenserna av att riksdagen, med en majoritet bestående av Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna, röstade igenom en statsbudget, efter förslag i en riksdagsmotion, som inte tillnärmelsevis innehåller den precisionsgrad som följer av den ordinarie budgetprocessen. Regeringen har dock tagit initiativ för att åtgärda situationen genom att i propositionen *Vårändringsbudget för 2019* föreslå ett sådant beställningsbemyndigande som behövs. När riksdagen har beslutat om vårändringsbudgeten kan regeringen besluta om nödvändiga ändringar i de förordningar som reglerar ersättning till huvudmän som inrättar karriärsteg för lärare.

Anf. 65 NORIA MANOUCHI (M):

Herr talman! Tack, utbildningsministern, för svaret!

Segregationen i Sverige är ett stort problem. Därför är det särskilt oroande med de stora kunskapsskillnaderna mellan våra skolor. Det är skillnader som finns där trots att vi vet att gymnasiebehörigheten är det absolut bästa sättet att undvika utanförskap, bidragsberoende och kriminalitet. I dag finns fler områden än någonsin förut där knappt hälften av eleverna klarar grundskolan.

När det ser ut så här tänker jag att man som skolpolitiker behöver fråga sig själv vad man kan göra. Vilka åtgärder kan man vidta för att ge eleverna en chans? Och vilka krafttag behövs för att förbättra kunskapsresultaten i våra utsatta områden?

Herr talman! Forskningen är tydlig med att det som krävs är att varje elev får tillräckligt med tid med en skicklig och behörig lärare. Men så är det inte i dag. Skolorna med störst utmaningar har också störst problem med att rekrytera de bästa lärarna. Ofta är det lärarna med kortast yrkeserfarenhet som arbetar på utanförskapsskolorna medan de skickligaste lärarna finns på skolor med höga resultat och färre sociala problem.

Det var med anledning av detta som Alliansen 2014 införde reformen med förstelärare i utanförskapsområden. Den reformen innebär fler förstelärare där de behövs som mest och säkerställer incitament och särskilt motivation för de bästa lärarna att söka sig till just de skolor som har störst behov.

Vi vet nu att reformen gör skillnad. En studie från Karlstads universitet visar att 65 procent av skolorna som tagit del av statsbidraget menar att det har haft en positiv inverkan på elevernas resultat. I studien uppger rektorer och lärare att det framför allt handlar om att förstelärarna utvecklar undervisningen utifrån forskning och beprövad erfarenhet och att de dessutom skapar strukturer för bättre kollegial samverkan. Skolverket har också besökt skolorna och delar den positiva uppfattningen. Riksrevisionens utvärdering visar att både rektorer och lärare på skolorna är mycket nöjda.

År 2014 infördes reformen. I dag vet vi att den konkret bidrar till bättre integration. Därför, herr talman, valde vi att i den moderata och kristdemokratiska budgeten för 2019 avsätta ytterligare 26 miljoner för fler förstelärare på utanförskapskolor. Pengarna betalades dock inte ut. Skolverket menar att regeringen behöver förändra i förordningen för att pengarna ska kunna komma skolorna till del. Några sådana initiativ har dock inte regeringen eller ministern tagit. Anna Ekström väljer i stället att angripa Moderaternas budget, alltså en budget som vunnit majoritet i kammaren. Det känns inte riktigt som ett rimligt agerande.

Utbildningsministern har möjlighet att göra nödvändiga förändringar men väljer att inte göra det. Varför?

Anf. 66 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Herr talman! Jag blir faktiskt lite imponerad av att ledamoten Noria Manouchi kan göra en sådan värtalig plädering för statsbidrag som redan finns på plats. Det finns i dag två statsbidrag som reglerar möjligheter för lärare att få olika former av lönetillägg med ett statligt bidrag – dels den alliansreform som infördes och som ledamoten har redogjort för, dels det lärarlönelyft som infördes och utvecklades under den gångna mandatperioden. Den dörren är vidöppen. Vi har brett i riksdagen uttalat vårt stöd, och vi har tagit fram olika varianter för att säkerställa att det blir möjligt för huvudmännen att ge ett extra lönetillägg för de lärare som gör extra insatser som förstelärare eller inom ramen för lärarlönelyftet.

Den vägen råder det ingen tvist om. Vad det råder tvist om i den här frågan är det som Noria Manouchi frågar om när det gäller varför regeringen inte har säkerställt att de här pengarna har betalats ut. Jag har svarat att det beror på att den budget som togs fram inte togs fram med den omsorg som normalt präglar en budgetprocess. Det fanns nämligen inte möjlighet för regeringen att ge Skolverket det bemyndigande som behövs för att Skolverket ska kunna betala ut pengar. Nu har regeringen återkommit till riksdagen med vårändringsbudgeten och bett om en möjlighet för regeringen att utfärda den typen av bestämmelser. Jag hoppas att regeringens vårändringsbudget ska gå igenom i riksdagen så att det blir möjligt att säkerställa att de här pengarna kan betalas ut.

Jag vill hålla med Noria Manouchi om att det här är ett område där det behövs insatser, men jag hoppas att Noria Manouchi också håller med mig om att det har blivit ganska svårhanterligt för huvudmännen med flera olika sätt att finansiera olika former av förstelärary- eller karriärtjänster. Jag

hoppas därför att Noria Manouchi och Moderaterna kommer att ge stöd till de förslag som regeringen kommer att återkomma med, och som har stöd i januariavtalet, som handlar om inrättandet av ett professionsprogram för lärare. Jag har stora förhoppningar om att vi ska få lite mer ordning och reda i alla de stödsystem som finns så att vi kan säkerställa att lärarna kan jobba på de skolor där de gör mest nytta.

Jag vill avsluta med att ge Noria Manouchi helt rätt i en av sakerna hon sa. Noria Manouchi påpekade hur viktigt det är att det finns välutbildade, erfarna och skickliga lärare i alla våra skolor och att det är ett problem att vi i Sverige har kommit att få en nästan omvänd karriär för lärare där man som nyutexad och oerfaren lärare börjar på en skola med stora utmaningar och sedan går vidare och gör karriär och hamnar på skolor med mindre utmaningar. Jag skulle gärna vända på steken. Jag tycker att det skulle vara bra om vi hade en ordning där de mest erfarna lärarna undervisade där de behövs allra mest. Där tror jag inte att det råder någon skillnad oss emellan, och jag hoppas att vi ska kunna åstadkomma de reformer som vi över de olika block- eller partigränserna i riksdagen är så eniga om behövs.

Anf. 67 NORIA MANOUCHI (M):

Herr talman! Jag skrev den här interpellationen framför allt för att jag vill diskutera och kanske också komma till rätta med en del av den skolproblematik som är kopplad till segregationen. Det verkar dock som att ministern gärna i stället vill avhandla budgetteknikaliteter – och då kan vi göra det.

I dag finns ett bemyndigande på drygt 1 miljard kronor under budgetområde 16. Om regeringen hade velat hade den kunnat göra en omprioritering inom den summa som står till förfogande.

Om regeringen inte vill göra det finns det fler möjligheter. Regeringen hade till exempel kunnat komma tillbaka till riksdagen med ett ändringsbeslut gällande just anslagssyftet. Precis det gjorde man när det gällde Jämställdhetsmyndigheten. Men när det gäller detta anser regeringen att man kan vänta. Man kan vänta till vårändringsbudgeten. Jag menar att vi inte kan vänta när det gäller de elever som är i absolut störst behov av stöd.

Ursäcker är alltså det vi får höra här i kammaren. Det hjälper inte riktigt barnen. Vi vet att förstelärarreformen gör absolut störst skillnad för de elever som har de svåraste socioekonomiska förhållandena. Jag hoppas att den nya socialdemokratin inte har glömt bort de barnen. De är nämligen inte särskilt få. I Stockholm har vi Rinkebyskolan, och i Göteborg har vi Sjumilaskolan. Det är två exempel av många i de två största städerna.

I Malmö, som jag kommer från, har socialdemokratin i det närmaste misshandlat skolan under decennier. Där har vi Sofielundsskolan, Munkhätteskolan, Rörsjöskolan, Johannesskolan och Värner Rydénsskolan. På de skolorna klarar knappt hälften av eleverna att nå gymnasiebehörighet. De är i enormt stort behov av Moderaternas satsning på förstelärare.

Jag vill att utbildningsministern ger alla barn, inte bara vissa, en ärlig chans. Jag vill att utbildningsministern ger barnen en chans att uppfylla sina drömmar, vare sig det är att bli hjärnkirurg, snickare eller om drömmen är så simpel att man helt enkelt bara vill klara grundskolan. Jag tycker inte att ministern och Socialdemokraterna ska förvägra barnen den chansen.

Jag menar att om ministern hade velat skulle ministern tillsammans med regeringen kunna se till att de pengarna kommer eleverna och skolorna till del.

Anf. 68 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Herr talman! Jag kan inte dra någon annan slutsats än att Noria Manouchi håller med mig om att det sätt på vilket riksdagsbeslutet var utformat gjorde att man inte kunde betala ut pengarna utan att riksdagen ändrar i beslutet. Nu anser riksdagsledamoten att regeringen borde ha återkommit till riksdagen och hanterat frågan på ett annorlunda sätt.

Jag får då återigen påminna om att det finns en viss skillnad. Vi har redan på plats ett stort antal möjligheter för förstelärare att få löneförhöjningar. Och vi har redan på plats ett stort antal möjligheter för huvudmän, alltså kommuner och fristående skolor, att säkerställa att de lärare som finns i deras skolor kan få ett lönetillskott. Dessutom är villkoren i de olika anordningarna skrivna på ett sådant sätt att man särskilt stimulerar tillskapandet av förstelärartjänster eller karriärtjänster i skolor i så kallade utanförskapsområden.

För min del ser jag en ganska stor skillnad i det läget jämfört med när en myndighet står inför total nedläggning. I det läget är frågan digital. I den fråga som Noria Manouchi lyfter upp hade hon velat att vi skulle ha gjort extraordinära insatser via riksdagens budgetprocess för att rädda ett fel i Moderaternas och Kristdemokraternas budget.

Jag är stolt över svensk skola. Jag är stolt över de många lärare som arbetar i svensk skola. Jag är stolt över de insatser som har gjorts för att stärka kunskapsresultaten. Och jag är väldigt glad över att kunskapsresultaten har gått upp under senare år.

Jag är absolut inte nöjd. Jag kommer att fortsätta lägga fram förslag som säkerställer att Sveriges elever får ett så gott stöd som möjligt. Och det bästa stöd man kan få är undervisning av en erfaren och välutbildad lärare. Jag kommer att göra det med hjälp av bland annat insatser för att se till att vi får förstelärare och karriärlärartjänster i våra utanförskapsskolor.

Jag har dock väldigt svårt att se hur argumentationen går ihop när Noria Manouchi på något vis verkar få det till att just de 26 miljonerna är precis det som saknas när det gäller att Sveriges elever ska nå målen eller att Sveriges elever ska förvägras att nå målen.

Vi har ett stort arbete att göra för att höja kunskapsresultaten och stärka likvärdigheten i svensk skola. Jag kommer att arbeta hårt för att vi ska använda alla verktyg som finns tillgängliga. Det är statsbidrag av olika slag, riktade statsbidrag till de huvudmän och kommuner som behöver det mest, fortsatta satsningar på förstelärary- och karriärtjänster, särskilda insatser till de skolor där väldigt många elever har behov av språkstöd, Nyanländasatsningen och Samverkan för bästa skola. Det finns mycket att göra. En väldigt stor insats väntar alla som bryr sig om svensk skola.

Jag kommer också att arbeta vidare med olika former av karriärtjänster. När det gäller just den insatsen kommer jag att göra det i den takt som riksdagen tillåter.

Anf. 69 NORIA MANOUCHI (M):

Herr talman! Nu är det inte riktigt på det sätt som ministern uttrycker, att det är Moderaternas och Kristdemokraternas budget som på något sätt är i behov av räddning. Det är de här eleverna som är det. Det är elever som går på skolor som oftast har nästan en majoritet obehöriga lärare. Det är elever som går på skolor där ledarskapet inte fungerar och där behovet av skickliga, erfarna lärare är större än något annat. Det är de eleverna som är i behov av räddning.

Jag förväntar mig helt enkelt mer. Jag skulle vilja påstå att de eleverna kräver mer av Socialdemokraterna och Anna Ekström. Jag tror att eleverna som har det behovet absolut skulle behöva den satsning som Moderaterna och Kristdemokraterna har genomfört i sin budget. Det är en budget som har vunnit majoritet i kammaren, en budget som Socialdemokraterna i regeringsposition vägrar att verkställa.

Herr talman! Det är direkt sorgligt att ministern menar att det är fullt möjligt att enligt regelverket komma tillbaka till riksdagen och se till att ändra så att man kan satsa på en jämställdhetsmyndighet men att det är omöjligt när det gäller en satsning på förstelärartjänster för de elever som är i absolut störst behov av stöd.

Anf. 70 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Herr talman! Jag får för tredje gången påminna om att det finns system för förstelärartjänster och karriärtjänster i den svenska skolan. De systemen har införts av alliansregeringen och av den socialdemokratiskt ledda regeringen. Det är ett uttryck för att det finns en bred enighet i Sveriges riksdag om att det är viktigt att ha lönesatsningar som säkerställer att det är attraktivt för de mest erfarna lärarna att arbeta på skolor där behoven är som störst.

I sin iver att pådyvla regeringen någon sorts ond vilja i den här frågan bortser Noria Manouchi från de stora insatser som redan görs. Men hon bortser faktiskt också från att regeringen för att följa regelverket måste återkomma till riksdagen och be om ett så kallat beställningsbemyndigande. Det har regeringen också gjort.

Jag kan försäkra Noria Manouchi om att regeringen kommer att fortsätta arbeta för att säkerställa bra system för att de mest erfarna lärarna ska finnas på de skolor där behoven är som störst.

Noria Manouchi nämnde ett antal skolor i sitt inlägg. En av de skolorna, Sofielundsskolan, har blivit lite känd i Sverige genom att man har en förstelärare i slöjd som har gjort väldigt stora insatser för att säkra att många nyanlända elever får en bra start i den svenska skolan. Det är ett av många exempel på de fina insatser som redan nu görs av många hårt arbetande, erfarna och skickliga lärare i de skolor där Noria Manouchi säger att eleverna kräver andra lärare.

Jag litar på Sveriges lärare. Och jag hoppas att de lärare som gör ett så fint jobb i våra utanförskapsskolor – om det uttrycket nu ska användas – får det stöd från Sveriges riksdag som de är förtjänta av.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2018/19:255 om slöjförbud i den svenska för- och grundskolan

Anf. 71 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Herr talman! Richard Jomshof har frågat mig om jag kan tänka mig att verka för ett förbud att bära slöja i den svenska för- och grundskolan.

Utbildningen i såväl förskolan som grundskolan ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Alla som verkar inom skolan ska främja aktning för människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män, flickor och pojkar samt solidaritet mellan människor.

Jag upprörs när jag nås av medieuppgifter om att personal i förskolan kan tänka sig att kontrollera och tvinga barn att bära slöja. Detta är helt oacceptabelt. Barn och elever ska inte tvingas att bära slöja mot sin egen vilja i förskolan eller skolan. Barn och elever ska ges förutsättningar att själva forma sina egna uppfattningar gällande religion eller annan trosuppfattning. Att bära religiös klädsel kan vara ett uttryck för religionsfriheten, som skyddas i regeringsformen och i Europakonventionen.

Diskriminering på grund av religion är enligt diskrimineringslagen förbjuden på bland annat skolområdet. Den reviderade läroplanen för förskolan som träder i kraft den 1 juli 2019 understryker vikten av respekt för barnets rätt till kroppslig och personlig integritet.

Att kontrollera och/eller begränsa barns och elevers val av kläder kan i vissa fall vara uttryck för hedersrelaterat våld och förtryck och ska inte få förekomma i förskolan eller skolan. Hedersrelaterat våld och förtryck och dess olika uttrycksformer som kränker individens frihet är allvarliga samhällsproblem. Skolans och förskolans personal är skyldig att anmäla misstankar om att barn far illa till socialnämnden. I januariavtalet, som slutits mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna, står det att arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck ska öka i skolan.

Statens skolverk ger stöd för hur skolan ska förhålla sig till heltäckande slöja. Enligt Skolverkets vägledning ska skolans utgångspunkt vara att visa respekt för enskilda elevers val av klädsel, särskilt när det är fråga om religiösa uttryck. Vidare framhåller myndigheten att det inte utifrån religionsfriheten är möjligt att ha generella förbud i skolan mot heltäckande slöja. Skolan kan däremot förbjuda klädsel som väsentligt försvårar kontakten och samspelet mellan lärare och elever eller medföra särskilda risker vid till exempel laborationer eller liknande övningar.

Regeringen beslutade i mars 2018 att ge en särskild utredare i uppdrag att bland annat analysera vad som kan anses följa av Europakonventionen, andra internationella åtaganden om mänskliga rättigheter och regeringsformen i relation till konfessionella inslag i skola, förskola och fritidshem, oavsett om huvudmannen är offentlig eller enskild (dir. 2018:15). Enligt den överenskommelse som slutits mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna ska befintliga skolor med konfessionell inriktning kontrolleras bättre och ett etableringsstopp införas för fristående grund- och gymnasieskolor med konfessionell inriktning.

Det pågår således ett arbete i såväl fråga om konfessionella inslag i skolan samt i fråga om hedersrelaterat våld och förtryck i skolan. Detta

arbete ser jag som viktigt för att få en allsidig belysning av frågor om bland annat religionsfrihet och rätten att bära religiös klädsel i relation till konfessionella inslag i skola, förskola och fritidshem.

Prot. 2018/19:98
3 juni

Svar på
interpellationer

Anf. 72 RICHARD JOMSHOF (SD):

Herr talman! I Österrike har man nyligen beslutat om en lag som förbjuder bärandet av slöja i landets grundskolor. Beslutet är riktat mot det man kallar politisk islam och syftar inte minst till att förbättra integrationen och motverka islams förtryck av flickor. I Staffanstorp har Sverigedemokraterna och Moderaterna fattat ett liknande beslut om ett slöjförbud för barn i förskola och grundskola upp till sjätte klass. Nu står i och för sig inte Moderaterna på riksnivå bakom förslaget, vilket jag beklagar, men det gör Sverigedemokraterna.

Med anledning av beslutet i Staffanstorp har argument framförts som gör gällande att ett sådant beslut inte skulle vara lagligt och att det skulle strida mot den så kallade religionsfriheten. I svaret på min interpellation, som jag för övrigt tackar för, framför ministern liknande argument. Själv menar jag dock att argumenten är ihålliga. Det borde vara orimligt att tolka lagen på detta sätt.

Herr talman! I en demokrati som Sverige har man naturligtvis rätt att tro på vilken gud eller vilka gudar man vill. Det innebär däremot inte att man har rätt att tvinga på någon annan denna tro, framför allt inte ett barn. Jag vill påpeka att religionsfrihet inte bara handlar om frihet *till* någonting utan också frihet *från* någonting, frihet *från* religion. Det ministern kallar religionsfrihet är i själva verket många gånger ett tvång. Att tvinga barn, eller rättare sagt flickor, att bära slöja strider därmed mot religionsfriheten, för ministern ska nämligen inte inbilla mig att flickorna gör detta frivilligt. Det har jag mycket svårt att tänka mig.

Ministern säger dessutom att alla som verkar inom skolan ska främja aktning för individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan flickor och pojkar och så vidare. Men att tvinga på flickor, i vissa fall väldigt unga flickor, slöja motverkar i själva verket allt det som ministern räknar upp. Det borde vara så långt ifrån människors lika värde och jämställdhet man över huvud taget kan komma.

Herr talman! Det är inte trovärdigt när regeringen säger sig vilja bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck i skolan samtidigt som man tillåter att flickor med muslimska föräldrar utsätts för just detta. Jag tycker att svaret är anmärkningsvärt, och det är anmärkningsvärt att en minister i en svensk regering försvarar, enligt min bestämda uppfattning, förlegade och förtryckande seder och bruk. Det handlar om ett islamistiskt förtryck av flickor som sakta men säkert håller på att normaliseras inte bara här i Sverige utan också i stora delar av västvärlden.

Med tanke på att det arabiska ordet hijab, vad jag förstår, betyder barriär eller sköld är det uppenbart att det handlar om en sexualisering av flickor och i många fall väldigt små flickor. Islamisterna verkar se dem som en sorts sexobjekt. Dessa små flickor ska skylas för att inte provocera muslimska män och deras lustar. Slöjan är således inget annat än en cementering av väldigt osunda könsroller. Det är i själva verket ett vidrigt sätt att se på barn och flickor.

Med anledning av slöjförbudet i Staffanstorp har ministerns partikamrat i samma kommun, oppositionsrådet och socialdemokraten Pierre Sjöström, bland annat kallat förslaget en icke-fråga. Det islamistiska förtrycket av flickor är enligt socialdemokraterna i Staffanstorp alltså en icke-fråga.

Med anledning av detta vill jag fråga ministern om hon delar uppfattningen att detta förtryck är en icke-fråga. Jag vill också veta om ministern tar avstånd från islamismen.

Anf. 73 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Herr talman! Det var en kanonad av frågor. Låt mig börja med att säga att det inte råder någon tvekan om att vi inte ska tvinga någon – allra minst ett barn – att ha på sig religiös klädsel eller religiösa föremål eller uttryck som går emot personens vilja. Jag tror att vi kan vara helt överens om den saken.

Jag är däremot inte längre med om vi går ett steg till och tar det ytterligare ett varv och säger att vi i skolan just därför ska tvinga barn att inte ha på sig kläder som eleverna själva väljer att ha på sig. Jag tror att en stor del av dem som arbetar inom den svenska skolan inte heller riktigt hänger med.

Lärarna i den svenska skolan har med dagens lagstiftning, med gällande Europakonvention, med Sveriges grundlag, med gällande skollag och med rådande läroplan en stor möjlighet att bestämma i klassrummet. Jag tycker att det är bra. Jag har stort förtroende för Sveriges lärare, och jag tycker att det är lärarna som ska bestämma över undervisningen.

Den lärare som anser eller utifrån sin professionella bedömning avgör att bärandet av något slags plagg, religiöst eller inte, stör undervisningen, förhindrar pedagogisk verksamhet eller kommunikation, utgör en säkerhetsrisk, kan orsaka problem vid laborationer eller vid arbete där det förekommer eld eller liknande eller ställer till problem utifrån hygienisk utgångspunkt har i dag alla möjligheter att helt enkelt bestämma att plagget inte ska förekomma. Men Sveriges lärare har inte möjlighet att bestämma att barn måste ha på sig eller inte får ha på sig plagg på grund av plaggens religiösa innebörd.

Om Richard Jomshofs fråga innebär att han frågar om jag vill ändra lagen, så att lärare förutom de pedagogiska, säkerhetsmässiga och hygieniska skälen också ska kunna åberopa egna religiösa bedömningar som grund för vilka kläder barnen ska få ha på sig eller inte ha på sig, är svaret på den frågan att jag inte vill ha någon ändring av svensk lag på den punkten. Jag har nämligen stort förtroende för de svenska lärarnas förmåga och ambition att leva upp till högt ställda krav i vår skollag och våra läroplaner. I de kraven ingår det att lärarna ska se till att de elever som finns i klassrummet får den undervisning som eleverna har rätt till enligt lag och läroplan, men också att lärarna ska ta de ibland ganska svåra diskussioner som kan uppstå med elever om var gränserna går för olika former av individuella och kollektiva friheter och hur den svenska skolans värdegrund ska tolkas i praktiken. Den makten vill jag lägga i lärarnas händer. Jag litat på Sveriges lärare.

Anf. 74 RICHARD JOMSHOF (SD):

Herr talman! Sverige är i dag ett av världens mest demokratiska och jämställda länder. Det finns naturligtvis saker som kan förbättras i Sverige. Men i jämförelse med resten av världen har vi väldigt mycket som är bra. Det är därför med sorg jag ser hur socialister och liberaler håller på att slå sönder allt det vi i dag tar för givet med sin massinvandring, mångkulturalism och islamisering.

Herr talman! Den muslimska slöjan är en islamistisk symbol som symboliserar såväl religiös underkastelse som påtvingad uppdelning mellan män och kvinnor eller pojkar och flickor. Den är framtagen av män för att förtrycka kvinnor och flickor och torde därmed strida mot allt det som vårt öppna, demokratiska, jämställda och sekulära samhälle står för.

Jag har också förtroende för lärarna. Men jag har inte förtroende för regeringen, och jag har definitivt inte förtroende för islamisterna, vars ärenden regeringen springer.

I början av juni månad 2018 rapporterade medier att 27 av 40 kommunala förskolor i så kallade utsatta områden i Stockholm, Göteborg och Malmö kan tänka sig att kontrollera barn och tvinga dem att bära slöja. Det rapporterades dessutom att skolpersonal filmat barn i syfte att försäkra föräldrarna om att barnet inte tar av sig slöjan i skolan. Detta är alltså Sverige 2018–2019.

Exemplet är dock bara ett av många. Vi har under flera års tid kunnat se hur islamisterna flyttat fram sina positioner i Sverige med regeringens goda vilja. Det har inte minst framgått i den svenska skolan. Det har till exempel rapporterats om att beslöjade småflickor tvingats sitta bakom pojkarna längst bak i klassrummet på Växjö islamiska skola, att flickor med menstruation varit ovälkomna till delar av undervisningen på muslimska Römosseskolan i Göteborg och att Al-Azharskolan i Vällingby har en uppdelning mellan flickor och pojkar på skolbussen, så att slöjbeklädda flickor tvingas sitta längst bak i bussen. I samband med skrivierna om Al-Azhar-skolan i Vällingby menar professor Håkan Larsson bland annat att reaktionen från Skolinspektionen hade varit en helt annan om det hade rört sig om en icke-muslimsk skola, vilket i så fall tyder på att Skolinspektionen inte behandlar alla skolor lika och att man är undfallande gentemot det islamistiska förtrycket av flickor.

Herr talman! Det är illa nog att vuxna kvinnor utsätts för det här förtrycket. Det är dock än värre när barn – flickor – utsätts för detsamma. Flickor som utsätts för muslimskt förtryck i hemmet måste få chansen att i varje fall slippa detta under skoltid. Det är vår skyldighet att se till att de här barnen tillåts vara just barn, med möjlighet att växa upp till självständiga och kritiskt tänkande individer. Ingen ska inbilla mig att de här barnen har den möjligheten – inte en chans!

Förtrycket strider dessutom mot barnkonventionen, i vilken det inte minst talas om barns integritet, fria uttryck och självbestämmande. Ett sätt att bekämpa islamisterna och ett sätt att bekämpa detta islamistiska förtryck är att införa ett slöjförbud i för- och grundskolan.

Jag vill med anledning av det jag har framfört fråga: Ser inte ministern de här problemen? Tror ministern på fullt allvar att det skulle handla om någon frivillighet? Vi pratar bara om flickor, inte om pojkar. Vi pratar om muslimska flickor, inte om flickor i största allmänhet. Menar ministern att det skulle röra sig om ett frivilligt klädesplagg? Vad händer med de här

Prot. 2018/19:98

3 juni

Svar på
interpellationer

flickorna om de tar av sig sin slöja? Det finns många exempel på vad som händer – det tar sig uttryck i det som kallas hedersförtryck. Ser verkligen inte ministern problemet?

Det skulle också vara intressant att få höra svaret på den fråga jag ställde i mitt första anförande: Tar ministern avstånd från islamismen?

Anf. 75 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Herr talman! Den svenska skolans läroplan är inte förhandlingsbar. Läroplanen ska gälla lika för alla barn i Sverige.

Richard Jomshof anför ett antal exempel som jag antar är plockade från massmedier. För diskussionens skull utgår jag från att de stämmer. Såvitt jag kan bedöma gäller det i samtliga dessa fall sådant som strider mot den svenska skolans läroplan och den svenska skolans lagstiftning och som ska anmälas till Barn- och elevombudet, huvudmannen och Skolinspektionen. Skolinspektionen har också i ett flertal fall agerat. Sådant ska inte förekomma i svensk skola. I den svenska skolan råder läroplanen, som inte är förhandlingsbar.

Richard Jomshof ställer också ett antal frågor. En av frågorna är hur jag ser på – jag uppfattade inte riktigt om det var islamism eller politisk islam som frågan gällde.

(RICHARD JOMSHOF (SD): Islamism.)

Jag ställer mig starkt negativ till att man i religionens namn ägnar sig åt brottslighet eller terrorverksamhet av olika slag. Jag tänker inte stå och svara rakt på Richard Jomshofs fråga. Det finns ett enda skäl till det, nämligen att Richard Jomshof själv har tagit sig makten att definiera vad islamism innebär. Jag tar mig själv makten att tala om vad jag tycker. Jag tar mycket bestämt avstånd från att i religionens namn ägna sig åt förtryck, åt olikabehandling av människor eller åt sådan verksamhet som inte är förenlig med svensk lag. Sedan får Richard Jomshof tolka det precis på vilket sätt han vill.

Richard Jomshof utgår återigen från att varje fall där en person i Sverige bär slöja är ett fall av tvång. Jag vill vara tydlig. Så fort någon tvingar en kvinna eller ett barn att sätta på sig en slöja mot denna kvinnas eller detta barns vilja är det den som tvingar flickan eller kvinnan som begår ett fel. Felet begås inte av flickan eller kvinnan som i det fallet blir tvingad. Jag vill rikta in samhällets åtgärder mot den som tvingar, inte den som i så fall blir tvingad.

Men Richard Jomshof måste också se att det föreligger ganska svåra gränsdragningsproblem. Vi tänker oss en vuxen kvinna som är 18 år, går på gymnasiet och av egen fri vilja har en slöja på sig. Det förekommer inte någon form av tvång. I det fallet antar jag att Richard Jomshof håller med mig om att den kvinnan åtminstone bör ha en rätt att få sin åsikt bedömd. Åtminstone jag hamnar i slutsatsen att den kvinnan bör ha rätt att klä sig på det sätt hon vill så länge hon inte hindrar eller stör av de skäl som jag nyss angav.

Nu tycks Richard Jomshof anse att det här är en rätt som man ska ha som vuxen kvinna – ju yngre flickan är, desto svårare är det att hävda att hon av egen fri vilja kan sätta på sig en slöja. Vi hamnar här i ganska svåra gränsdragningsproblem. Jag tror att Richard Jomshof håller med mig när

jag säger att de gränsdragningsproblemen ska tas på stort allvar. Det handlar om den grundlagsskyddade och av Europakonventionen skyddade rätten till religionsfrihet. Jag vill att den svenska religionsfriheten ska användas för att låta alla flickor och alla kvinnor uttrycka sin egen tro på det sätt de själva vill, inte på det sätt någon annan vill. Jag utgår från att Richard Jomshof håller med mig. Av det kan jag inte dra slutsatsen att ett förbud skulle vara rätt väg att gå.

Anf. 76 RICHARD JOMSHOF (SD):

Herr talman! Jag tycker precis tvärtom. Ett förbud är precis den väg vi ska gå. Det är enda sättet att bekämpa islamisterna. Ingen ska inbilla mig att det är kvinnor själva som har hittat på tramset att bära slöja i vilken form det än må vara. Det är muslimska män, islamister, som har hittat på det för att förtrycka kvinnor och dela upp dem. De anser att de orena, och så vidare. Det är inget kvinnligt påfund.

Jag anser att man kryper för islamister. Det sker inte bara i Sverige. Det sker också i andra delar av västvärlden. Det är allvarligt. Det är inte minst allvarligt för barnen som förtjänar mycket mer än så. Det räcker inte att säga att det är problematiskt eller att man ska bekämpa hedersförtryck. Det är inget annat än tomma ord när man låter det islamistiska förtrycket pågå år efter år. I det här fallet blir unga flickor drabbade. Det handlar alltså inte om pojkar utan om flickor.

Jag anser att det mångkulturella Sverige man har skapat med sin massinvandring och islamisering inte är någonting annat än Frankensteins monster. Vi ser hur det håller på att slita sönder Sverige. Vi ser hur i det här fallet flickor berövas sin möjlighet att vara egna individer, självtänkande, kritiskt tänkande individer. Vi tar det ifrån dem, eller rättare sagt: Ni gör detta.

Allt det vi har kämpat för i Sverige i århundraden, i generationer, håller nu på att raseras. Det är precis det som håller på att hända. Vår demokrati håller på att nedmonteras med hjälp av socialister och liberaler. Det kan mycket väl vara så att ni gör det av något slags naiv tro. Vad vet jag. Men slutresultatet kommer ändå att bli detsamma. Det kommer att raseras om ingenting görs.

Till skillnad från ministern anser jag att kampen mot antidemokratiska, våldsförespråkande och kvinnofientliga islamister ska tas varje dag, alla dagar i veckan, på alla plan. Jag beklagar det jag anser vara en väldigt naiv syn på detta. Det är en väldigt farlig syn. Om ni får fortsätta kommer det att sluta i total katastrof, är jag rädd för.

Anf. 77 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Herr talman! Richard Jomshof går till storms mot det han kallar för massinvandring. Jag vill påminna om att Sverige har regler för migration som numera hör till de stramaste i Europa.

Jag vill också påminna om att den svenska skolan, som Richard Jomshof ömmar för, har ett antal stora problem. Ett av de problem vi har är att det har startats religiösa friskolor. De exempel som Richard Jomshof anför handlar i stor utsträckning om sådant som påståtts hända, upptäckts hända eller bevisats hända på olika former av konfessionella friskolor.

Det kan handla om att man låter pojkar och flickor sitta på olika ställen i bussen eller att man har könsuppdelade idrottslektioner. Det kan handla

om andra fall, som att man till exempel inom idrott och hälsa inte får dansa tillsammans. Det kan handla om att man inte får bada eller simma tillsammans. Dessa missgrepp har uppdragats i det som kallas konfessionella friskolor. För mig är det en gåta att Sverigedemokraterna ställer upp på det system vi har där religiösa och konfessionella friskolor inte ska röras.

Det är också för mig en gåta att de regler för etablering av friskolor som regeringen nyligen skärpte inte fick Sverigedemokraternas stöd. Det var tack vare de skärpningarna som vi nu kan säga att den typen av skolor där man i religionens namn har gjort åtskillnad mellan pojkar och flickor ska få större problem att starta. Där har tyvärr inte Sverigedemokraterna ställt upp på regeringens förslag.

Jag är fullkomligt övertygad om att den svenska rättsstaten, vår svenska skola och vårt svenska samhälle bäst tjänas av att vi alla ställer upp på det som är de svenska lagarna. Den svenska läroplanen är inte förhandlingsbar. Pojkar och flickor ska behandlas på samma sätt och ha samma rättigheter och samma skyldigheter. Det kommer jag att kämpa för hårt i den svenska skolan oavsett religionstillhörigheter.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2018/19:256 om strategin för romsk inkludering

Anf. 78 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Herr talman! Maria Nilsson har frågat mig hur jag avser att under kommande mandatperiod gå vidare med, utveckla och intensifiera arbetet med strategin för romsk inkludering.

Låt mig börja med att understryka att arbetet med nationella minoriteter och romsk inkludering är prioriterade frågor för regeringen. Det mål som sätts i strategin för romsk inkludering är att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som inte är rom. Det kräver insatser med tydlig inriktning på förändring och långsiktighet.

Vi är i en viktig fas i arbetet med romsk inkludering då vi sammanställer erfarenheterna hittills och har påbörjat diskussioner om inriktning av arbetet från och med 2020.

Vi kan bland annat se att flera av de kommuner som valt att arbeta med frågan har svårt att förankra arbetet med romsk inkludering brett i den kommunala strukturen. Tillsammans med Regeringskansliets romska referensgrupp diskuterar vi nu hur erfarenheter, kunskap och verktyg som arbetet med romsk inkludering genererat bättre kan tas till vara på lokal nivå. Vi har bland annat goda erfarenheter från verksamhet med brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens som fungerar som en länk mellan romer och det offentliga. De erfarenheterna behöver vi ta hand om i det fortsatta arbetet.

Vi vet att vi kan nå framgång när romer får möjlighet till reellt inflytande och deltagande i arbetet. Här ser vi att det har skett en utveckling i arbetet med romsk inkludering. Från att romer mest har fungerat som samarbetspart genomförs nu alltmer arbete bland kommuner och myndigheter tillsammans med romer. Det är en utveckling som regeringen vill fortsätta att stödja. Det är också viktigt att skapa förutsättningar för romska kvinnor

och unga att komma till tals, delta i, och ta del av olika insatser i det fortsatta arbetet.

Vi vet att många romer fortfarande utsätts för diskriminering och antiziganism i vardagen vilket gör att de ofta döljer sin romska identitet, bland annat i kontakten med olika offentliga verksamheter. Det är självklart helt oacceptabelt. Under 2018 distribuerade Länsstyrelsen i Stockholms län runt 20 000 exemplar av det utbildningsmaterial som baseras på vitboken om övergrepp och kränkningar mot romer under 1900-talet, som Maria Nilsson också nämner i sin interpellation.

Jag vill vara tydlig där. Att i det fortsatta arbetet inkludera insatser för att öka kunskapen om romsk historia, ställning som nationell minoritet, och situation i dag, ser jag som en självklarhet. Avslutningsvis vill jag tacka Maria Nilsson för den angelägna interpellationen.

Anf. 79 MARIA NILSSON (L):

Herr talman! Det här är min första interpellationsdebatt. Jag ska försöka att hålla mig på mattan. Jag tackar statsrådet för hennes svar på min interpellation. Låt oss först slå fast att romsk inkludering är en fråga som eventuellt med något undantag borde sakna politisk oenighet. Det är heller inte min avsikt att skapa en sådan oenighet här i dag.

Herr talman! Det oroar mig att nästan en tredjedel av tiden i den 20-åriga strategin har gått, och det finns fortfarande så mycket kvar att göra. Det är oroande att så mycket fortfarande baseras på projekttankar och att det finns så lite långsiktighet. Det är oroande att inte kommunerna verkar ta arbetet med romsk inkludering på allvar om inte staten hela tiden skjuter till pengar. Det är oroande att myndigheterna gömmer sig bland fina ord i långa rapporter, men det är svårt att se om det har skett någon konkret förbättring.

Herr talman! Få har på samma sätt som romer varit utsatta för systematisk fördrivning, hat, hot och diskriminering. Den svenska staten har gång på gång varit medverkande i övergreppen mot romer. Fram till 1959 var det inte tillåtet för romska barn att gå i skola. Det var samma år som romer fick rösträtt.

Fru talman! Innan jag fick förtroendet som riksdagsledamot i höstas jobbade jag med frågor om antiziganism på bland annat Forum för levande historia. Jag har fått höra många berättelser om utanförskap och diskriminering. Det finns några berättelser berör alldeles extra.

Det är berättelser där romer vittnar om hur de gömmer sin romska identitet för att få ett jobb och behålla ett jobb. Att inte kunna säga vem man är eller vilken bakgrund man har är inte värdigt ett Sverige år 2019. Det kallas antiziganism, och den är utbredd.

Den romska strategin innehåller flera olika inriktningar. Det är fokus på kommunalt arbete, först via pilotkommuner och sedan via det som kallas utvecklingskommuner. Det är fokus på myndigheter som har fått regeringsuppdrag, till exempel Boverket, Arbetsförmedlingen, Diskrimineringsombudsmannen, Skolverket, Socialstyrelsen och så vidare. Det finns också ett tematiskt fokus på boende, arbetsmarknad, hälso- och sjukvård, skola, civilsamhälle och jämställdhetsperspektiv.

Strategin för romsk inkludering är en utmärkt grund att stå på. Men när vi har sett de första sex sju åren av arbetet är frågan om det är tillräckligt. Det gäller framför allt om staten, regering och riksdag, är tillräckligt tydlig

Prot. 2018/19:98

3 juni

Svar på
interpellationer

och tillräckligt uppförande i att kommuner och myndigheter måste agera.

Fru talman! Statsrådet skriver i sitt interpellationssvar att frågan om romsk inkludering är prioriterad för regeringen. Det låter bra; jag delar synen på detta. Men mina första frågor till statsrådet måste bli: På vilket sätt är den prioriterad? Hur märks det, och hur kommer det att märkas?

Anf. 80 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Målet för arbetet med romsk inkludering är, precis som Maria Nilsson säger, att alla romer oavsett var i landet de bor ska ha samma likvärdiga möjligheter i livet som de som inte är romer.

Utgångspunkten att säkra efterlevnaden av romers mänskliga rättigheter, för det är detta det handlar om, innebär ett särskilt ansvar för mig och regeringen. Förra mandatperioden genomfördes en ambitionshöjning för den svenska minoritetspolitiken, där ju också den romska gruppen ingår, och jag avser att fortsätta arbetet med samma intensitet.

Vitboken var en viktig del i att från statens sida synliggöra den mörka historia som finns, där staten har utsatt den romska gruppen för olika former av övergrepp och där det har förekommit långvarig diskriminering. De historier som lyfts fram, också av Maria Nilsson, förskräcker och uppripar. De uppmanar också till fortsatt arbete.

Vi ser att det finns utmaningar i arbetet, men det finns också många goda erfarenheter att ta hand om och sprida. Här menar regeringen och jag att för att vi ska kunna ta steg vidare in i nästa fyraårsperiod i arbetet med romsk inkludering måste vi på allvar gå igenom de insatser som vi har gjort hittills. Så kan vi se vad som har varit framgångsfaktorer och vad som har varit sådant som vi kan och ska uppmuntra. De kommuner som jobbar med frågan om romsk inkludering ska inte behöva uppfinna hjulet igen nu när vi har ett antal kommuner som har fungerat som utvecklingskommuner för detta.

Regeringen menar att det är viktigt att Länsstyrelsen i Stockholms län har kapacitet att ge detta relevanta stöd i arbetet. Det är också Stockholms läns länsstyrelse som har detta uppdrag. Det gäller både stöd till de kommuner som bedriver verksamhet för romsk inkludering och till dem som ännu inte har valt att göra det.

Erfarenheterna behöver dokumenteras och sammanställas på ett tydligare sätt som ger de bästa förutsättningarna för fler kommuner att praktiskt använda sig av dem. Det är det som är syftet.

Därför är jag glad att kunna berätta att regeringen på onsdag avser att fatta beslut om att tillföra Länsstyrelsen i Stockholms län 1,3 miljoner för att göra detta. Det är ett viktigt steg i hur vi kan tillvarata det arbete som har gjorts hittills.

Jag vill också lyfta fram att det har genomförts skärpta krav i den nya lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk, vilket bland annat innebär att alla kommuner och landsting är skyldiga att anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete. Det gäller alltså inte bara de kommuner som jobbar med strategin för romsk inkludering. Förhoppningen från min sida är att reformen ska bli viktig för genomslaget för minoritetspolitiken utanför förvaltningsområdena, för som vi vet har arbetet med den romska minoriteten inte något utpekade förvaltningsområde. Det handlar också om arbetet för romsk inkludering framöver.

Jag vill också nämna ett område som likaledes är viktigt: arbetet med revitaliseringen av språket. För att man ska få sina mänskliga rättigheter tillgodosedda är tillgången till ens nationella minoritetsspråk fundamentalt. Institutet för språk och folkminnen har fått ett uppdrag att utreda utformningen av språkcentrum för de nationella minoritetsspråken. Där väntar vi på en återkoppling i höst om romska språk och hur en sådan organisering skulle kunna se ut.

Det finns alltså viktiga processer som är på gång, och jag vill återigen understryka hur viktigt det är att vi gör detta tillsammans med den romska gruppen. Det är så vi bygger långsiktig stabilitet och framgång i arbetet.

Anf. 81 MARIA NILSSON (L):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Jag vill börja med att stanna lite grann vid det som statsrådet säger om mål och riktlinjer för kommunerna för deras minoritetspolitik. Det är jättebra; jag har inga invändningar där. Men problemet uppstår när vi ska ta ett steg vidare och de fina målen och inriktningarna faktiskt ska resultera i något konkret som skapar förbättringar för de romer som bor i kommunen.

Jag kan inte jämföra, men det har gjorts ett stort antal uppföljningar, nulägesanalyser, utvärderingar och följeforskningsinsatser av just romskt inkluderingsarbete. Jag är medskyldig till några av dem. Men jag kan med bestämdhet säga att jag inte tror att det är en ytterligare utredning eller analys som kommer att leda fram till konkreta förbättringar. Det är där jag kan känna en viss frustration. Hur ska vi ta detta från de fina målen och de fina rekommendationerna i alla rapporter till att leda fram till konkreta förbättringar för dem som berörs av detta? Min ena fråga till statsrådet är därför: Hur går man från de fina orden till de konkreta handlingarna?

Statsrådet nämnde romsk delaktighet. Det är otroligt viktigt. I länsstyrelsens årsrapport för 2018 framkommer att man i strategin ytterligare behöver stärka den romska delaktigheten och det romska inflytandet. Där är frågan: Vad gör statsrådet för bedömning av hur man ska kunna göra detta? Vilka förslag skulle man kunna tänka sig?

I samma rapport lyfter man fram vikten av romska medier som en kanal för att nå romer. Specifikt nämns bland annat É Romani Glinda. Under våren kom dock beskedet att É Romani Glinda kommer att läggas ned på grund av brist på resurser. Det är oroväckande att inte denna kanal kommer att finnas kvar när länsstyrelsen omnämner den som viktig.

Fru talman! Fortsättningsvis nämns i interpellationssvaret de goda erfarenheterna från verksamheten med brobyggare. Jag delar helt och hållet statsrådets analys att brobyggarna har varit mycket viktiga, inte minst för tilliten mellan den romska minoriteten och företrädare för majoritetssamhället.

Samtidigt finns det utmaningar i arbetet med brobyggare. Vi vet att det är få sökande och att studietakten i kombination med att man ska jobba reguljärt i sin hemkommun är oerhört betungande. Det är inte alla som klarar utbildningen, och det är som sagt få som söker till den. Jag tror att vi behöver titta på hur man ska kunna göra brobyggarutbildningen bättre och mer tillgänglig för romer.

Anf. 82 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Jag kan förtydliga vad jag menade när jag beskrev resursförstärkningen till Länsstyrelsen i Stockholms län. Syftet är inte att det ska bli en lång utredning eller någon pappersprodukt.

Vi har nu genomgått en fyraårig period av insatser inom ramen för den romska strategin för romsk inkludering, det vill säga konkreta, handfasta faktiska insatser. Jag menar alltså snarare att vi redan har gått från ord till handling.

Jag delar dock Maria Nilssons frustration när det gäller att vi behöver komma snabbare framåt. Det här är frågor där vi har relativt kort tid på oss, och även om målsättningen i strategin ligger ett antal år bort önskar vi såklart att detta vore på plats redan i dag. För varje år som går är det många som inte får sina rättigheter tillgodosedda.

Det vi ska göra är, precis som Maria Nilsson är inne på, att dra slutsatser av de saker som vi har gjort och se om de kan spetsas och göras på ett annat sätt. Hur ska vi prioritera de praktiska konkreta insatserna framöver?

Brobyggarverksamheten är en sådan sak. Vi ser att den har varit ett viktigt verktyg för att minska den förtroendeklyfta som faktiskt ofta finns mellan romer och det offentliga och att den är ett väldigt bra exempel på hur romer själva kan engageras i arbetet. Men precis som Maria Nilsson konstaterar har efterfrågan på utbildningen sjunkit, och det finns utmaningar i att ta del av den. Då är frågan: Hur kommer det sig? Finns det någonting i verksamheten som vi ska förändra? Det är en typisk sådan sak som vi kan titta på innan vi sätter ned foten i fråga om vad fokuset ska vara under nästa fyraårscykel i genomförandet av strategin för romsk inkludering.

En annan sak som har kommit fram, som ändå kan vara ett exempel på hur samarbetet med den romska gruppen genererar konkreta insatser, handlar om hur romska kvinnor kan få ta del av strategins insatser. Det är en fråga som har kommit underifrån och som har diskuterats inom det romska samverkansrådet. Detta är också en del i det beslut som regeringen kommer att fatta på onsdag – att ge Länsstyrelsen i Stockholms län i uppdrag att genomföra kapacitetsstärkande insatser riktade mot just romska flickor och kvinnor. Då är uppdraget relativt brett utformat, så att man kan utforma insatserna i dialog med den romska gruppen.

Detta är två exempel på hur vi kan ta del av de insatser som har gjorts och försöka slipa dem och göra dem ännu bättre och vassare. Det gäller också utvecklingen av arbetet på lokal nivå. Det är en absolut kärnfråga för att det ska fungera. Arbetet på lokal nivå måste fungera när strategin ska implementeras.

Sedan vill jag kommentera detta med att involvera målgruppen. Det handlar om att involvera romerna själva i detta. Det har redan från början varit ambitionen med strategin att den ska präglas av romskt inflytande och delaktighet. Där vill jag bara bekräfta att jag och regeringen ser det som avgörande. Om arbetet med romsk inkludering ska nå framgång behöver former för romskt inflytande också utvecklas.

Kapacitets- och kunskapshöjande insatser för både det romska civilsamhället och övriga nationella minoriteters civilsamhällen är *en* del som jag och regeringen ser behov av.

Sedan gäller det den här tidskriften. Finansieringen av den är ett beslut som fattas av en myndighet och som inte jag som statsråd har eller ska ha

inflytande över. Alla frågor som rör hur vi tar dessa frågor vidare kommer också att bli föremål för en budgetdiskussion. Det är inte heller något som jag kan säga någonting om i dag mer än att arbetet med romsk inkludering ska och måste fortsätta med kraft.

Anf. 83 MARIA NILSSON (L):

Fru talman! Statsrådet pekar på viktiga delar här. Jag vill skicka med någonting inför ert fortsatta arbete.

Det första är: Ta till vara de erfarenheter som gjordes under pilotkommunsarbetet! Det gäller de metoder och strategier som de fem pilotkommunerna var med och tog fram. Redan efter ett år kunde man titta på vad som fanns kvar i pilotkommunerna. Det var ganska tveksamt, för mycket arbete var uppbyggt kring enskilda personer och kring enskilda statsanslag som kom just under pilotkommunstiden. Gör inte om det misstaget vad gäller utvecklingskommunerna! Det skulle jag vilja skicka med statsrådet.

Det andra är: Det låter väldigt bra att vi måste gå från ord till handling och göra orden mindre fluffiga och mer konkreta. Jag hoppas att vi under kommande år verkligen får se exempel på det. Vi behöver nog inte fler analyser eller utredningar, utan vi behöver konkret arbete som faktiskt når fram till den målgrupp som det här arbetet ska nå: den romska minoriteten.

Mycket av det som jag har sagt här har vi tagit upp förut, men när det går så sakta och när utvecklingen ibland upplevs gå bakåt snarare än framåt finns det behov av att politiker och regering visar handlingskraft och visar vägen.

Fru talman! Det handlar om inflytande. Det handlar om tillit till ett samhälle som oftast svikit. Men mest av allt handlar det om mänskliga rättigheter – grundläggande mänskliga rättigheter.

Anf. 84 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Målet för vår minoritetspolitik är att ge skydd för de nationella minoriteterna. Det är att stärka deras möjlighet till inflytande och stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande. Och det är bara någonting vi kan göra genom praktisk handling. Stannar det vid ord har samhället misslyckats igen.

Det innebär att diskriminering på grund av etnicitet, tillhörighet till en nationell minoritet, ska bekämpas. Där har vi en handlingsplan mot rasism och hatbrott som också är viktig och som min kollega Åsa Lindhagen har att förvalta men som självklart också jag jobbar med inom ramen för mina områden.

De nationella minoriteterna ska fullt ut kunna utveckla sin potential och ha samma förutsättningar i samhället som majoritetsbefolkningen. Vi kan inte och ska inte nöja oss med någonting mindre. Att romer än i dag ser sig tvingade att dölja sin identitet på grund av rädsla för diskriminering eller för trakasserier är inte mindre än ett totalt misslyckande från samhällets sida.

Inte förrän romer och övriga befolkningen har likvärdiga möjligheter i livet och romer samtidigt vågar vara öppna med sin identitet kan vi prata om att romer får tillgång till sina mänskliga rättigheter. För att vi ska nå dit behöver regeringen men också kommuner, myndigheter och samhället i stort ta sitt ansvar för att motverka fördomar och diskriminering. Då be-

Prot. 2018/19:98
3 juni

Svar på
interpellationer

höver kunskapen om romer, om romsk historia och om romer som nationell minoritet öka i samhället. Romsk kultur och det romska språket behöver stärkas, och vi behöver låta romer bli än mer involverade i frågor som rör dem.

Jag vill avslutningsvis tacka för att Maria Nilsson lyfte denna viktiga fråga. Detta är en uppgift som jag tar på största allvar och där vi måste fortsätta att kämpa tillsammans.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 17 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2018/19:132 Ett starkare skydd för välfärdssystemen

Motioner

med anledning av skr. 2018/19:121 Riksrevisionens rapport om Klimatklivet

2018/19:3111 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD)

2018/19:3112 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M)

2018/19:3113 av Martin Kinnunen m.fl. (SD)

med anledning av framst. 2018/19:RB4 Statistik över hushållens tillgångar och skulder

2018/19:3103 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD)

§ 18 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 31 maj

2018/19:269 Skatteverkets minskade prioritering av brottslighet

av *Ingemar Kihlström* (KD)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 29 maj

2018/19:698 Bredbandsmålet

av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2018/19:699 Vildsvin med höga cesiumvärden

av *Ulla Andersson* (V)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2018/19:700 Elektrifiering av flyget

av *Åsa Coenraads* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

Prot. 2018/19:98

3 juni

-----

den 31 maj

2018/19:701 Avgiftsbelagda kontantuttag

av *Peter Persson* (S)

till statsrådet Per Bolund (MP)

2018/19:702 Export av socialt utsatta människor

av *Mikael Dahlqvist* (S)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2018/19:703 Den dolda folksjukdomen migrän

av *Mats Wiking* (S)

till socialminister Lena Hallengren (S)

**2018/19:704 Försäkringskassans tillämpning av socialförsäkringsbal-
ken**

av *Pia Steensland* (KD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2018/19:705 Effektivare utnyttjande av optikers kompetens

av *Pia Steensland* (KD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

§ 20 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 29 maj

2018/19:648 Åldersfaktor i sjukersättningen

av *Nooshi Dadgostar* (V)

till statsrådet Annika Strandhäll (S)

**2018/19:664 Avsaknaden av förskoleklasser för elever som tillhör
särskolan**

av *Roger Haddad* (L)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2018/19:662 Upprustning av leder i fjällområden

av *Cassandra Sundin* (SD)

till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2018/19:665 Lagen om särskild utlänningskontroll

av *Adam Marttinen* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:672 Förbättring av verksamheterna i barnahus

av *Ellen Juntti* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2018/19:666 Färdplan Arlanda

av *Åsa Coenraads* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2018/19:673 Revidering av den svenska flygstrategin

av *Åsa Coenraads* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2018/19:675 Arlandas framtid

av *Åsa Coenraads* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2018/19:667 Reglering av estetiska behandlingar

av *Barbro Westerholm* (L)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2018/19:668 Restnoteringar av läkemedel

av *Barbro Westerholm* (L)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2018/19:669 Bokföringsnämndens godkännande av felaktiga verifieringar

av *Tony Haddou* (V)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2018/19:671 Stöd från Sida till statsaktörer som bryter mot mänskliga rättigheter

av *Maria Nilsson* (L)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2018/19:674 Ledamot i Arlandarådet

av *Åsa Coenraads* (M)

till miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP)

2018/19:678 Svenska barn i norra Syrien

av *Håkan Svenneling* (V)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2018/19:680 Taxameterfusk inom taxinäringen

av *Jessica Thunander* (V)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2018/19:679 Statliga bolags sponsring av sport- och idrottsevenemang

av *Birger Lahti* (V)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2018/19:681 Vindkraftsparker och havsplanering

av *Birger Lahti* (V)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2018/19:683 Brott på byggarbetsplatser

av *Lars Beckman* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2018/19:684 Läkarestudenter som hoppar av studier

av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet Matilda Ernkrans (S)

2018/19:685 Otillräckligt skyddade personuppgifter

av *Betty Malmberg* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2018/19:686 Utökat tjänstemannaansvar

av *Betty Malmberg* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 15.17.

Prot. 2018/19:98
3 juni

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till och med § 10 anf. 39 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 16 anf. 79 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

JOHAN WELANDER

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om kompletteringsval	1
§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 4 Ärenden för bordläggning	2
§ 5 Svar på interpellation 2018/19:165 om barn som förs utomlands för äktenskap.....	2
Anf. 1 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	2
Anf. 2 SARA SEPPÄLÄ (SD)	3
Anf. 3 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	4
Anf. 4 SARA SEPPÄLÄ (SD)	5
Anf. 5 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	6
Anf. 6 SARA SEPPÄLÄ (SD)	7
Anf. 7 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	7
§ 6 Svar på interpellation 2018/19:252 om behov av statlig samordnare för stadsomvandlingen i Kiruna	8
Anf. 8 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	8
Anf. 9 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M).....	9
Anf. 10 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	9
Anf. 11 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M).....	10
Anf. 12 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	11
Anf. 13 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M).....	12
Anf. 14 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	13
§ 7 Svar på interpellation 2018/19:216 om förebyggande åtgärder mot vattenbrist och torka	13
Anf. 15 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S).....	13
Anf. 16 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	15
Anf. 17 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S).....	15
Anf. 18 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	17
Anf. 19 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S).....	17
Anf. 20 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	18
Anf. 21 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S).....	19
§ 8 Svar på interpellation 2018/19:231 om framtiden för svenskt sportskytte	19
Anf. 22 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S).....	19
Anf. 23 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	20
Anf. 24 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S).....	22
Anf. 25 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	23
Anf. 26 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S).....	24
Anf. 27 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	24
Anf. 28 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S).....	25
§ 9 Svar på interpellation 2018/19:236 om bristande cybersäkerhet	26
Anf. 29 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S).....	26

Anf. 30	PÅL JONSON (M)	27
Anf. 31	Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S)	28
Anf. 32	PÅL JONSON (M)	29
Anf. 33	Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S)	30
Anf. 34	PÅL JONSON (M)	31
Anf. 35	Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S)	31
§ 10 Svar på interpellation 2018/19:239 om ungas möjligheter		
	till bostad	32
Anf. 36	Statsrådet PER BOLUND (MP)	32
Anf. 37	LARS BECKMAN (M)	33
Anf. 38	Statsrådet PER BOLUND (MP)	34
Anf. 39	LARS BECKMAN (M)	35
Anf. 40	Statsrådet PER BOLUND (MP)	36
Anf. 41	LARS BECKMAN (M)	37
Anf. 42	Statsrådet PER BOLUND (MP)	38
§ 11 Svar på interpellation 2018/19:214 om kommunala		
	åtgärder för återvändande IS-terrorister	39
Anf. 43	Socialminister LENA HALLENGREN (S)	39
Anf. 44	HENRIK VINGE (SD)	39
Anf. 45	Socialminister LENA HALLENGREN (S)	40
Anf. 46	HENRIK VINGE (SD)	41
Anf. 47	Socialminister LENA HALLENGREN (S)	42
Anf. 48	HENRIK VINGE (SD)	43
Anf. 49	Socialminister LENA HALLENGREN (S)	44
§ 12 Svar på interpellation 2018/19:215 om trygga		
	familje- och jourhem	44
Anf. 50	Socialminister LENA HALLENGREN (S)	44
Anf. 51	ALEXANDRA ANSTRELL (M)	45
Anf. 52	Socialminister LENA HALLENGREN (S)	46
Anf. 53	ALEXANDRA ANSTRELL (M)	47
Anf. 54	Socialminister LENA HALLENGREN (S)	48
Anf. 55	ALEXANDRA ANSTRELL (M)	49
Anf. 56	Socialminister LENA HALLENGREN (S)	49
§ 13 Svar på interpellation 2018/19:263 om bemötande av		
	patienter med diagnosen ME	50
Anf. 57	Socialminister LENA HALLENGREN (S)	50
Anf. 58	KARIN RÅGSJÖ (V)	50
Anf. 59	Socialminister LENA HALLENGREN (S)	51
Anf. 60	KARIN RÅGSJÖ (V)	52
Anf. 61	Socialminister LENA HALLENGREN (S)	53
Anf. 62	KARIN RÅGSJÖ (V)	54
Anf. 63	Socialminister LENA HALLENGREN (S)	54
§ 14 Svar på interpellation 2018/19:253 om förstelärare i		
	utanförskapsområden	55
Anf. 64	Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S)	55
Anf. 65	NORIA MANOUCHI (M)	55
Anf. 66	Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S)	56
Anf. 67	NORIA MANOUCHI (M)	57
Anf. 68	Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S)	58
Anf. 69	NORIA MANOUCHI (M)	59

Anf. 70 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S)	59
§ 15 Svar på interpellation 2018/19:255 om slöjförbud i den svenska för- och grundskolan	60
Anf. 71 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S)	60
Anf. 72 RICHARD JOMSHOF (SD).....	61
Anf. 73 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S)	62
Anf. 74 RICHARD JOMSHOF (SD).....	63
Anf. 75 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S)	64
Anf. 76 RICHARD JOMSHOF (SD).....	65
Anf. 77 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S)	65
§ 16 Svar på interpellation 2018/19:256 om strategin för romsk inkludering	66
Anf. 78 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP).....	66
Anf. 79 MARIA NILSSON (L)	67
Anf. 80 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP).....	68
Anf. 81 MARIA NILSSON (L)	69
Anf. 82 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP).....	70
Anf. 83 MARIA NILSSON (L)	71
Anf. 84 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP).....	71
§ 17 Bordläggning.....	72
§ 18 Anmälan om interpellation	72
§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar	72
§ 20 Anmälan om skriftliga svar på frågor	73
§ 21 Kammaren åtskildes kl. 15.17.	75